

Some, sananvapaus ja vihapuhe- hysteria

Marko Hamilo • Onni Rostila

SUOMEN **PERUSTA**

© Suomen Perusta 2022

ISBN 978-952-7145-61-6 (painettu)

ISBN 978-952-7145-62-3 (pdf)

Ulkoasu: Janne Turunen

Suomen Perusta -ajatuspaja on saanut toimintaansa tukea

Opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Kirjassa esitetyt näkemykset ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä vastaa Suomen Perusta -säätiön tai perussuomalaisen puolueen linjaa.

Sisällysluettelo

Esipuhe	6

Marko Hamilo:

Ennakkosensuurin kiellosta sananvapauden kulttuuriin	9
Sananvapauden ydin.....	11
Sananvapauden kulttuuri.....	15
Sensuurimentaliteetti.....	16
Sosiaalinen media.....	19

Sananvapauden historia – Sokrateesta sosiaaliseen mediaan	23
Kuinka neuvostoliittolainen sananvapauskäsitys ui suomen lainsäädäntöön 2000-luvulla?	27

Tapauksia ”kansanryhmää vastaan kiihottamisesta”	39
Sanoista tekoihin – Vihapuhe ja väkivaltarikollisuus tilastojen valossa.....	40
Neljä tapausta esitutunnasta korkeimpaan oikeuteen	42
- Tapaus Jussi Halla-aho	42
- Tapaus Timo Hännikäinen	49
- Tapaus Päivi Räsänen	52
- Tapaus Sebastian Tynkkynen	55
Yhteenveto	56

Onni Rostila:

Johdanto - Sananvapauden uudet haasteet	61
Alustayhtiöitä koskeva erityissääntely	65

”Villistä lännestä” ennennäkemättömään ennakkosensuuriin	69
Internetin ”alkuräjähdyks” ja vapaan internetin aikakausi	69
Valta turmelee ja ehdoton valta turmelee ehdottomasti	73
Valikoitua faktantarkastusta ja vaalivaikuttamista?	76

Some-jättien mielipidevaikuttaminen - Uhka demokratialle	79
Uudenlainen harvainvalta ja hiipivä demokratiavaje	80
Valvontayhteiskunnan vaarat ja vasemmiston U-käännös	83

Tulevaisuuden näkymät - Mitä tehdä?	87
Teknologiajättien valta ja määräävä markkina-asema	87
Elon Musk rientää pelastamaan Twitterin sananvapauden	89
Vähimmäistason digitaaliset perusoikeudet	90
Euroopan unioni - pukki kaalimaan vartijana?	93
EU:n uusi digitaalisten palveluiden asetus	94
Vapaan kilpailun varmistaminen - vaarana monopolit ja kartellit	97

Lopuksi - Sananvapauden merkitys ja tietoisuus sen uhkista	101

...

Liiteosa:

Jussi Halla-ahon syyte ja tuomio	106
Valitus Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen Halla-ahon tapauksesta	118
Päivi Räsäsen syyte ja tuomio	130
Sebastian Tynkkysen syyte ja tuomio	154

Loppuviitteet	160

Suomen Perustan julkaisuja	166

Esipuhe

Sananvapaus kuuluu erottamattomana osana kansanvaltaiseen yhteiskuntajärjestykseen. Vaikka sen loukkauksista, kuten mielipidevangeista ja internetin rajoittamisesta, uutisoidaan lähinnä Kiinan ja Venäjän kaltaisissa maissa, ei sananvapaus ole länsimaissakaan itsensänselvyyttä.

Suomessa epämääräisesti tulkittavat lait kiihottamisesta kansanryhmää vastaan ja uskonrauhan rikkomisesta ovat johtaneet siihen, että niin tavallisia kansalaisia kuin istuvia kansanedustajia joutuu jatkuvasti syytteeseen esittamiensä mielipiteiden takia.

Internet ja sosiaalinen media ovat mahdollistaneet politiikan valtavirrasta poikkeavien näkemysten jakamisen niin sensuuria harjoittavissa autoritaarisissa valtioissa kuin länsimaiden yksipuolisissa mediaympäristöissä. Nyt myös Euroopan unioni on astunut epädemokraattisten maiden viitoittamalle tielle ja pyrkii suitsimaan sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa keskustelua niin sanotun ”vihapuheen” kitkemisen varjolla, mikä on käytännössä kauniin sanoin esitetty ilmaisu poliittisin tarkoituksin tapahtuvalle sananvapauden kaventamiselle.

Koko länsimainen sananvapauden ja vapaan keskustelun kulttuuri tuntuvat lisäksi olevan joutuneen poliittisen korrektiuden myötä alennustilaan, kun omasta näkemyksestä eriävä mielipide herättää debatin sijaan liian usein lähinnä vaatimuksia ”väärin” mielipiteiden esittämisen kieltämisestä.

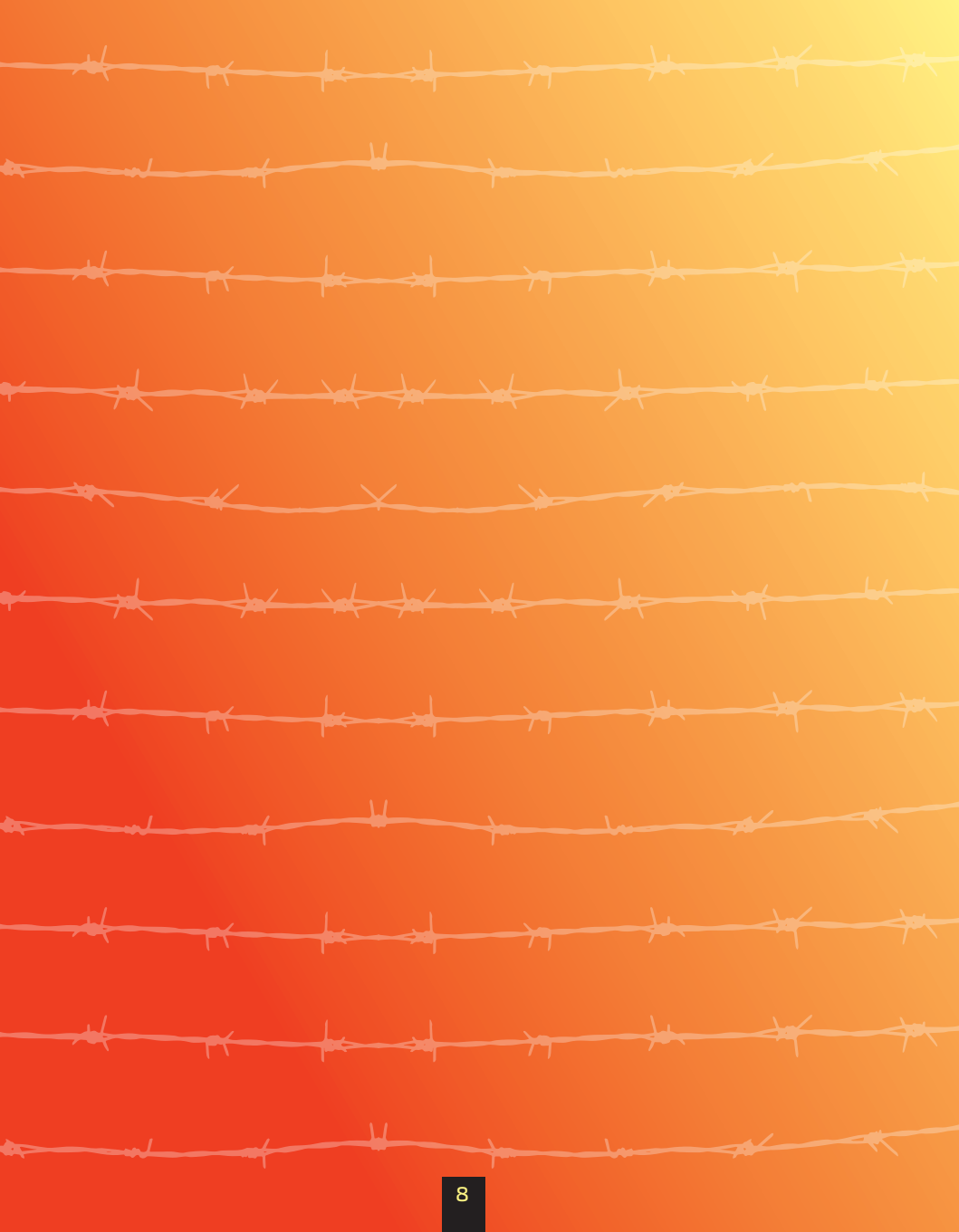
Tässä teoksessa tiedetoimittaja Marko Hamilo ja sananvapauteen liittyviin kysymyksiin erikoistunut lakimies Onni Rostila tarkastelevat someen, sananvapauteen ja vallitsevaan vihapuhehysteriaan liittyviä kysymyksiä. Tarkastelussa ovat sananvapauden historia ja nykytila, oikeudessa käsitellyt ”vihapuheerikokset” sekä sensuurivaatimusten uhan alla olevan sosiaalisen median tilanne.

Teoksen liitteenä julkaisemme lisäksi muutaman huomiota saaneen ”vihapuheerikoksen” oikeuden pöytäkirjat, jotta lukija pääsee näkemään suoraan alkuperäislähteiden kautta, minkälaisin perustein syytteitä on nostettu ja tuomioita annettu.

Suomen Perusta -ajatuspaja toivoo, että tämä teos antaa lukijalle uutta tietoa ja uusia näkökulmia sananvapauden tilasta ja ajatuksia siitä, miten sananvapautta saadaan puolustettua ja edistettyä.

Helsingissä 1.6.2022

*Simo Grönroos
toiminnanjohtaja
Suomen Perusta -ajatuspaja*

Ennakkosensuurin kiellosta sananvapauden kulttuuriin

Marko Hamilo

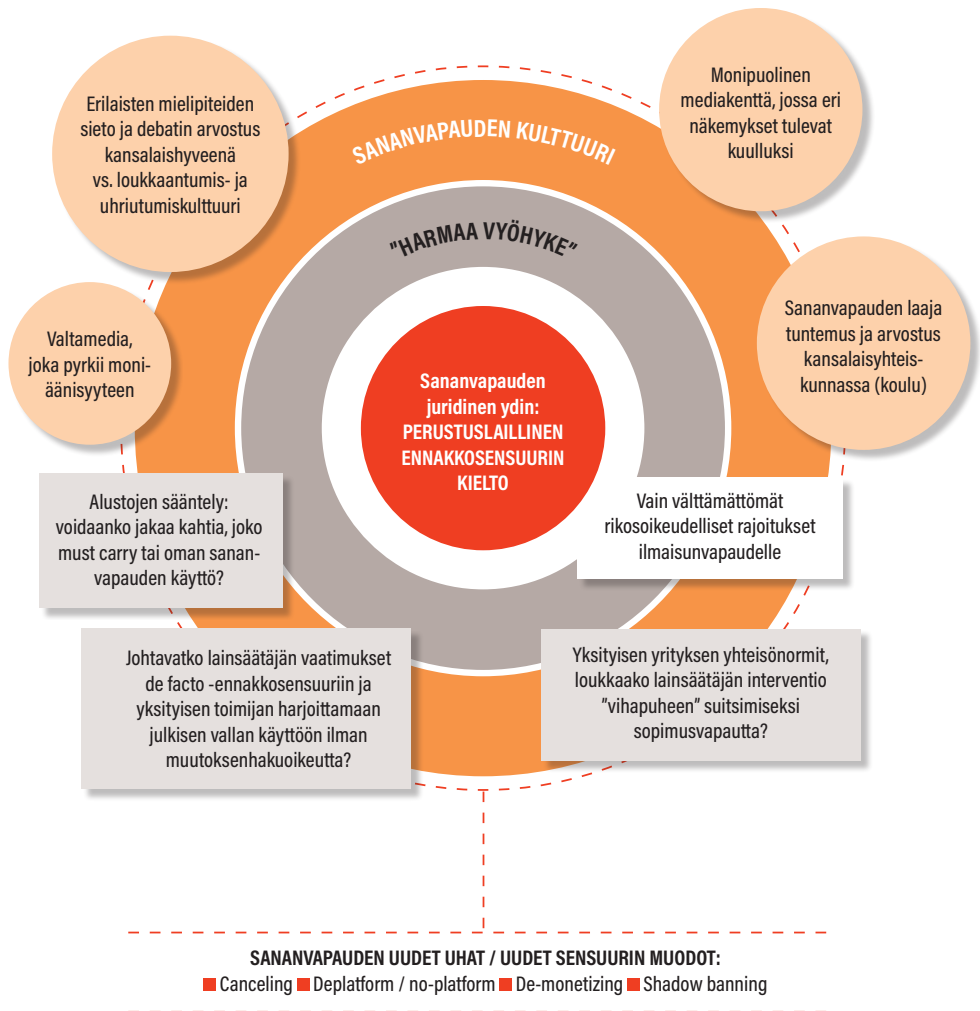
Sananvapaudesta käytävää yhteiskunnallista ja juridista keskustelua sotkee se, että kukaan ei avoimesti vastusta sananvapautta. Perussuomalaiset puolustavat sananvapautta. Mutta niin tekevät kristillisdemokraatit, kokoomuslaiset ja jyrkimmät vasemmistolaisetkin. Sananvapaus kuuluu samaan kategoriaan rauhan, demokratian ja tasa-arvon kanssa. Kukapa niitä vastustaisi.

Varsinkin tasa-arvosta on tullut käsite, jonka nimissä kaikki voivat vaatia mitä tahansa, mutta joka tulkitaan poliittisen kentän eri laidoilla aivan eri tavoin. Samoin on käymässä sananvapaudelle. Varsinkin vihervasemmistolaisten kuulee usein puhuvan ”*sananvapaudesta, johon liittyy myös sananvastuu*”.

Vastaavasti jotkut sananvapausfundamentalistit vaativat, tai niin ainakin vastapuolen olkiukko on rakennettu, absoluuttisen täydellistä sananvapautta, jossa mistään sanomisista ei voi seurata rikosoikeudellista rangaistusta.

Epäilen, että sananvapaus, ilmaisunvapaus ja lehdistönvapaus opetetaan nykyisessä suomalaisessa kouluissa huonosti. Jokaisen kansalaisen tulisi tietää se, että missään maailman maassa sananvapaus ei ole absoluuttinen. Mutta pitäisi myös ymmärtää se, että sananvastuu on re-

SANANVAPAUDEN KEHÄT

torinen silmänkääntötempu, joka vesittää koko sananvapauden idean.

Joskus kuulee väitettävän, että ”*sananvapauttani on loukattu*”, kun kriittisen mielipidekirjoituksen sanomalehteen lähettänyt kansalainen huomaa, ettei lehti ole julkaissut hänen kirjoitustaan, mutta kylläkin monta vastakkaista kantaa esiin tuovaa kirjoitusta. Tällöin on tietysti kysymys sanomalehden sananvapaudesta. Kenenkään yksilön sananvapaus ei edellytä muilta sananvapauden käyttäjiltä omien julkaisualustojen luovuttamista toisen käyttöön. Sanomalehti päättää, mitä mielipidesivullaan julkaisee. Valtakunnallisessa lehdessä läpäisyprosentti saattaa olla vain 20 prosenttia. Se ei juridisesti katsottuna ole sananvapauden loukkaamista, vaan sen käyttämistä.

Sananvapaus on ihmis- ja perusoikeus, mutta tässä kirjassa haluamme käsitellä ilmaisunvapautta laajemmin. Voidaan puhua sananvapauden kehistä. Kokonaisuudessa on kyse sananvapauden kulttuurista, joka perustuu valistuksen ihanteisiin vapaasta debatista, ideoiden markkinapaikasta, jota kehittyneessä länsimaaisessa kulttuurissa pyritään aktiivisesti edistämään.

SANANVAPAUDEN YDIN

Sananvapauden ytimessä on tietysti juridiikka: pyhistä pyhin on ennakkosensuurin kieltö. Tieteen termipankin¹ mukaan:

Ennakkosensuuri tarkoittaa viranomaisen ennakolta tapahtuvaan tarkastukseen perustuvaa viestinnän sisällön valvontaa, joka on vastoin perustuslain 12 §:n sananvapausäännöksen ennakkoesteiden kieltöä. Suomessa oli painotuotteiden ennakkosensuuri koko autonomian ajan vuoden 1919 hallitusmuodon ja painovapauslain säätämiseen saakka. Perustuslain sananvapaus sisältää ennakkosensuurin kiellon. Ennakkosensuurin kieltö kuuluu perustuslain turvaaman sananvapauden ydi-

nalueelle. Myös sananvapauden käytön saattaminen luvanvaraiseksi on lähtökohtaisesti kielletty.

Tästä sananvapauden ytimestä on onneksi ainakin periaatteessa melko laaja konsensus. Sen sijaan viime vuosina on käyty paljon debattia rikosoikeudellisista seuraamuksista, joita sananvapauden käyttämisestä saattaa jälkikäteen seurata. Sananvapautta rajoittavat muun muassa rikoslain 24 luvun pykälät 8 (Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen), 8a (Törkeä yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen), 9 (Kunnianloukkaus) ja 10 (Törkeä kunnianloukkaus). Nämä rikosnimikkeet ovat silloin tällöin liittyneet myös politiikkaan.

Yksityiselämän suojasta on kärkeä joity esimerkiksi pääministeri Matti Vanhasen kohdalla. Vanhanen oli seurustelusuhteessa aiemmin julkisuudessa tuntemattoman Susan Kurosen kanssa, joka kirjoitti suhteesta kirjan Pääministerin morsian. Vanhanen näki, että häntä on loukattu ainakin selostamalla lupaa pyytämättä hänen seksielämäänsä ja muita intiimejä asioita, teksti- ja sähköpostiviestejään, yksityisiä suullisia keskustelujaan sekä kertomalla hänen lapsistaan ja hänen suhtautumisestaan lapsiinsa. Korkein oikeus tuomitsi Kurosen ja kirjan kustantaneen Etukeno Oy:n johtajan Kari Ojalan sakkorangaistukseen yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä.

Kunnianloukkauksesta on kärkeä joinyt muun muassa Oulun ex-kaupunginvaltuutettu Junes Lokka, jota toimittaja Johanna Vehkoo kutsui ”natsipelleksi”. Korkeimman oikeuden mukaan Lokka kaupunginvaltuutettuna ja poliitikkona on eri asemassa kuin tavallinen yksityishenkilö. Rikoslain mukaan ”kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä”.

Suurinta poliittista intohimoa ovat herättäneet kaksi pykälää, us-

konrauhan rikkominen ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan.

Rikoslain luvun 17 ”Rikoksista yleistä järjestystä vastaan” pykälä
10 Uskonrauhan rikkominen määrää, että

Joka

1) julkisesti pilkkaa Jumalaa tai loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä uskonnonvapauslaissa (267/1922) tarkoitettu kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta muutoin pitää pyhänä, tai

2) meluamalla, uhkaavalla käyttäytymisellään tai muuten häiritsee jumalanpalvelusta, kirkollista toimitusta, muuta sellaista uskonnonharjoitusta taikka hautaustilaisuutta, on tuomittava uskonrauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Uskonrauhan loukkaamispykälä – vanhahtavasti jumalanpilkkalaki – on maallistuneessa yhteiskunnassa kohdannut melko laajaa arvostelua. Poliittisesti kaikkein ongelmallisin onkin ns. kiihottamispykälä luvussa 11 ”Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan”.

10 § (13.5.2011/511)

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan

Joka asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

10 a § (13.5.2011/511)

Törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan

Jos kiihottamisessa kansanryhmää vastaan kehotetaan tai houkutellaan

1) joukkotuhontaan tai sen valmisteluun, rikokseen ihmisyyttä vastaan, törkeään rikokseen ihmisyyttä vastaan, sotarikokseen, törkeään sotarikokseen, murhaan tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon tai

2) muuhun kuin 1 kohdassa tarkoitettuun vakavaan väkivaltaan siten, että teolla selvästi vaarannetaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta

ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtyjä on tuomittava törkeästä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Perussuomalaiset ovat esittäneet kiihotuspykälän poistamista niin, että ainoastaan Kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosnimikkeen törkeä tekomuoto (pykälä 10 a) jäisi jäljelle ja tavanomainen tekomuoto poistettaisiin rikoslaista.

Käsitlemme myöhemmin esimerkkitapauksien kautta, kuinka ongelmallisia kiihottamispykälässä ovat niin kansanryhmän määritelmä kuin myöskin ilmaisu ”*uhataan, panetellaan tai solvataan*”.

On ymmärrettävä, että oikeuskäytännön ja tuomioiden poliittisen tulkintatradition lopputulos on, että lainvoimainen tuomio kiihottamispykälästä on paljon vahingollisempi tuomitulle kuin vastaava sakkorangaistus jostakin toisesta rikoksesta. Esimerkiksi kansanedustaja Jussi Halla-aho menetti hallintovaliokunnan puheenjohtajuuden saatuaan Korkeimman oikeuden tuomion blogikirjoituksistaan ajalta, jolloin hän ei ollut vielä edes kunnallispoliitikko. Vuonna 2022 Halla-aho valittiin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajaksi, ja taas puheeksi nostettiin yli kymmenen vuotta vanhat kirjoitukset.

Toisin sanoen todellinen rangaistus on yksilölle paljon ankarampi kuin se sakkorangaistus, jonka eduskunta lakia säätäessään on teon seuraamukseksi tarkoittanut. Oikeuskäytäntö on siis jotakin muuta kuin mitä lainsäätäjä on tarkoittanut. On syytä olla huolissaan myös siitä, onko oikeuskäytäntö väljentänyt itse rikosnimikkeen tunnusmerkistöä merkittävästi laajemmaksi kuin mitä lainsäätäjä on tarkoittanut.

SANANVAPAUDEN KULTTUURI

Alussa käytimme esimerkkinä väärin ymmärretystä sananvapaudesta sitä, kun joku valittaa sananvapauttaan rajoitetun, kun hän ei saa mielipidekirjoitustaan sanomalehdessä läpi. Yksinkertaistetusti toki onkin niin, että sanomalehti on sananvapauden käyttäjä, jolla on täysi oikeus julkaista juuri ne yleisön lähettämät kirjoitukset, jotka se itse julkaista haluaa.

Valistuksen ihanteiden mukaisessa kulttuurissa moni toimija kuitenkin pyrkii siihen, että hyvin perusteltuja, keskenään ristiriitaisiakin näkemyksiä julkaistaan laajalti niin, että yleisö voi muodostaa niiden pohjalta oman näkemyksensä. Mediassa tämä ihanne ei käytännössä toteudu koskaan kovin hyvin yhden julkaisijan puitteissa. Siksi oleellinen osa sananvapauden kulttuuria on monipuolinen ja taloudellisesti hajautettu mediakenttä.

Sananvapauden kulttuuria perinteisessä mediassa uhkaakin taloudellinen keskittyminen muutamalle vahvalle mediatalolle, Yleisradion liian voimakas asema sekä journalistikunnan arvojen ja asenteiden homogeenisyys.

SENSUURIMENTALITEETTI

Sananvapauden kulttuurin vastainen sensuurimentaliteetti, jossa sananvapauden varsinaista juridista puolta ei loukata, näkyy myös uusissa ilmiöissä, jotka heijastelevat lähinnä woke-vasemmiston pelikirjaa. Näillä uusilla ilmiöillä on lähinnä englanninkielisiä nimiä ilman osuvaa suomenkielistä vastinetta. Yhteistä niille on yksilön ja häneen kytköksissä olevien instituutioiden maineella pelaaminen.

Cancel-kulttuuri: Wikipedian mukaan Cancel-kulttuuri (engl. cancel culture) on internetaktivismia, jonka tavoitteena on eristää eristäjien mielestä vääriä mielipiteitä esittävä ihminen sosiaalisesta piiristään, asettaa hänet boikottiin tai saada hänet menettämään työpaikkansa. Tämä tehdään nostamalla kohde julkisesti tikunnokkaan puheista tai eleistä, jotka määritellään ongelmallisiksi.

Peruuttamista, yliviiwaamista tai mitätöimistä tarkoittavaa englanninkielistä cancel-verbiä alettiin käyttää laajemmin internet-aktivismiin yhteydessä vasta 2010-luvun puolivälin jälkeen.

Cancel-vaatimuksia on kohdistunut niin kuuluisiin kuin tavallisiin ihmisiin sekä yrityksiin. Kohde joutuu cancel-aktivismiin uhriksi erityisen usein, jos häntä syytetään rasismista, seksismistä, homofobiasta, muslimien vastaisuudesta tai riittämättömästä tuesta Black Lives Matter- tai Me Too -kampanjoille.

Wikipedia listaa kansainvälisesti tunnettuja henkilöitä, joiden työtilaisuuksia on peruttu cancel-aktivismiin vuoksi, tai joiden maine on heidän kuoltuaan mustattu: Ryan Adams, Woody Allen, Roseanne Barr, Louis C.K., Gina Carano, Bill Cosby, Ann Coulter, Plácido Domingo, Al Franken, Al Jolson, Colin Kaepernick, R. Kelly, Amy

Klobuchar, Kristoffer Kolumbus, Marilyn Manson, Steven Pinker, Michael Richards, J. K. Rowling, Kate Smith, Kevin Spacey, Lawrence Summers, Donald Trump ja Harvey Weinstein. Osa näistä ehkä ansaitseekin huonon maineen, mutta voi kysyä, onko huutoäänestys sivistynyt tapa rangaista ihmisiä oikeusvaltiossa, jossa on myös toimivat tuomioistuimet.

Suomesta voisi mainita esimerkkinä metoo-liikkeen vihakampanjan kohteeksi joutuneen elokuvaohjaaja Aku Louhimiehen, jonka maine loattiin väitteillä, joita ei pystytty vahvistamaan.

Deplatformointi: Englanniksi deplatforming tai no-platforming merkitsee Wikipedian mukaan yritystä boikotoida yksilöä ottamalla pois alusta (esimerkiksi puhetilaisuus tai verkkosivusto), jolla hän on jakanut ajatuksia, tietoa ja mielipiteitään.

Tyypillisiä esimerkkejä löytyy sosiaalisesta mediasta loputtomiin, mutta sen ulkopuolelta voisi mainita suomalaisena esimerkkinä konservatiivisen kirjakustantamon. Kiuas Kustannus oli osallistumassa Helsingin kirjamesseille syksyllä 2018, mutta tapahtuman järjestäjät peruivat kustantamon osallistumisen. Kirjamesut ilmoittivat, että Kiuas Kustannuksen toiminta ei vastaa messujen arvoja, koska yhtiön kustannustoimittajana toimii Timo Hännikäinen, joka myös päätoimittaa verkkolehti Sarastusta, joka messujen järjestäjien mukaan julkaisee rasistista sisältöä.

Deplatformointia ja cancel-kulttuuria harjoittavat tahot usein kiistävät toimivansa sananvapautta vastaan. Hehän eivät yleensä vaadi viranomaisia sensuroimaan mitään tai rankaisemaan ketään. Yksityisillä yrityksillä taas on heidän mielestään oikeus valita asiakkaansa ja määritellä yhteisönorminsa, ja vastaavasti aktivisteilla on oikeus vaikuttaa yrityksiin kampanjoimalla.

Tällainen argumentti on muodollisesti pätevää, mutta sananvapauden tai valistuksen kulttuuriin ei tietenkään kuulu se, että vasta-puoli vaiennetaan. Sananvapauden kulttuuria olisi kumota vastapuolen argumentit.

*Demonetisaatio*ssa yksilö saa jatkaa kirjoitustensa tai podcastiensä / videoidensa julkaisemista, mutta ilman mainostuloja. Alustoista esimerkiksi Youtube on käyttänyt tätä menetelmää.²

Joissakin tapauksissa toimijoita on vaiennettu irtisanomalla heidän tilinsä maksujärjestelmiä tai verkkokauppaa tarjoavista palvelualustoista.³

Toisenlaisena esimerkkinä aikamme sananvapausvihamielisestä muutisanastosta voisi mainita *maalittamisen*. Sanalla maalittaminen vihjataan siihen, että olisi olemassa organisoitunut vihakampanja jotakin yksilöä, esimerkiksi poliitikkoa, toimittajaa tai tutkijaa, kohtaan. Annetaan ymmärtää, että kiusaajajoukon johtaja osoittaa maalin jota kohtaan sitten hyökätään vihapuheella. Melkein aina kyse on kuitenkin siitä, että useat ihmiset toisistaan tietämättä tai riippumatta esittävät kritiikkiä jotakuta merkittävässä asemassa olevaa ihmistä ja hänen toimintaansa kohtaan. Tämä on luonnollisesti sananvapauden ydintä. Oikeasta maalittamisesta jonkinlaisena sotalaallisenä analogiana voisi puhua silloin, kun kritiikin kohteena olevan henkilön osoitetietoja jaetaan tai lähipiiriin kuuluvia nimetään: tällöin on oletettavaa, että henkilöä tai hänen lähimpiään vastaan aiotaan kohdistaa fyysistä väkivaltaa.

Syyttämällä jotakuta maalittamisesta pyritään kyseenalaistamaan hänen motiivinsa ja pilaamaan hänen maineensa. Näin ”*maalittajasta*” tulee myös ennaltaehkäisevä pelote muille, jotka haluavat esittää kritiikkiä vallanpitäjiä kohtaan.

Ironista kyllä, Cancel-kulttuurin eri ilmenemismuodot ovat nä-

kyneet erityisen voimakkaasti yliopistomaailmassa. Vuosisatojen ajan ajateltiin, että yliopistot ovat jossain määrin oma maailmansa, ja että akateemiseen vapauteen kuuluu lupa tutkia kaikkia ilmiöitä yllättävistäkin näkökulmista. Sananvapauden kulttuuri nousi akateemisesta maailmasta. Nyt taas näyttäisi siltä, että sananvapautta loukataan eniten juuri yliopistoympyröissä.

SOSIAALINEN MEDIA

Perinteinen media on menettänyt ja menettämässä rooliaan tiedon, mielipiteiden ja viihteen portinvartijana. Internet ja World Wide Web edusti uutena ilmiönä 1990-luvulla maksimaalista vapautta. Kuka tahansa pystyi julkaisemaan mitä tahansa kenenkään estämättä, tarvittaessa anonyymisti. Internetin hajautetun teknisen rakenteen uskottiin varmistavan, ettei uusia, keskitettyjä portinvartijoita synny.

Sosiaalinen media muutti internetin luonteen täysin. Hajautetun verkkoarkkitehtuurin päälle rakennetut alustat ovat keskitetysti muuttaman internetjätin hallussa (Google, Apple, Facebookin taustayhtiö Meta, Amazon). Kun vielä 2000-luvun alussa millään internettoimijalla ei ollut merkittävää valtaa esimerkiksi blogikirjoittajiin, nyt muuttama yritys voi vaikuttaa - halusi tai ei - merkittävästi siihen, mitkä viestit saavat näkyvyyttä ja mitkä eivät.

Oikeustieteellisesti katsottuna sosiaalisen median alustat ja niiden sääteley ovat äärimmäisen vaikeita kysymyksiä. Niihin ei voi soveltaa perinteistä painovapausajattelua, jota on tässä kutsuttu sananvapauden ytimeksi. Toisaalta niihin ei voi oikein soveltaa sitäkään ajatusta, että yritykset tekevät mitä haluavat ja valtiovallan ei tule siihen puuttua (kuten kirjamessuesimerkissä edellä). Monopoliaseman saavuttaneet internetjätit ovat yksinkertaisesti liian suuria toimijoita määrittämään

soveliaan puheen rajat.

Painovapausajattelu ei sovellu internetalustoihin, koska sosiaalisen median alustat eivät ole selkeästi joko julkaisijoita tai alustoja.

Olisi periaatteessa selkeää, jos Facebookin tai Youtuben kaltaiset toimijat olisivat julkaisijoita siinä missä Helsingin Sanomat tai Yle. Päätoimittaja olisi vastuussa kaikesta, mitä palvelussa julkaistaan.

Yhtä selkeää olisi, jos somealustan rooli olisi samanlainen kuin internetoperaattorin, kaapeli-tv-yhtiön tai aikakauslehtiä kuljettavan postin: alustaa sitoisi must carry -velvoite, eli sillä ei olisi vastuuta välittämästään sisällöstä eikä edes oikeutta olla välittämättä niitä.

Nykyinen järjestelmä on ongelmallinen jo sellaisenaan. Somealustojen yhteisönormeja, joihin periaatteessa jokainen käyttäjä on suostunut noudattamaan, sovelletaan usein epäsystemaattisesti. Vies-tejä poistetaan ja käyttäjiä bannataan määrääjäksi usein vain siksi, että heitä vastaan on tehty riittävästi ilmiantoja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ilmiantokampanjoita tekevillä ryhmillä on suurempi sananvapaus kuin niillä, jotka eivät harjoita tällaista cancel-kulttuuria.

Erityisen ongelmallista on kuitenkin se, että lainsäätäjät pyrkivät rajoittamaan sananvapautta sosiaalisessa mediassa vedoten niin kutsutun vihapuheen uhkaan. Jos somealustaa vaaditaan esimerkiksi poistamaan palvelustaan laitton sisältö määrääjassa sakkojen uhalla, se velvoitetaan tosiasiallisesti ennakkosensuuriin. Tällaisen lainsäädännön voi katsoa loukkaavan useita länsimaisia oikeusperiaatteita.

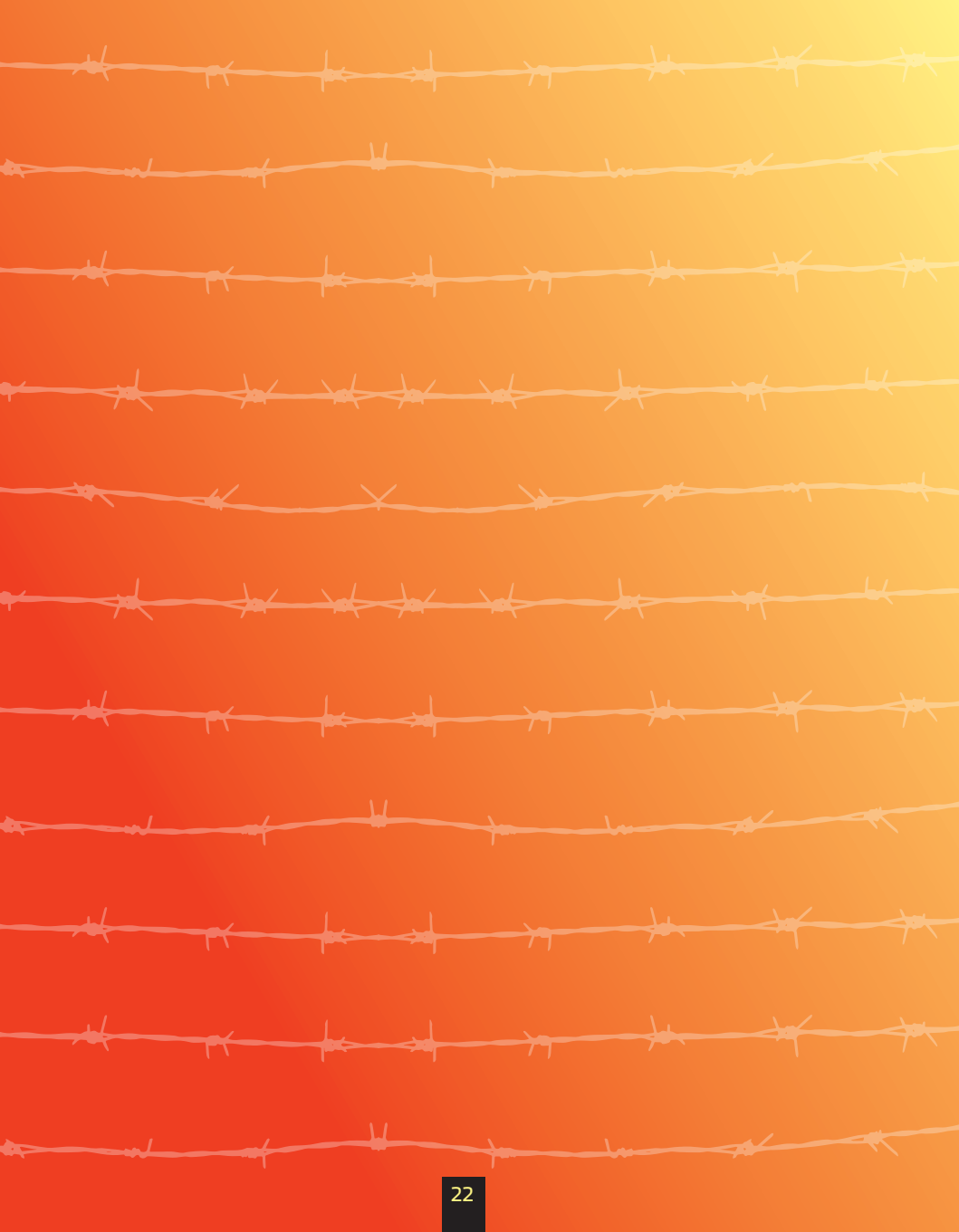
Tällainen lainsäädäntö ensinnäkin ulkoistaa julkisen vallan käytön yksityiselle yritykselle, joka joutuu arvuuttelemaan, mikä on perustuslaissa taatun sananvapauden käyttöä ja mikä ei. Normaalisti tämä kuuluisi tuomioistuimelle. Toisekseen tuomioistuimen päätökset ovat julkisia, ja niistä voi valittaa. Sosiaalisen median kohdalla saa olla tyytymätön, jos joku yhtiössä edes vastaa kyselyihin bannien perusteista.

Sosiaalinen media ja internetjättien valta viestinnässä ovat tuoneet uudenlaisia sääntelyongelmia, joita ei voi edes kuvata sillä kielellä, jolla 1700-luvun valistusidealit puolustivat ilmaisunvapautta. Perinteisen sananvapausajattelun termein on hankala käsitellä esimerkiksi sellaisia ilmiöitä kuin *shadow banning*, jossa sosiaalisen median palvelun käyttäjä ei edes tiedä tulleen rajoitetuksi. Tällaisen häiverajoituksen kohteeksi joutunut voi yleensä itse nähdä oman julkaisunsa, mutta yleisöstä viestin saattaa nähdä vaikkapa vain prosentti normaalista määrästä.

Sosiaalisen median sääntelyn erikoislaatuisia ongelmia käsittelee tässä kirjassa oikeustieteen maisteri Onni Rostila.

Sosiaalisen median alustat linkittyvät sekä sananvapauden juridiseen perustaan että sananvapauden kulttuuriin. Lainsäätäjä on löytänyt sosiaalisesta mediasta kiertotien toteuttaa ennakkosensuurin kaltaista kontrollia vaatimalla alustoja poistamaan viestejä, joista voisi saada tuomion oikeudenkäynnissä. Näin lainsäädännön sananvapausrajoitusten tarkkarajaisuuden puute kertautuu somealustoilla. Toisaalta alustat itse omasta aloitteestaan ja omista aatteellisista lähtökohdistaan pyrkivät vaikuttamaan yhteiskuntaan yhteisönormeiksi naamioidulla sensuurimentaliteetilla.

Yhdysvaltain esimerkki osoittaa, että maksimaalinenkin sananvapautulkinta rikoslaissa ei kuitenkaan suojaa yksilöitä erilaisilta Cancel-kulttuurin muodoilta.

Sananvapauden historia – Sokrateesta sosiaaliseen mediaan

Moni ajattelee sananvapauden alkaneen Yhdysvaltain perustuslain ensimmäisestä lisäyksestä (First Amendment) vuodelta 1791. Tai ehkä ihmisoikeuksien julistuksesta Ranskan suuren vallankumouksen yhteydessä 1789. Valistuksen aika joka tapauksessa tulee useimmille mieleen, kun sananvapaudesta puhutaan. Suomalaiselle saattaa tulla kyseeseen kokkolalainen pappi, valtiopäivämies ja valistusajattelija Anders Chydenius, jonka valtiopäivätyön saavutuksiin luetaan painovapauden toteutuminen Ruotsissa 1766. Edistysmielinen saattaa ajatella, että siitä eteenpäin maailmanhistoria on mennyt yhä laajempaa sananvapautta kohti.

Tosiasiassa sananvapauden historia on sekä paljon pitempi että huomattavasti mutkikkaampi, väittää aihetta tutkinut Jacob Mchangama.

Tanskalainen lakimies ja tietokirjailija Jacob Mchangama on perustamansa ajatuspaja Justitian toimitusjohtaja. Mchangaman laaja sananvapauden historiaa käsittelevä englanninkielinen teos *Free speech: a history from Socrates to social media* julkaistiin helmikuussa 2022 (Basic Books).⁴

Tässä artikkelissa käyn pintapuolisesti läpi Mchangaman kirjan nykyajan kannalta tärkeimpiä kohtia. Aloitetaan antiikin Kreikasta. Mchangama löytää demokraattisten arvojen, avoimen debatin ja toisi-

najattelun sietämisen juuret Ateenasta, Perikleen kuuluisasta puheesta peloponnesolaissodissa kaatuneille 431 eaa.

Ateena oli erilainen kreikkalainen kaupunkivaltio. Toisin kuin vaikka sotainen Sparta, Ateena oli demokratia.

”Valtiotamme sanotaan demokratiaksi: siinä on päätösvalta kansalaisten enemmistöllä eikä vähemmistöllä. Yksityisiä riitoja ratkaistaessa ovat kaikki kansalaiset tasa-arvoisia lain edessä, mutta arvonanto, jota henkilö jostakin syystä saa osakseen, ei perustu [...] kansanluokkaan, vaan hänen persoonallisiin ansioihinsa. Köyhääkään miestä ei hänen vaatimaton säätynsä estä etenemästä virkauralla [...] Olemme vapaa-mielisiä julkisessa elämässämme ja kartamme myös kansalaistemme jokapäiväiseen elämään kuuluvan toiminnan epäluuloista urkkimista”.

Kun kaikki vapaat miehet ovat mukana päätöksenteossa, heidän toki tulee tietää asioiden eri puolet.

”Me ateenalaiset päätämme itse julkiset asiamme tai ainakin yritämme saada niistä oikean käsityksen ollen sitä mieltä, ettei niiden poh-timinen haittaa toimintaa, vaan että tehdään virhe, jos ei niistä keskus-tella ennen kuin tarpeen tullen ryhdytään toimintaan.”

Ateenan sananvapauskulttuuri ei kuitenkaan kestänyt ”nuorisoa turmelevaa” filosofia, Sokratesta, joka tuomittiin kumoamaan myrk-kymälja kieltäydyttyään tunnustamasta valtion tunnustamia jumalia. Sokrateen kohtalo oli tyypillinen käänne sananvapauden historiassa, kuten huomaamme myöhemmästä historiasta.

McHangama kyseenalaistaa vanhan myytin pimeästä keskiajas-ta. Hänen mukaansa uskonnolliset harhaopit eivät olleet merkittävä huolenaihe läntisessä Euroopassa varhaiskeskiajalla. Harhaopista tuli tärkeä kysymys vasta 1200- ja 1300-luvuilla. Edes inkvisitio ei ollut Mchangaman mukaan niin väkivaltainen kuin on usein uskottu.

Sananvapauden ja katolisen kirkon näkökulmasta harhaoppien

leviämisen kannalta aivan ratkaiseva muutos oli kirjapainotaidon kehuminen. Kun Johannes Gutenberg oli 1400-luvun lopussa kehittänyt irtokirjakkeet, lisääntyi painetun kirjallisuuden määrä räjähdysmäisesti. Lutherin uskonpuhdistus perustui pitkälti tämän uuden teknologian varaan ja siihen, että kuka tahansa saattoi lukea raamattua äidinkielenä käännöksenä.

Samalla kirkolle ja vallanpitäjille syntyi paine kontrolloida ajatusten vapaata virtaa. Syntyi uusi ilmiö: painotuotteiden ennakkotarkastus. Toisaalta syntyi aatteellinen vastareaktio: sananvapauden idea nykymuodossa alkoi kehkeytyä painovapauden muodossa. Uuden ajan alun Eurooppa koostui lukuisista pienistä valtioista, ja ennakkosensuuri oli toisissa valtioissa höllem্পä kuin toisissa, joten julkaisija saattoi kilpailuttaa näitä toisiaan vastaan.

Ensimmäisenä maailmassa painovapauslaki säädettiin vuonna 1766 Ruotsissa, johon Suomikin tuolloin kuului. Laki vapautti ennakkosensuurista kaiken paitsi uskonnolliset ja ulkomaiset painotuotteet. Laki kumottiin vuonna 1772, eli jälleen kerran sananvapaus eteni kaksi askelta eteen ja yhden taakse.

Yhdysvaltain perustuslain ensimmäistä lisäystä pidetään nykyään usein synnä siihen, että Yhdysvalloissa on tällä hetkellä lähes rajaton sananvapaus. Perustavat kansalaisvapaudet takaava First Amendment on toki taustasy, mutta sekin satoi alkuun vain liittovaltion lainsäätäjää, Mchangama muistuttaa. Yhdysvaltain osavaltioiden lainsäätäjiä rajoittava säädös ei mennyt läpi.

Yhtä horjuvaa oli vapauden kehitys Euroopassa. Ranskan vallankumous toi sananvapauden vain hetkeksi. Robespierren jälkeen Napoleon peri taas autoritaarisen mallin.

Kuitenkin 1800-luvulla painovapauslainsäädäntö kehittyi Euroopassakin, eikä viranomaisilla aina ollut resursseja ennakko- tai jälki-

käteisvalvontaan. Maallistumisen myötä ennemminkin poliittiset kuin uskonnolliset toisinajattelijat herättivät eliitin huolta.

Nykyajan kannalta kiinnostavimmat vaiheet Mchangaman esityksessä koskevat aikaa ensimmäisestä maailmansodasta eteenpäin.

Monet saattavat ajatella, että natsien nousu valtaan olisi voitu estää, jos vain Weimarin tasavallassa olisi ollut vihapuhelainsäädäntö. Mutta itse asiassa 1920-luvun Saksassa *oli* vihapuhelainsäädäntö. Lisäksi uusi mediateknologia, radio, oli keskitetty valtiolle hieman samaan tapaan kuin Yleisradio oli ainoa radiotoimija Suomessa aina 1980-luvulle asti.

Mchangaman mukaan Hitler ja kansallissosialistit hyötyivät sensuurilainsäädännöstä ja varsinkin radiomonopolista päästyään valta-asemiin. Lopulta diktatuurissa voi tietysti säätää mitä lakeja tahansa, mutta vuosina 1932-1933, kun NSDAP oli jo suurin eduskuntapuolue, mutta Hitler ei vielä ollut valtakunnankansleri, natsit Mchangaman mukaan hyötyivät Weimarin tasavallan lainsäädännöstä ja valtiollisesta radiomonopolista varmistaessaan siirtymän diktatuuriin 1934. Ennen kaikkea natsit hyötyivät uhrin roolista.

Toisen maailmansodan jälkeen keskustelu sananvapaudesta ideologisoitui ja polarisoitui kylmän sodan aatteelliseen kahtiajakoon. Yhdysvallat ja rautaesiripun länsipuolinen Eurooppa puolustivat maksimaalista sananvapautta, jonka rajoituksina saatettiin hyväksyä lähinnä väkivaltaan kiihottaminen. Sosialistiblokki vaati kansainvälisiin julistuksiin ja sopimuksiin vihapuhe rajoituksia.

Mchangama korostaa Eleanor Rooseveltin roolia. Yhdysvaltain presidentti Rooseveltin vaimo ja ihmisoikeusaktivisti Eleanor Roosevelt oli huolissaan siitä, että vihapuheen suitsimiseksi tarkoitettu lainsäädäntö voi kääntyä itseään vastaan ja mahdollistaa autoritaarisen hallinnon. Roosevelt vaikutti vastaperustetussa YK:ssa ihmisoikeuskomission puheenjohtajana.

KUINKA NEUVOSTOLIITTO-LAINEN SANANVAPAUSKÄSITYS UI SUOMEN LAIN- SÄÄDÄNTÖÖN 2000-LUVULLA?

Nykyinen Euroopan unionin lähestymistapa vihapuheeseen muistuttaa erehdyttävästi kylmän sodan sosialistiblokin ihmisoikeuspolitiikkaa, jota olen käsitellyt Suomen Uutisten laajassa kirjoituksessani *EU omaksui Neuvostoliiton sananvapaustulkinnan*.⁵

”Toukokuun lopussa 2016 Euroopan unionin komissio ilmoitti, että se oli sopinut Facebookin, Twitterin, Youtuben ja Microsoftin kanssa käytännöistä, joilla vihapuheen leviämistä ehkäistään internetissä Euroopassa. Sopimuksen mukaan yhtiöt sitoutuvat poistamaan niille ilmoitetut vihapuheviestit yleensä vuorokauden kuluessa.

Yhtiöt ottavat siis tehtäväkseen sellaisen vallan käyttämisen, jonka perinteisesti on katsottu olevan julkisen vallan käyttöä. Kyse ei siis ole vain siitä, että sananvapauden rajoituksia on alettu tulkita aiempaa laeamminkin. Niitä voisi kuitenkin edelleen tulkita normaaliin tapaan jälkikäteen tuomioistuimessa siten, että syytetyllä on mahdollista puolustautua.

Uusi käytäntö on lähellä ennakkosensuuria, ja ulkoistaa sananvapauden rajoittamisen yksityiselle yritykselle, joka joutuu punnitsemaan erilaisten, usein ristiriitaisten ja tarkoitushakuisten ilmiöiden painoarvoa suhteessa sananvapauteen.

Sopimus pohjautuu EU:n neuvoston puitepäättökseen rasismien ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin. Puitepäättös on vuodelta 2008.

Jacob Mchangama kirjoitti Euroopan unionin vihapuhelainsäädännön *”alhaisista juurista”* Stanfordin yliopiston Hoover Institutionin Policy Review -lehdessä viisi vuotta sitten.

Mchangaman mukaan samoihin aikoihin kun EU lavensi puitepää-

töksellään vihapuheen määritelmää, Yhdysvalloissa perustuslain ensimmäisessä lisäyksessä määritellyn sananvapauden ala vain laajentui ja vahvistui liittovaltion korkeimman oikeuden tekemien päätösten myötä.

– Eurooppalainen ilmaisuvapauden käsite siten kieltää tiettyjä sisältöjä ja näkökulmia, Mchangaman kirjoittaa, kun taas yhdysvaltalainen käsite rajoittaa vain sellaisen suoraan yllyttämisen, joka ”todennäköisesti johtaa avoimesti laittomiin tekoihin”.

Vapaan maailman kahden tukipilarin, Euroopan ja Yhdysvaltain välille on siis revennyt railo.”

...

”Vihapuhelainsäädännön juuret ovat kuitenkin päässeet laajalti unohtumaan, Mchangaman kirjoittaa. Yhdysvaltain ja Euroopan maiden eriytyminen on suhteellisen nuori ilmiö. Yhdysvallat ja Euroopan maiden enemmistö oli alun perin vihapuhelainsäädännön kansainvälistämistä vastaan. Euroopan maat ja Yhdysvallat jakoivat käsityksen, jonka mukaan ihmisoikeuksien tulisi suojata eikä rajoittaa ilmaisunvapautta.

Mchangamanin mukaan tämä unohtunut historia olisi hyvä pitää mielessä nyt, kun ilmaisunvapauden rajoittamista vihapuhelainsäädännöllä on pyritty laajentamaan uskontojen loukkaamiseen ja ”islamofobiaan”. Tämän kehityksen alun Mchangaman ajoittaa vuoteen 1999, jolloin islamilainen yhteistyöjärjestö aloitti taistelunsa islamin kritisoinnin kriminalisoimiseksi länsimaissa.

Mikä siis on unohtunut? Palataan YK:n ihmisoikeuksien julistukseen vuonna 1948. Moni meistä on oppinut sen lopullisen version koulussa. Harva tietää, millaista vääntöä sen artiklasta 19 luonnosvaiheessa käytiin.

Artiklan 19 mukaan ”jokaisella on oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen; tähän sisältyy oikeus häiritsemättä pitää mielipiteensä sekä

oikeus rajoista riippumatta hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoja kaikkien tiedotusvälineiden kautta”.

Suurin osa maista olisi hyväksynyt sellaisenaan Yhdysvaltain yksinkertaisen luonnoksen, jonka mukaan sananvapaus on olemassa puheen, lehdistön ja minkä tahansa välineen muodossa. Neuvostoliitto kuitenkin esitti jatkuvasti muutosehdotuksia, joiden tarkoitus oli kieltää *”suvaitsemattomuuden”* ilmaisut.

Neuvostoliitto pyrki myös kieltämään *”fasismin”*, mutta niin länsimaat kuin monet ei-länsimaatkin pelkäsivät, että fasismia ei pystyttäisi määrittelemään kyllin tarkasti, Mchangaman kirjoittaa. Neuvostoliiton edustaja vähätteli näitä epäilyjä ja selitti, että fasismin voi määritellä *”kapitalismin ja monopolien taantumuksellisimman sektorin veriseksi diktatuuriksi”*. Neuvostoliiton näkemyksen mukaan ihmisoikeusjulistuksen tulisi suojata ihmisiä fasismilta, jota oli kaikissa Euroopan maissa paitsi kansandemokratioissa.

Mchangamanin mukaan on selvää, että Neuvostoliiton ehdotus ei ollut tarkoitettu vain natsismia vaan myös kapitalismin ja liberaalin demokratian agitoimista vastaan, ja kaikella todennäköisyydellä minä tahansa muuta ideologiaa paitsi kommunismia vastaan.

Lopulta yleiskokous hylkäsi itäblokin edustajien ehdotukset, ja YK:n ihmisoikeusjulistukseen jäi 1700-luvun valistuksen hengen mukainen käsitys sananvapaudesta.

Myös artiklasta 7 käytiin kova väantö: Sen lopullisessa muotoilussa sanotaan, että *”kaikki ovat tasavertaisia lain edessä ja oikeutetut erotuksesta yhtäläiseen lain suojaan. Kaikilla on oikeus tasavertaiseen suojaan tätä julistusta loukkaavaa syrjintää vastaan sekä kaikkea sellaiseen syrjintään tähtäävää yllytystä vastaan.”*

Neuvostoliiton esittämässä muotoilussa YK:n jäsenmaiden olisi tullut kieltää *”kaikenlaisen kansallisen, rodullisen tai uskonnollisen vi-*

hamielisyyden tai kansallisen poissulkevuuden tai vihan ja halveksunnan kannattaminen” rangaistavana rikoksena.

Yhdysvallat ja Belgia vastustivat Neuvostoliiton muotoilua. Australian ja Kiinan kompromissiesityksenä oli muotoilu, joka tuomitsi ainoastaan väkivaltaan kiihottamisen vähemmistöjä vastaan. Myös Britannia vastusti lainsäädäntöä, joka ”kokemuksen mukaan ei olisi sen enempää välttämätöntä kuin tavoiteltavaakaan”.

Lopulta muun muassa Ranskan ja Jugoslavian tukemana ”*syrjinnän yllyttäminen*” päättyi lopulliseen muotoiluun. Mchangamanin mukaan pyrkimyksessä velvoittaa jäsenmaat ilmaisunvapauden rajoittamiseen Neuvostoliitto oli hallitseva voima.

– On kiistämätöntä, että velvollisuus suojata syrjiintään tähtäävältä yllytykseltä voi edellyttää ilmaisunvapauden rajoituksia, Mchangaman kirjoittaa.

Neuvostoliiton alkuperäinen esitys oli kuitenkin Mchangamanin mielestä toteutunutta radikaalimpi. Neuvostoliitto pyrki syrjinnän yllyttämisen kieltoon. Lopullisen version suojan syrjintään yllyttämiseltä voi toteuttaa myös muilla keinoilla kuin rikoslain pykälillä, esimerkiksi kasvatuksen tai kampanjoinnin avulla, Mchangaman kirjoittaa.

Samanlainen ideologinen taistelu käytiin YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen artiklasta 20 vuonna 1966. Sen mukaan ”*kaikki kansallisen, rotu- tai uskonnollisen vihan puoltaminen, joka merkitsee yllytystä syrjintään, vihollisuuksiin tai väkivaltaan, on kiellettävä lailla*”.

Ensimmäinen luonnos rajasi kiellettäväksi ”*kaiken kansallisen, rotu- tai uskonnollisen vihollisuuden puoltamisen, joka merkitsee yllytystä väkivaltaan*”.

Neuvostoliiton johtama blokki oli kuitenkin sitä mieltä, että väkivaltaan yllytys oli riittämätön muotoilu, ja etsi laajempaa kieltoa ”vi-

haan yllyttämisestä”. Puola ilmaisi tyytymättömyytensä alkuperäiseen muotoiluun, koska se ei mennyt ”pahuuden juurille”. Puola oli huolestunut siitä, että ilmaisunvapautta voisi käyttää väärin muiden oikeuksien ja vapauksien eliminoimiseksi. Jugoslavian edustajan mukaan oli tärkeä tukahduttaa sellaisenkin vihan ilmeneminen, joka ei välttämättä johda väkivaltaan, mutta joka rappeuttaa ihmisen arvokkuutta.

Vihapuheen kieltäminen artiklan 20 nojalla oikeutettiin toisen maailmansodan kauhujen muistolla. Sen kriitikot kiinnittivät huomiota termien ”viha” ja ”vihollisuus” mielivaltaisuuteen, ja ilmaisunvapauden torpedoimisen mahdollisuuteen. Käytetyn kielen pelättiin antavan totalitaarisille valtioille keinon mitätöidä muut sopimuksessa mainitut oikeudet.

Suomi ja muut pohjoismaat kuuluivat vielä tässä vaiheessa sananvapautta tiukasti puolustavaan blokkiin. Ruotsi argumentoi, että vihan ehkäisyssä tehokkaita keinoja ovat vapaa keskustelu, tieto ja kasvatusta, ja että fanaattisen vainon vastalääkkeenä tulisi olla ”vapaa keskustelu, informaatio ja väittely”. Britannian edustaja huomautti, että toisen maailmansodan aikana Mein Kampf oli vapaasti saatavilla Britanniasa, ja että hänen hallituksensa tulisi jatkamaan taistelua sen vapauskäsityksensä puolesta yhtä päättäväisesti kuin se taisteli Hitleriä vastaan.

Sananvapautta enemmän rajoittava sanamuoto lopulta voitti, lähinnä Itä-Euroopan kommunististen maiden äänillä. Samalla puolella oli muita heikosta ihmisoikeustilanteesta tunnettuja maita, kuten Saudi-Arabia, Haiti, Sudan ja Thaimaa.

Sananvapautta vain aivan välttämättömistä syistä rajoittavien maiden joukkoon kuului lähinnä vain liberaaleja demokratioita, kuten Yhdysvallat, Britannia, Kanada, Australia, Uusi-Seelanti, kaikki pohjoismaat Suomi mukaanluettuna, Hollanti sekä muutama maa Euroopan ulkopuolella.

Nyt Euroopan Unioni näyttää parhaansa mukaan edistävän sel-

laista vihapuhelainsäädäntöä, jota vastaan vapaa Eurooppa taisteli 50 vuotta sitten, ja jota silloinen kommunistinen Eurooppa kannatti.”

Näin kansainväliset sopimukset toimeenpantiin suomalaisessa lainsäädännössä

Edellä kuvatut YK:n sopimukset eivät ole olleet suomalaisen lainsäädännön kannalta merkityksellisiä, sillä vihapuhelainsäädäntö hivutettiin maamme rikoslakiin vähitellen juuri kansainvälisten sopimusten varjolla. Jussi Heiskanen kuvaa tämän prosessin etenemistä artikkelissaan *Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*, jossa YK:n sopimusten merkitys suomalaisen lainsäädännön synnylle nousee vahvasti esille.⁶

Suomi allekirjoitti vuonna 1966 edellisenä vuonna solmitun YK:n yleissopimuksen kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamisesta, millä oli Heiskanen mukaan suoria vaikutuksia Suomen lainsäädäntöön, sillä yleissopimuksen 4 artiklan a) kohdan mukaan sopimukseen liittyvät valtiot sitoutuivat määräämään rasismiin yllyttämisen lain mukaan rangaistavaksi teoksi:

”Sopimusvaltiot tuomitsevat kaiken propagandan ja kaikki järjestöt, joiden perustana ovat aatteet tai opit jonkin rodun tahi samaa ihonväriä tai etnistä alkuperää olevan henkilö-ryhmän paremmuudesta tai jotka pyrkivät perustelemaan tai edistämään rotuvihaa ja syrjintää missä muodossa tahansa, sekä sitoutuvat ryhtymään välittömiin positiivisiin toimiin poistaakseen kaiken sellaisen syrjinnän ja siihen yllyttämisen. Niiden tulee tässä tarkoituksessa, huomioonottaen Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sisältyvät periaatteet ja tämän yleissopimuksen 5 artiklassa erityisesti luetellut oikeudet, mm.:

a) selittää lain mukaan rangaistaviksi teoiksi kaiken rodulliseen ylemmyyteen tai vihaan perustuvien aatteiden levittämisen, rotusyr-

jintään kiihottamisen samoin kuin kaikki väkivaltaiset teot tai yllyttämisen sellaisiin tekoihin toista rotua tai toista ihonväriä tahi etnistä alkuperää olevaa henkilöryhmää vastaan, samoin kuin myös kaiken rotusortotoiminnan avustamisen, sen rahoittamisen mukaan lukien;”

Rotusyrjinnän kieltävä sopimuksen lisäksi niin ikään vuonna 1966 solmitulla, ja kymmenen vuotta myöhemmin voimaan astuneella, YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia käsitelleellä yleissopimuksella oli Heiskasen mukaan myös merkittävä vaikutus Suomen lainsäädäntöön, sillä kyseisen yleissopimuksen 20 artiklan mukaan kaikki kansallisen, rotu- tai uskonnollisen vihan puoltaminen, joka merkitsi yllytystä syrjintään, vihollisuuksiin tai väkivaltaan oli kiellettävä lailla.

Heiskanen kuvaa artikkelissaan YK:n sopimuksia seurannutta vihapuhelainsäädännön etenemistä seuraavasti:

Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevaan kansanväliseen yleissopimukseen liittyminen edellytti lainsäädännön saattamista vastaamaan sopimuksen sisältöä. Tämän vuoksi rikoslain 16 lukuun lisättiin 6a ja 6b §, joista ensin mainittu pykälä koskee sopimuksen 4 artiklan a) kohdassa tarkoitettuja rangaistussäännöksiä. Säännökset tulivat voimaan 1.8.1970. Rikoslain 16 luvun 6 a § kuului seuraavasti:

”6 a § (7.7.1970/465). Joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan määrättyä rotua, ihonväriä, kansallista tai etnistä alkuperää taikka uskontotunnustusta olevaa kansanryhmää, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmän syrjintään vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai sakkoon.”

Säännös siirrettiin vuonna 1974 rikoslain 13 luvun uudistamisen yhteydessä samansisältöisenä rikoslain 13 luvun 5 §:ään.

Rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen yhteydessä säännös siirrettiin 11 luvun 8 §:ään. Sitä tarkennettiin eräiltä osin ja

rikosnimike sai nykyisen sanamuotonsa kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Säännös tuli voimaan 1.9.1995 seuraavan sisältöisenä:

8 § (21.4.1995/578). Joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Hallituksen esityksessä (HE 94/1993) pykälää oli ehdotettu tarkistettavaksi siten, että rangaistavuuden edellytyksenä olisi ollut se, että teko olisi omiaan aiheuttamaan ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta, vihamielisyyttä tai syrjintää. Lisäksi tahallisuusvaatimusta ehdotettiin tiukennettavaksi siten, että teon rangaistavuus olisi edellyttänyt sitä, että tekijän tarkoituksena olisi ollut aiheuttaa ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta, vihamielisyyttä tai syrjintää. Näiden esitysten tarkoituksena oli rajoittaa säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle esimerkiksi leikilliset, harkitsemattomat tai tunteita ilmaisevat huomautukset tai muut lausumat, joita ei ole syytä ottaa vakavasti. Lisäksi rangaistusasteikkoa ehdotettiin muutettavaksi siten, että enimmäisrangaistus olisi ollut yksi vuosi vankeutta. Näitä muutosehdotuksia ei hyväksytty eduskuntakäsittelyssä. Lakivaliokunta totesi mietinnössään (LaVM 22/1994), että soveltamisedellytysten tiukennukset olisivat liian pitkälle meneviä, sillä tuolloin voimassa olleiden säännösten soveltamisessa ei ollut ilmennyt ehdotettuja muutoksia puoltavia epäkohtia. Lakivaliokunnan mielestä säännöksessä mainitut teot olivat sellaisinaan, ilman ehdotuksessa mainittuja seurauksia, niin haitallisia, että rikosoikeudellinen sanktiouhka oli perusteltu. Lakivaliokunta totesi edelleen, että viime kädessä tuomioistuinten oli arvioitava, onko esimerkiksi tiedonvälityksessä tai taiteellisessa esityksessä syyllistytty rangaistavaan tekoon, ottaen huomioon erilaiset intressit ja niitä koskevat oikeusnormit.

Vuonna 2008 rikoslain muuttamisen yhteydessä säännös siirrettiin saman luvun 10 §:ään. Säännöksen sisältöä ei muutettu. Sanamuotoa kylläkin muutettiin siten, että sana ”muuta” lisättiin kansanryhmää koskevan ilmaisun eteen. Voimassa oleva säännös on seuraavan sisältöinen:

”10 § (11.4.2008/212). Kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, etnistä, rodullista tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa muuta kansanryhmää, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Heiskasen kuvaus vihapuhelainsäädännön etenemisestä Suomen rikoslakiin osoittaa, että YK:ssa tehdyillä sopimuksilla on ollut suuri merkitys kotimaisten vihapuhelakien syntyyn. Kuten aiemmin olemme todenneet, nämä tiukkojen poliittisten taisteluiden lopputuloksena syntyneet kansainväliset sopimukset sisälsivät hyvin neuvostoliittolaisia tulkintoja sananvapaudesta, ja nämä tulkinnot löysivät vuosien saatossa tiensä myös Suomen rikoslakiin.

Suomen allekirjoittaessa 1960-luvulla YK:n sopimukset, joiden perusteella vihapuhelainsäädäntöä alettiin pian laatia, ei rotusyrjintä ollut ajankohtainen eikä tunteita herättävä kysymys etnisesti homogeenisessä maassa. Rotuongelmiin tarttuminen kuulosti korkeintaan mukavan kansainväliseltä ja solidaariselta vasta valtaan nousseelle kansanrintamahallitukselle, joka ei myöskään katsonut pahalla neuvostoliittolaisiakaan painotuksia.

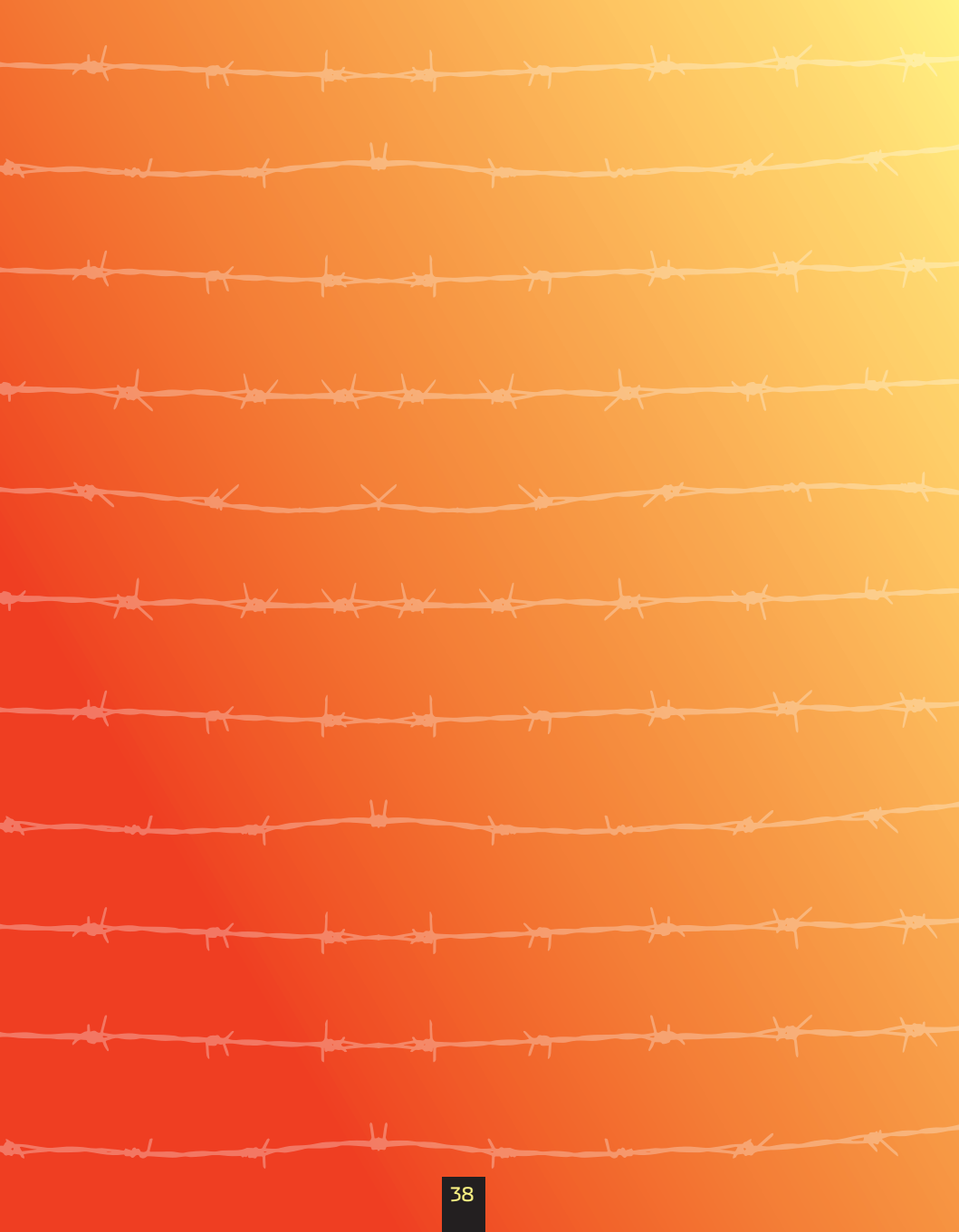
Lainsäätäjilläkin oli vuosien varrella epäilynsä lakien liian jyrkkiä sanamuotoja kohtaan, mutta vähällä käytöllä olleiden lakien ongelmat nousivat toden teolla esiin vasta maahanmuuton kasvun myötä 2000-luvun edetessä.

Mchangama katsoo ETYKin huippukokouksen Helsingissä aloittaneen sananvapautta ja demokratisoitumista edistäneen kehityskulun, joka innosti Puolan Solidaarisuus-liikettä, Tshekkoslovakian Peruskirja 77 -kansalaisliikettä sekä Gorbatschovin uudistuksia Neuvostoliitossa (Perestroika ja Glasnost). Kehityskulku huipentui Berliinin muurin murtumiseen ja Neuvostoliiton hajoamiseen.

Internet näytti Itä-Euroopan muutoksien jälkeen vahvistavan sananvapautta niin, ettei sosialismin kaltainen tyrannia voisi enää toistua. Mchangama näkee internetiin kohdistuneiden positiivisten odotusten huipentumana arabikevään 2010-2011.

Sen jälkeen internetin keskittyminen muutaman somealustan ja teknologiayhtiön haltuun näyttäisi Mchangaman mukaan kääntäneen kehityksen huolestuttavaan suuntaan. Tästä enemmän oikeustieteen maisteri Onni Rostilan kirjoituksessa tässä julkaisussa.

Tapauksia ”kansanryhmää vastaan kiihottamisesta”

Kansanryhmää vastaan kiihottamisesta olisi hyvä tehdä laaja oikeustieteellinen tutkimus: koko oikeuskäytäntö olisi hyvä käydä läpi eri näkökulmista. Tässä yhteydessä esitämme muutaman valitun tapauksen, joiden valossa lukija voi itse arvioida, toteutuuko lainsäätäjän tahto tuomioistuimien ratkaisuisissa ja edistääkö ”vihapuheen” suitsiminen väkivallattomuutta ja syrjimättömyyttä, kuten tätä lainsäädäntöä usein perustellaan.

Käsiteltyistä neljästä tapauksesta yksi on syyteharkinnassa, kahden on prosessoitu käräjäoikeudessa ja yksi on korkeimman oikeuden tuomio. Oikeuskäytännön kannalta ratkaisevimpia ovat tietysti nimenomaan korkeimman oikeuden ennakkotapaukset. Käytännössä kuitenkin myös poliisikuulustelut, syytteet ja alioikeuksienkin tuomiot kuormittavat henkisesti ja taloudellisesti sananvapauttaaan käyttäviä ihmisiä ja aiheuttavat heille mainehaittoja. Kriittisen tarkastelumme kohteena ei tässä ole vain oikeuslaitoksen, vaan myös syyttäjälaitoksen toiminta.

Työhypoteesimme on, että rikoslain pykälää *kiihottaminen kansanryhmää vastaan* on käytetty ja käytetään sinänsä perustuslain hyväksymien politiikkaohjelmien julkista edistämistä vastaan, vaikka sananvapauden rajoituksien oikeutus on haettu syrjinnän ja väkivallan ehkäisystä.

SANOISTA TEKOIHIN - VIHAPUHE JA VÄKIVALTA- RIKOLLISUUS TILASTOJEN VALOSSA

Alkuun on kuitenkin hyvä luoda katsaus kansanryhmien välisiin jännitteisiin ja fyysiseen väkivaltaan. Suomen Perusta on aiemmin julkaistussa teoksessa *Maahanmuutto – kriitikon käsikirja (2018)* käsitellyt niin sanottua viharikollisuutta rikostilastojen valossa. Lainaamme siitä osion tähän:

Puhe rasismista ja niin sanotusta vihapuheesta, eli vihapuhediskurssi, on ilmiselvästi osa monikulttuurisen Suomen edistäjien työkalupakkia. Vaikka Suomen laki ei tunne käsitettä vihapuhe, rikoslaissa on kaksi pykälää ja rikosnimikettä, joita on käytetty maahanmuuttokriitisten näkemysten leimaamiseen: kiihottaminen kansanryhmää vastaan sekä uskonrauhan rikkominen.

Vihapuhe ei kuitenkaan oikeasti näyttäisi olevan ongelma ainaakaan siinä merkityksessä, missä sitä perustellaan. Poliisiammattikorkeakoulu seuraa niin sanottujen viharikosten määrää. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksen mukaan viharikos on henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehty rikos, jonka motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämänkatsomusta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan. Viharikosten määrässä ei kuitenkaan ole tapahtunut vuosien varrella suurta muutosta, vaikka maahanmuuton ansiosta erilaisten vähemmistöryhmien määrä on kasvanut.

Merkittävä osa viharikoksista on maahanmuuttajien keskinäistä välienselvittelyä tai maahanmuuttajataustaisen suomalaisen kohdistamaa rikollisuutta. Lisäksi merkittävä osa viharikollisuudesta on ni-

menomaan vihapuhetta. Rasistisia piirteitä sisältävissä rikosilmoituksissa (kaikkiaan 991) vuonna 2015 jopa 42 prosenttia (419 kappaletta) muodostui sanallisista loukkauksista.

Viharikosten määrässä näkyi piikki vuonna 2015, mutta lokuussa 2017 julkaistun Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksen mukaan sen määrä laski vuonna 2016 lähes vuotta 2015 edeltävälle tasolle. Lisääntymistä tulkittaessa on otettava huomioon lisääntynyt kontaktien määrä turvapaikanhakijoiden kesken ja valtaväestön ja turvapaikanhakijoiden välillä sekä se, että viharikosten tunnistamista, tutkintaa ja torjuntaa on tehostettu.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan pahoinpitelyrikoksia tehtiin vuonna 2016 kaiken kaikkiaan 14 814. Ulkomaalaistaustainen tekijä ja suomalaistaustainen uhri oli 1159 tapauksessa ja suomalaistaustainen tekijä ja ulkomaalaistaustainen uhri 645 tapauksessa. Ulkomaalaisten keskinäisiä väkivaltarikoksia oli eniten, 1847 tapausta. Juuri tämä ryhmä oli edellisvuoteen nähden voimakkaassa kasvussa.

Mikään ei siis näytä tukevan mediassa usein esitettyä huolta, jonka mukaan kantasuomalaisten vihapuhe olisi lisääntynyt merkittävästi. Vuoden 2015 tilastopiikki jäi jo taakse. Vielä vähemmän näyttäisi olevan syytä olla huolissaan kantaväestön väkivallasta ulkomaalaisia kohtaan. Tässä narratiivi näyttää siis osoittautuvan monin tavoin ongelmalliseksi: vihapuhe ja viharikokset eivät ole olleet viime vuosina merkittävässä kasvussa huolimatta ulkomaalaisten määrän kasvusta, eivätkä kantasuomalaiset juuri syyllisty väkivaltaan ulkomaalaistaustaisia kohtaan. Ulkomaalaistaustaiset ovat itse paljon useammin väkivaltarikosten tekijöitä, tosin heidän väkivaltansa kohdistuu usein toisiin ulkomaalaisiin.

Viime vuosina maahanmuuttajataustaisten henkilöiden väkivaltarikokset kantaväestöä kohtaan ovat olleet toistuvasti uutisissa. Todel-

linen tilanne nyt voi olla huonompi kuin Poliisiammattikorkeakoulun muutaman vuoden ikäisessä tutkimuksessa.

NELJÄ TAPAUSTA ESITUTKINNASTA KORKEIMPAAN OIKEUTEEN

Tapaus Jussi Halla-aho

Jussi Halla-aho otti vuonna 2008 blogillaan *Scripta – kirjoituksia uppoavasta lännestä* kantaa rääväsuisen nettikirjoittelijan Seppo Lehdon saamaan ehdottomaan vankeustuomioon, Halla-aho otsikoi kirjoituksen ”*Muutama täky Ilmanin Mikalle*”, mistä jo alkuun voi päätellä, että kirjoituksen tarkoitus oli kritisoida ennen kaikkea silloisen valtakunnansyyttäjä Mika Ilmanin sananvapausvastaista ristiretkeä ja vallitsevaa oikeuskäytäntöä, ei niinkään ottaa kantaa islamiin tai somaleihin.

Halla-ahoa vastaan nostettiin syyte sen jälkeen, kun hän oli tullut valituksi Helsingin kaupunginvaltuustoon 2008 kunnallisvaaleissa. Marraskuussa 2008 Vihreät Naiset ry jätti tutkintapyyntöä Jussi Halla-ahon joulukuussa 2006 julkaisemasta *Monikulttuurisuus ja nainen* -blogikirjoituksesta, jossa Halla-aho käsitteli maahanmuuttajia ja raiskauksia. Tämä ei kuitenkaan johtanut syyteteisiin.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä Jorma Kalskeen alkuvuodesta 2009 nostama syyte ”*Muutama täky Ilmanin Mikalle*” -kirjoituksesta eteni taas oikeuteen asti, ja Halla-aho sai Helsingin käräjäoikeudessa sakkotuomiot sekä uskonrauhan rikkomisesta että kansanryhmää vastaan kiihottamisesta. Helsingin hovioikeudessa sakkotuomio uskonrauhan rikkomisesta pysyi voimassa, mutta syyte kiihottamisesta kansanryhmää vastaan kaatui. Korkein oikeus kovensi Halla-ahon alemmissa oikeusasteissa saaman sakkotuomion 30 päiväsakosta 50 päiväsakoon

ja lisäsi Halla-ahon syyksi myös kiihottamisen kansanryhmää vastaan. Halla-aho määrättiin myös poistamaan osia vuonna 2008 julkaisemastaan blogikirjoituksesta.

Hyvin erikoista oli myös Mika Illmanin HBL:lle antama haastattelulausunto, jonka mukaan:

”On hyvä, että laintulkitsijat ovat nyt saaneet ennakkotapauksen. Korkein oikeus on vetänyt rajan sille, kuinka pitkälle vallanpitäjiä kritisoivalla on oikeus mennä provosoinnissaan ja liioittelussaan, Illman sanoo.”

Ulkopuoliselle tarkkailijalle jää hyvin vahva vaikutelma, että syyttäjää ja oikeuslaitosta ei ole ensisijaisesti huolettanut ”sanojen muuttuminen teoiksi”; että joku olisi Halla-ahon puheiden kiihottamana ryhtynyt väkivaltaan tai syrjintään somaleita tai islaminuskoiisia kohtaan. Ennemmin voi näyttää siltä, että tuomiolla on haluttu suojata oikeuslaitoksen ja valtakunnansyyttäjä Mika Illmanin kunniaa.

Julkaisemme ohessa Halla-ahon koko blogitekstin, jotta lukija voi itse arvioida, väittikö Halla-aho todella, että islaminuskonto olisi pedofiliauskonto ja että ryöstely ja verovaroilla loisiminen olisi somalien kansallinen ja ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre, kuten Yle asian uutisoi:

KKO:n mukaan Halla-aho väitti kirjoituksessaan muun muassa, että islaminuskonto on pedofiliauskonto ja että ryöstely ja verovaroilla loisiminen on somalien kansallinen ja ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre. KKO perustelee, että Halla-ahon islaminuskoa koskevat väitteet olivat sisällöltään ja ilmaisutavaltaan herjaavia ja häpäiseviä.

KKO katsoi luonnehdintojen olevan somaleita kansanryhmänä painottelevia ja solvaavia. Lausunnot olivat omiaan herättämään suvaitsemattomuutta, halveksuntaa ja mahdollisesti jopa vihaa niiden kohteena olevaa kansanryhmää kohtaan. Vihapuheiden kaltaisina lausumina

Halla-ahon näkemykset eivät KKO:n mukaan nauttineet sananvapauden suojaa.⁸

Vai olisiko sittenkin ollut kyse siitä, että Halla-aho kahdella havainnollisella esimerkillä halusi osoittaa, että oikeuslaitoksella on kaksoisstandardit islamin ja somalien puolesta kristinuskoa ja suomalaisia vastaan?

Islam-esimerkissä kyse on siitä, että loogisesti sekä islamin väittämisen pedofiliseksi että ei-pedofiliseksi olisi islamia loukkaavaa (jälkimmäisessä tapauksessa jouduttaisiin joko kiistämään profeetta Muhammedin elämän tosiasioita tai hänen elämänsä esikuvallisuus).

Somaliesimerkissä Halla-aho pyrkii osoittamaan, kuinka röyhkeä sellainen kansanryhmää koskeva yleistys olisi, joka muutettavat muuttaen olisi vastaava kuin suomalaisia solvaava yleistävä väite, josta ei seurannut mitään sen enempää Julkisen sanan neuvostossa kuin syyttäjänvirastossakaan.

Alkuperäisestä blogikirjoituksesta on tuomioistuimen päätöksen mukaisesti poistettu kohdat, joiden tuomioistuin katsoi olevan uskonrauhaa loukkaava tai kansanryhmää kiihottava. Oheinen teksti on lainattu siinä muodossa, jossa se oli Scripta-blogilla keväällä 2022.⁹

3.6.2008

Muutama täky Illmanin Mikalle

Valtionsyyttäjä Mika Illmanin voittoputki jatkui muutama päivä sitten, kun alapäähuumorin suurmies Seppo Lehto tuomittiin kahden vuoden ja neljän kuukauden ehdottomaan vankeuteen ja kymmenien tuhansien eurojen vahingonkorvauksiin useista törkeistä kunnianloukkauksista, kiihottamisesta kansanryhmää vastaan ja uskonrauhan rikkomisesta. Asiaa on puitu pitkin internetiä niin paljon, ettei minun varmaan tarvitse toistella itsestäänselvyyksiä:

a) Lehdon tekemät törkyblogit täyttävät toki minkä hyvänsä tulkin-

nan mukaiset ”törkeän kunnianloukkauksen” kriteerit, mutta

b) Suomessa ei ole koskaan tuomittu ketään kahden vuoden ja neljän kuukauden ehdottomaan vankeuteen tällaisista rikoksista. Mika Illmania en moiti, onhan hän mitä ilmeisimmin sukunimensä arvoinen mies, joka tekee sitä, mitä hänen mielestään on tehtävä, mutta niillä käräjäoikeuksilla, jotka kevään mittaan ovat kiltisti antaneet Mikalle kaiken, mitä tämä kehtaa pyytää, on syytä hävetä.

c) Illman kelpuutti asianomistajiksi ja jättiläiskorvausten saajiksi vain syyttäjäkavereitaan ja kansanedustajia, ei esimerkiksi Teemu Lah-tista, jolle Lehdon törkyblogit aiheuttivat mahdollisesti todellista vahin-koa edellisten eduskuntavaalien alla. Ajattelu, jossa julkisuuden henki-lön kunnia nauttii suurempaa suojelua kuin rivikansalaisen kunnia, on ollut tähän asti vieras demokraattiselle oikeusvaltiolle.

Kunnianloukkaukset sikseen. Lehto tuomittiin myös uskonrauhan rikkomisesta. Käräjäoikeuden perustelujen mukaan Lehto rikkoi muslimien uskonrauhaa pilkkaamalla profeetta Muhammadia. Professori Jaakko Hämeen-Anttila on vahvistanut tulkinnan, jonka mukaan Muham-mad on islaminuskossa pyhä hahmo.

Valtionsyyttäjä Mika Illmanin ja Tampereen käräjäoikeuden kanta siis on, että profeetta Muhamman loukkaaminen on laitonta, koska Muhammad on muslimille pyhä.

(Toisaalta professori Hämeen-Anttila osaisi varmasti vahvistaa senkin, että kristinuskossa Jeesus ja Jumala ovat pyhiä hahmoja. Tämä ei tietenkään estä ketään pilkkaamasta Jeesusta ja Jumalaa vapaasti va-litsemallaan tavalla.)

Aion seuraavaksi heittää Mikalle syötin:

Tästä kohdasta on Helsingin hovioikeuden 29.10.2010 antamalla pää-töksellä poistettu uskonrauhaa rikkovana väite, jonka mukaan erään

monoteistisen uskonnon profeetta olisi pedefili, ja kyseinen uskonto pedefilian pyhittävä uskonto, siis pedefiliuskonto, sekä väite, että pedefilia olisi kyseisen uskonnon jumalolennon tahto.

(Kts. Muhammadista ja liberaalista demokratiasta.)

Ovatko nämä lauseet laittomia? Ne varmasti loukkaavat muslimin uskonnollisia tunteja. Lähestytään asiaa loogisten ketjujen avulla:

Viisikymppisenä äijänä Muhammad kihlasi 6- tai 7-vuotiaan Aishan. Heidän liittonsa ”täytyi” Aishan ollessa 9-vuotias. Voidaan tietysti ajatella, että ajat olivat tuolloin toiset, eikä Muhammadin tekoja pidä arvioida nykypäivän kriteereillä, mutta koska toisaalta olemme viime vuosina oppineet, että 50-luvun koulukirjat olivat rasistisia puhuessaan ”neekereistä” (vaikka ”nekeri” ei tuolloin ollut kenenkään mielestä rasistinen termi), on kai yhtä lailla paikallaan kutsua 1400 vuotta sitten elänyttä lapsenraiskaajaa lapsenraiskaajaksi.

Mitä on tehtävä, jotta yllä esitetyt, lihavoidut väitteet eivät pitäisi paikkaansa? On väitettävä, että ...

a) ... koraani ei ole kirjaimellisesti totta (ts. että Muhammad ei yhtynyt 9-vuotiaaseen tyttöön). Tämä ei käy, koska islamilaisen doktriinin ja muslimien näkemyksen mukaan Koraani on kirjaimellisesti otettavaa Jumalan sanaa. Yhtymistä ja Aishan ikää ei siis voida kiistää loukkaamatta muslimeja.

b) ... Muhammadin toiminta ei ollut kaikilta osin hyväksyttävää. Tämäkään ei käy, koska muslimien (ja Tampereen käräjäoikeuden) näkemyksen mukaan Muhammadin kritisointi on Jumalan kritisointia ja siten pyhäinhäpäisyä. Rangaistus on kuolema. Muslimit uskovat, että Muhammadin teot olivat Jumalan tahdon mukaisia. Koska lapsen yhtyminen oli Muhammadin teko, myös se oli Jumalan tahdon mukainen.

Kuten näemme, kaikki argumentatiiviset väylät lihavoitujen väitteiden kumoamiseksi on teologisesti tukittu. Muhammadin pedefiliys

ja muslimien sekä Allahin pedofiilamyönteisyys voidaan kiistää vain kiistämällä koraanin kirjaimellinen totuudellisuus tahi Muhammain asema Jumalan lähettiläänä, jonka teot ovat Jumalan tahdon mukaisia.

Niinpä toistan väitteeni:

Tästä kohdasta on Helsingin hovioikeuden 29.10.2010 antamalla päätöksellä poistettu uskonrauhaa rikkovana väite, jonka mukaan erään monoteistisen uskonnon profeetta olisi pedofiili, ja kyseinen uskonto pedofilian pyhittävä uskonto, siis pedofiiliuskonto, sekä väite, että pedofilia olisi kyseisen uskonnon jumalolennon tahto.

(Kts. Muhammadista ja liberaalista demokratiasta.)

Seuraava täky kuuluu:

Tästä kohdasta on korkeimman oikeuden päätöksellä 8.6.2012 poistettu virke, jossa mukaillaan alempana siteerattuja, sanomalehti Kalevassa julkaistuja lauseita siten, että sana ”suomalaiset” on korvattu sanalla ”somalit” ja sanat ”päissään tappaminen” sanoilla ”ohikulkijoiden ryöstely” ja ”verovaroilla loisiminen”. Koska mukaelma on kansanryhmää vastaan kiihottava ja yleisvaarallinen vain minun julkaisemanani, linkitän MTV3:n uutiseen jossa mukaelma on julkaistu sellaisenaan.

Onko tämä väite sopimaton? Kanssakirjoittaja Kekke kanteli Julkisen Sanan Neuvostolle taannoisesta Kaleva-lehden pääkirjoituksesta, jossa päissään tappamisen arveltiin olevan suomalaisten ”kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre”. JSN ei ottanut kantelua edes käsittelyyn. Neuvoston sihteeri Nina Porra:

”Kirjoittaja viitanee selvityksiin, joissa humalajuominen on havaittu suomalaisen alkoholikulttuurin erityispiirteeksi. Myös humalan ja väkivallan välillä on todettu yhteyksiä. Ongelman geneettistä taustaa kirjoittaja ei käsittele faktana vaan esittää siitä oman arvelunsa.”

JSN:n päätökset eivät tietenkään ole juridisia ennakkotapauksia, joita inkvisiittori Illmanin tarvitsisi noteerata, mutta koska toisaalta ”kiihottaminen kansanryhmää vastaan” on yleisen syytteen alainen rikos, ja koska Illman (jolle asia viran puolesta kuuluisi) ei Kalevan juttuun ole puuttunut, voitaneen tehdä johtopäätös, että negatiivisia, kansallis-geneettisiä stereotypioita saa julkaista, kunhan niitä ei käsitellä faktana.

Emmehän voi ajatella, että Suomessa eri ihmisiä koskisivat eri säännöt.

Kaikki somalit eivät tietenkään ryöstä tai loisi verovarjoilla, mutta eivät toisaalta kaikki suomalaisetkaan tapa päissään. Somalit, joita on 0.2 prosenttia Suomen kokonaisväestöstä, tekevät 12 prosenttia poliisin tietoon tulleista ryöstöistä. Yksi Suomessa asuva somali kymmenestä käy työssä. Ryöstely ja loisiminen ovat somalien lukumäärään suhteutettuna paljon tavallisempia ilmiöitä kuin humalassa tappaminen suomalaisten keskuudessa. Niinpä esitän uudelleen arveluni (jota en käsittele faktana):

Kts. ylempänä..

Näissä merkeissä toivotan Mikalle hyvää päivän jatkoa.

...

Korkeimman oikeuden tuomio kirjoituksesta on julkaistu tässä kirjassa kokonaan liitteessä 1.

Erikoista KKO:n ratkaisussa on se, että KKO ei ymmärtänyt sitä, minkä hovioikeus ymmärsi, eli sen että Halla-aho ei pyrkinyt halveksumaan somaleja, vaan ”Halla-ahon ilmeisenä pyrkimyksenä oli ollut osoittaa julkisuudessa suomalaisista esitetyn väitteen loukkaavuus rinnastamalla se suoraan toiseen kansanryhmään kohdistuvaan vastaa-

vaan kärjekkääseen väitteeseen ja tällä tavoin kritisoida viranomaistointaa”, kuten hovioikeus asian muotoili.

Korkein oikeus ei ottanut kantaa siihen, oliko kyse tällaisesta viranomaisten (eikä kansanryhmän) arvostelusta, vai oliko täky tehnyt tehtävänsä ja osoittanut että laki ei ole kaikille sama.

Halla-aho kritisoi Korkeimman oikeuden päätöstä, mitä pidettiin oikeusvaltiossa epäsovivana. Halla-ahohan oli tässä vaiheessa jo kansanedustaja. Vallan kolmijako-opin mukaan lainsäätäjien tulisi pidättäytyä kommentoimasta yksittäisiä oikeustapauksia.

Tässä tapauksessa Halla-aho kuitenkin puolusti itseään. Hän maksoi sakot ja poisti lainvastaiset kohdat blogiltaan tuomiolauselman mukaisesti, eli tältä osin hän ei kyseenalaistanut tuomiovallan auktoriteettia. Olisi erikoista, jos asianosainen ei saisi olla julkisesti eri mieltä KKO:n tuomiosta - vaikka olisi kansanedustajakin - kun kuitenkin KKO:n ratkaisustakin voi valittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuintielle (EIT). Olisisihan ristiriitaista, jos Halla-ahoa vaadittaisiin julkisesti puolustamaan saamaansa tuomiota, josta hänellä kuitenkin on oikeus valittaa vielä EIT:een.

Halla-aho tosiasiallisesti valittikin EIT:hen, joka ei kuitenkaan ottanut valitusta käsittelyyn. Julkaisemme ohessa valituksen sisällön, jotta lukija voi arvioida vielä kerran Korkeimman oikeuden argumentaatiota ihmisoikeusnäkökulmasta. (LIITE 2)

Tapaus Timo Hännikäinen

Timo Hännikäinen on kirjailija, esseisti ja Sarastus-verkkolehden päätoimittaja. Hän julkaisi heinäkuussa 2016 lehdessään kahden pseudonymillä esiintyvän kirjoittajan dystopiakuvan *Miten etninen puhdistus toteutetaan.*¹⁰

Kirjoituksen idea oli kuvata kehityskulku, jossa länsimaiden kantaväestö herää muslimiväestön kasvun aiheuttamiin sosiaalisiin ongelmiin liian myöhään, ja ryhtyy etniseen puhdistukseen omassa maassaan. Kirjoituksessa väkivaltaa tai syrjintää ei millään tavalla pidetty toivottavana ilmiönä. Minkäänlaisesta kiihotuksesta ei muutenkaan oikein voi puhua, sillä tulevaisuudenskenaario toteutuisi vasta joskus kun kirjoituksen lukijat jo pukkaavat horsmaa. Jos etninen puhdistus tapahtuisi, sen tekisivät nykyihmisten lapset tai lapsenlapset nykyajan ihmisten mielipiteistä välittämättä.

Kyse oli siis pohjimmiltaan samanlaisesta pelottelusta kuin ilmastomuutoksen vaikutuksista käytävään keskusteluun liittyä. Nyt voimme vielä estää etniset konfliktit yksinkertaisesti olemalla luomatta monikulttuurista yhteiskuntaa maahanmuutolla. Mitä pitemmälle monikulttuurisuuden annetaan toteutua ja ongelmista vaietaan, sitä pahempia ihmisoikeuksien loukkauksia tulevat sukupolvet joutuvat tekemään ongelman ratkaisemiseksi. Kirjoitus ei kehota väkivaltaan tai syrjintään vaan väkivallan ja syrjinnän ehkäisyyn ennalta.

Hännikäinen kirjoittaa blogillaan elokuussa 2021 joutuneensa poliisikuulusteluun kirjoituksen vuoksi jo vuonna 2020. Poliisi päätyi kuitenkin siihen, ettei esitutkintaa ole syytä toimittaa.¹¹

Kirjoitus päätyi poliisin tarkasteltavaksi jo tammikuussa 2020. Tuolloin yksi aikamme pavlikmorozoveista, silakkaliikkeessä vaikuttava Pauli Hyvölä pyysi Helsingin poliisia selvittämään, onko kirjoituksessa syytä epäillä kiihottamista kansanryhmää vastaan tai joukkotuhonnan valmistelua. Tulin tietoiseksi asiasta saadessani poliisilta postitse 6.3.2020 päivätyn asiakirjan, jonka mukaan asiassa ei ole syytä epäillä rikosta eikä esitutkintaa toimiteta. Tutkinnanjohtaja, rikoskomisario Teemu Jokinen perusteli päätöstä mm. näin:

”Artikkelissa on nähdäkseni kyse sananvapauden ydinalueeseen

*kuuluvasta yhteiskunnallisesta keskustelusta, jonka rajoittamiseen on lain esitöiden nojalla suhtauduttava erityisen tiukasti. Artikkelin on kieleltään ja tyylyltään asiallinen, ja kirjoittajat ovat pyrkineet perustelemaan näkemystään objektiivisin perustein. Muslimeista ei kirjoiteta solvaavasti esimerkiksi vertaamalla heitä loisiin tai eläimiin, eikä panettelevasti yleistäen heidät rikollisiksi tai alempiarvoisiksi. Artikkelin on luonteeltaan pohdiskeleva ja yleisluontoinen, jolloin kansanryhmän uhkaamista ei voida pitää objektiivisesti varteenotettavana. Lisäksi artikkelissa on ilmaistu artikkelin tarkoitus toimia varoituksena ja muslimiväestön tuhoaminen on tuotu artikkelissa esiin pääasiassa uhkaku-
vana ja ääriesimerkkinä siitä, mihin tilanteeseen puuttumattomuus voi pahimmillaan johtaa.”*

Hännikäisen mukaan päätös oli yksityiskohtaisesti ja poikkeuksellisen hyvin perusteltu.

”Pitkälti samoin perustein totesin aikoinaan Auran ja Possanderin artikkelin julkaisukelpoiseksi. En olisi julkaissut tekstiä, joka suosittelee kansanmurhaa tai yllyttää siihen, koska en sellaista kannata ja koska sellainen on laitonta.”

Tästä huolimatta valtakunnansyyttäjä Raija Toiviainen, jolle päätös oli myös lähetetty, on nyt vaatinut esitutinnan suorittamista, Hännikäinen kirjoittaa.

”Näin hän toimi aiemmin myös Päivi Räsäsen tapauksessa, kun poliisi ei pitänyt Räsäsen vuosien takaisia siteerauksia Raamatusta lainvastaisina. Hänen toimintatavakseen näyttää vakiintuneen varsinaisessa rikostutkinnassa tehtyjen päätösten mitätöiminen silloin kun se hänen agendaansa sopii”, Hännikäinen kirjoittaa.

Tapaus Päivi Räsänen

Kristillisdemokraattien kansanedustaja ja entinen puheenjohtaja Päivi Räsänen sai syytteen kiihottamisesta kansanryhmää vastaan kirjoituksesta, joista vanhimmat ovat vuodelta 2004, sekä radio-ohjelmassa esittämistään mielipiteistä.

Syytteen mukaan Päivi Räsänen on asettanut yleisön saataville ja pitänyt yleisön saatavilla mielipiteitä ja väitteitä, joissa solvataan homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Helsingin käräjäoikeus antoi ratkaisunsa maaliskuussa 2022. Räsänen vapautettiin kaikista kolmesta syytteestä.

Syytteet, Räsänen näkemys ja Helsingin käräjäoikeuden ratkaisu ovat luettavissa liitteessä 3.

Räsänen oikeudenkäynti herätti kiivaan keskustelun jo syytteen sisällöstä. Siinä missä aiemmin kuvattu Halla-ahon teksti *Muutama täky Illmanin Mikalle* osoitti, että syyttäjä tai tuomioistuin ei aina ymmärrä lukea tekstiä osana kontekstiaan, tällä kertaa syyttäjä suoraan väitti vastaajan sanoneen jotakin, mitä hän aivan selvästi kirjaimellisesti ei sanonut.

Jopa hyvin sateenkaari-mielisenä pidettävä Yle oli tässä tarkkana. Se otsikoi: *Syyttäjä laittoi Päivi Räsänen suuhun sanoja, joita tämä ei ollut lausunut – Yle kävi läpi virheelliset väitteet.*¹²

1. Ei väitettä ”homoseksuaalisuudesta geneettisenä rappeumana”

Helsingin käräjäoikeuden oikomista syyttäjän väitteistä keskeisimmät liittyivät Ylen mukaan toimittaja Ruben Stillerin isännöimässä Yle Puheen radio-ohjelmassa lausuttuihin mielipiteisiin.

Keskusteluohjelman jaksossa nimeltä Mitä Jeesus ajatteli homois-

ta? Räsänen selitti näkemyksiään homoseksuaalisuudesta.

Syyttäjän mielestä Räsänen oli väittänyt homoseksuaalisuuden olevan ”geneettinen rappeuma ja geeniperimä, joka aiheuttaa sairautta ja häiriötä”.

Yle lainaa poliisin litterointia Räsänen puheesta Stillerin ohjelmassa:

”Ensinnäkin, aivan tuoreimmat tutkimukset ovat osoittaneet, että se mahdollinen niin ku geneettinen perimä homoseksuaalisuudessa, niin se on aika pieni. Mutta toisaalta ihmisen geeniperintökin on tässä vuosituhansien ja ihmiskunnan historian aikana rappeutunut eli se ei ole niin ku välttämättä sitä, mitä se on ollut silloin kun meidät on luotu...”

”Siis tarkoitan sitä, että meille on tullut kaikenlaisia niin ku erilaista niin ku sairautta ja häiriötä aiheuttavaa geeniperintöä, joka joka voi... no nyt en vertaa alkoholismia ja homoseksuaalisuutta, mutta mut sanon sen, että onhan kyllähän me tiedetään, että tietyt geneettiset seikat niin ku voi vaikuttaa alkoholismin syntyyn. Että toisilla on sellainen geeniperimä, että ne herkemmin tulevat alkoholistiksi. Ja niinku samalla tavalla pitäisin sen ihan mahdollisena, että et joku geeniperintö...”

Tässä vaiheessa toimittaja Ruben Stiller keskeytti Räsänen.

2. Ei väitetty, että homoseksuaalit eivät olisi ”Jumalan luotuja”

Syyttäjä väittää Räsänen uskonnolliseen näkemykseen sisältyvän ajatus, jonka mukaan ”homoseksuaalit eivät ole Jumalan luotuja kuten heteroseksuaalit”.

Tällaista väitettä ei Ylen mukaan kyseisestä radio-ohjelmasta ilmene lainkaan, toisin kuin syytteessä esitetään. Räsänen on kyllä pitänyt homoseksuaalisia tekoja syntisinä, mutta toisaalta Räsänen kuten ylipäättään tavanomaisen raamatuntulkinnan mukaan kaikki ihmiset ovat syntisiä, vaikka kaikki ovat Jumalan omaksi kuvakseen luomia.

3. Ei leimannut homoseksuaaleja lasten hyväksikäyttöön taipuvaisiksi

Syytteen mukaan Räsäsen kirjoituksessa homoseksuaalit leimataan lasten hyväksikäyttöön sekä irtosuhteisiin ja vaihtuviin parisuhteisiin taipuvaisiksi, moraalittomiksi ja rikkiinäisiksi ihmisiksi ja asetetaan heidän oikeuksiensa puolustaminen kyseenalaiseksi.

Syyttäjä tulkitsee Räsäsen väittävän, että edellä mainitut ominaisuudet – moraalittomuus ja taipumus tai tarve lasten hyväksikäyttöön – ovat väistämättä homoseksuaalisuuteen liittyviä ominaisuuksia.

Teoksessa *Mieheksi ja naiseksi hän heidät loi. Homosuhteet haastavat kristillisen ihmiskäsityksen -pamfletti* vuodelta 2004 Räsänen kuitenkin oikeasti sanoi näin:

”Nykyisen arvoköyhän, pinnallisen ja seksikokeiluihin yllyttävän seksuaalivalistuksen yhdistyminen homosuhteiden yleiseen hyväksytynä esittämiseen on erityisen vaarallinen yhdistelmä. Jos pinnalliseen seksuaaliseen arvopohjaan yhdistetään viesti siitä, että yhteiskunnan kannalta on yhtä toivottavaa avioitua myöhemmin joko omaa tai toista sukupuolta olevan kanssa, tällä rohkaistaan selvästi myös varhaisiin homoseksuaalisiin kokeiluihin. Tämä avaa väylän myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön, jossa aikuisten miesten on helpompi saada seksikontaktia alaikäisiin poikiin.”

...

Räsäsen Helsingin käräjäoikeudesta saama vapauttava ratkaisu herätti monessa sananvapauden kannattajassa juhلاميeltä. Minään sananvapauden riemuvoittona Räsäsen prosessia tuskin voi silti pitää. Erityistä huomiota on herättänyt syyttäjän valheelliset väitteet Räsäsen sano-

misista, joista tuomiota ei tietenkään tullut, mutta niiltä osin, kuin Räsäsen sanomat olivat riidattomia, ei käräjäoikeus ollut kaukana tuomiosta.

Kirjaa koskevasta syytteestä ”*käräjäoikeus katsoo, ettei Räsäsen kirjoituksessaan esittämissä syytteessä siteeratuissa mielipiteissä ja väitteissä niiden loukkaavuudesta huolimatta ole kysymys vakavuudeltaan sellaisesta sananvapauden suojan ulkopuolella olevasta vihapuheesta, joka olisi syytteessä väitettyin tavoin loukannut homoseksuaalien yhdenvertaisuutta ja ihmisarvoa ja ollut omiaan herättämään halveksuntaa, suvaitsemattomuutta ja jopa vihaa homoseksuaaleja kohtaan*”.

Perusteluista ainakin maallikko saa käsityksen, että vain hienoiset nyanssit pitivät Räsäsen tämän syytteen osalta pinnalla, ja että saman asian toteaminen vähänkin toisilla sanamuodoilla olisi voinut olla rangaistavaa.

Tapaus Sebastian Tynkkynen

Perussuomalainen kansanedustaja Sebastian Tynkkynen sai maaliskuussa 2021 syytteen kansanryhmää vastaan kiihottamisesta vuoden 2017 kunnallisvaalien kampanjassa. Lokakuussa Oulun käräjäoikeus tuomitsi Tynkkynen sakkoihin.

Tynkkynen syyte ja Oulun käräjäoikeuden ratkaisu liitteessä 4.

Kansanedustaja Tynkkynen toi julkisuuteen äänestäjiensä huolia kunnan asukkaiden fyysisestä turvallisuudesta. Hän ei siis lietsonut pelkoa vaan pyrki kanavoimaan äänestäjien huolet poliittiseksi toiminnaksi.

Oulun käräjäoikeuden tulkinta lienee yleisen oikeuskäytännön mukainen. Siksi onkin syytä kiinnittää huomiota itse lainsäädäntöön. Kiihottamispykälässä ongelmallisia verbejä ovat sekä panettelu että

solvaaminen. Uhkaamisen kriminalisointi lieenee yleisen oikeustajun mukaista.

Oulun käräjäoikeuden tuomion perustelujen mukaan *”Tynkkysen julkaisemista kirjoituksista saa sellaisen käsityksen, että kirjoituksissa kuvatut asiat koskevat maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita yleisesti. Lukija jää sellaiseen käsitykseen, että kirjoituksissa viitatuilla asioilla kuten ahdistelulla, häirinnällä ja seksuaalirikoksilla on selvä yhteys maahanmuuttajiin ja turvapaikanhakijoihin.”*

Tällaisilla yleistyksillä on kuitenkin takanaan tutkimusnäyttöä. Turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajataustaiset miehet (varsinkin eräistä Afrikan ja Lähi-idän maista) ovat kriminologisen tutkimuksen mukaan vahvasti yliedustettuja seksuaalirikosten tekijöinä. Tällainen tilastollinen yleistys ei tietenkään ole muotoa *”kaikki ryhmän X jäsenet ovat rikollisia”*, mutta sitä muotoa ei ole myöskään Tynkkysen tekemä yleistys.

Tavallisen kansalaisen on vaikea hahmottaa, millä tavalla maahanmuuton aiheuttamiin ongelmiin voi demokraattisen politiikan keinoin puuttua, jos asiallisestikin ilmaistu huoli maahanmuuttajamäärien kasvun aiheuttamasta rikollisuuden kasvusta tulkitaan rikoslaissa rangaistavaksi tarkoitetulla tavalla kansanryhmän panetteluksi tai solvaamiseksi.

YHTEENVETO

Esimerkkitapauksiemme valossa rikosnimikkeen Kiihottaminen kansanryhmää vastaan ongelmia näyttäisivät olevan kansanryhmän määrittely ja panettelun ja solvaamisen tulkinnanvaraisuus.

Kuten Halla-aho täkyllään osoitti, suomalaista tai kristittyä ei suojella kiihottamispykälällä samalla tavalla kuin somalia tai muslimia.

Usein ajatellaan, että tämän pykälän tulisikin suojella vähemmistöjä. Kansanryhmän määritelmä pysyy ongelmallisena, vaikka se tulkittaisiin matemaattisesti. Maailman mittakaavassa suomalaiset ovat pieni vähemmistö, jolla ei ole muuta kansallista kotia kuin Suomen valtio.

Vastaavasti voidaan pohtia käsitettä seksuaalivähemmistö. Edustaako perinteisessä miehen ja naisen välisessä avioliitossa elävä Päivi Räsänen enemmistöä? Kristillisen seksuaalietiikan tunnustajana hän eittämättä kuuluu vähemmistöön. Kristillisen, seksuaalisesta kanssakäymisestä ennen avioliittoa pidättäytymistä kannattavan nuorisoliikkeen Tosi rakkaus odottaa edustajia ei kuitenkaan pidettäne kansanryhmänä. Ainakin tähän liikkeeseen on voinut nähdä suhtauduttavan pilkallisesti julkisuudessa ilman, että sitä on tulkittu kiihottamiseksi.

Moni sananvapauden kannattaja voisi hyväksyä kiihottamispykälän, jos se koskisi vain uhkailua. Kaikissa nyt puheena olevissa esimerkkitapauksissa on kuitenkin ollut kyse ”solvaamisesta” tai ”panettelusta”.

Valtionsyyttäjä Anu Mantilan mukaan *”puhe, jossa homoseksuaalinen teko erotetaan seksuaalivähemmistöön kuuluvan identiteetistä, on itsessään halventavaa. Kun Räsäsen pamfletissa vaaditaan pidättäymistä homoseksuaalista teoista ja korostetaan heidän ihmisarvoaan ja kaikkien ihmisten syntisyyttä, viittaukset yhtäläiseen ihmisarvoon menettävät uskottavuutensa”*, Kirkko ja Kaupunki raportoi.¹³

Kristityn on vaikea ymmärtää, miten voi olla halventavaa vihata syntiä ja rakastaa syntistä. Oikeustieteestä kiinnostuneen maallikon on taas vaikea ymmärtää, miksi ihmisiä ei saisi arvostella nimenomaan yhdenvertaisesti heidän tekojensa mukaan. Jos syyttäjä Mantilan logiikka viedään maaliin asti, mikään muu seksuaalipoliittinen näkemys ei ole sallittu kuin sellainen, jossa kaikki on yhtä hyvää. Ovatko pettäjät kansanryhmä, ja kaikki puolisuuskoollisuutta vaaliva seksuaalieetti-

nen puhe kansanryhmää vastaan kiihottavaa?

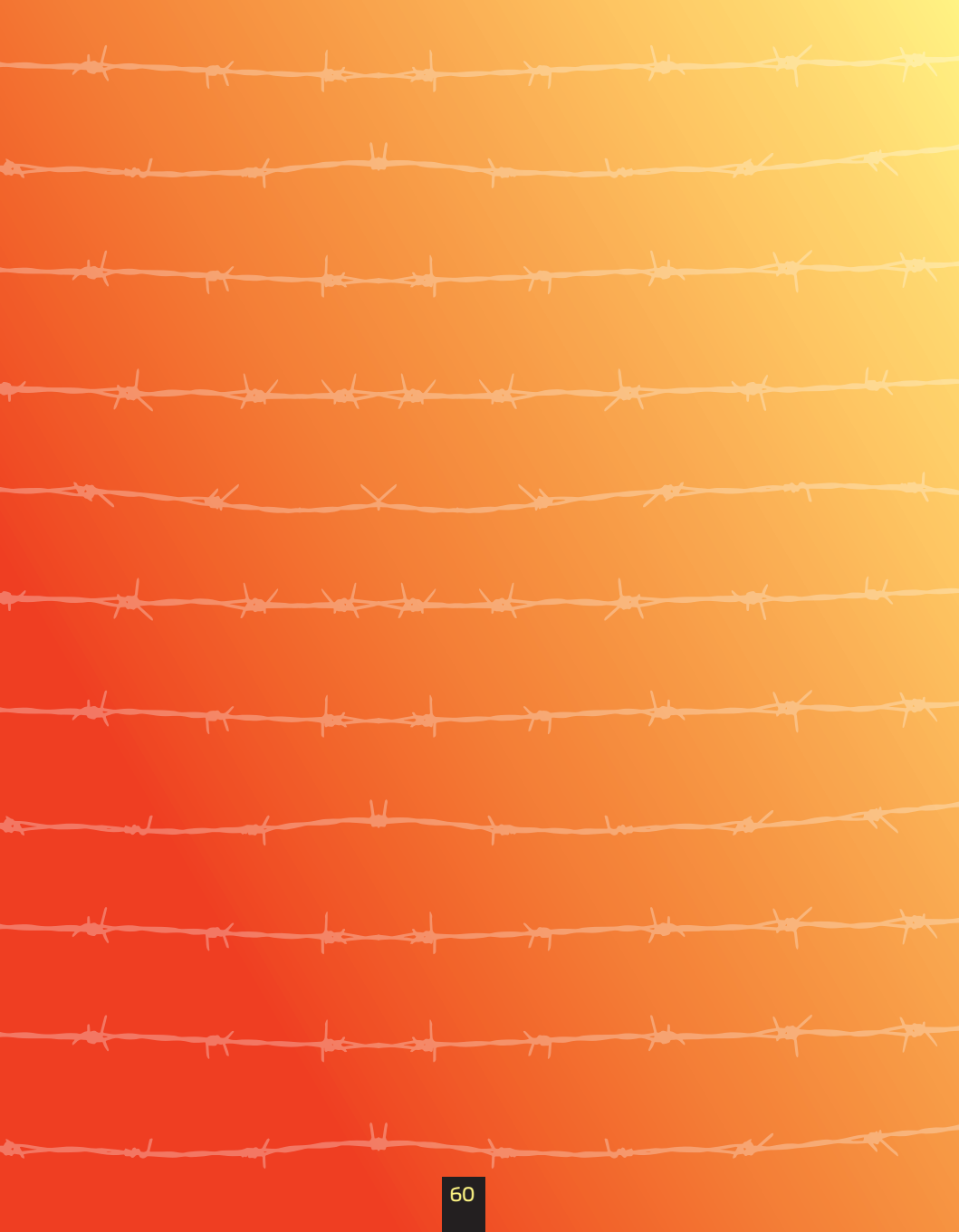
Ovatko prostituoidut ja heidän asiakkaansa suojelua nauttiva kansanryhmä? Molempiin suhtaudutaan usein halveksuvasti, kymmenen käskyä kieltää huorinteon ja aika ajoin jokin puolue ehdottaa prostituution täyskieltoa. Eikö se loukkaa kansanryhmiä? On kuitenkin huomattava, että Räsänen piti homoseksuaalisuutta vain kristillisen seksuaalietiikkansa vastaisena. Hän ei esittänyt paluuta aikaan, jolloin homoseksuaalinen kanssakäyminen oli kiellettyä.

Klassinen liberaali voisi ajatella seksuaalisuudesta, että suostuvaisten täysivaltaisten välillä kaikki on rikoslain näkökulmasta sallittua, mutta silti yhteiskunnassa voi vallita paljon rajoittavampia seksuaalieettisiä kulttuureita, jotka ovat vieläpä ristiriidassa keskenään. Suvaitsevaisuus tarkoittaa sitä, että nämä erilaiset seksuaalieettiset käsitykset kilpailevat keskenään rauhanomaisesti. Nyt käräjäyty syyte lähti hyvin toisenlaisesta oikeusfilosofiasta, jossa vallitseva hyvin liberaali seksuaalipolitiikka yhdistettiin ajatukseen, jonka mukaan yhteiskunnassa saisi edistää vain yhtä oikeaa seksuaalieettistä kantaa, ja kaikki muut ovat sananvapauden rajojen tuolla puolen.

Maahanmuuton, väestöpolitiikan ja islamin suhteen näyttäisi siltä, että lailliset keinot puolustaa ajatusta Suomesta suomalaisten kansallisvaltiona uhkaavat rajoittua hyvin vähiin. Ainakin tavallisen kansalaisen, jolla ei ole oikeustieteellistä koulutusta, on hyvin vaikea hahmottaa, mikä on sallittua ja mikä ei – ja tämä luo itsesensuuria ja kaventaa keskustelun mahdollisuutta entisestään.

Maahanmuuton lieveilmiöiden torjunta itse maahanmuuttopolitiikkaa tiukentamalla on toki mahdollista kansainvälisten sopimusten ja Suomen perustuslain puitteissa, mutta tämän muutoksen tarpeen julkinen perusteleminen on tehty kiihottaminen kansanryhmää vastaan -pykälällä hyvin vaaralliseksi.

Toisaalta islamilainen terrorismi ei synny tyhjiössä, vaan siihen nimenomaisesti kiihotetaan radikaalien islamistien toimesta. Kun suojelua tarvitseva kansanryhmä on suomalaiset tai länsimaalaiset, ei poliisin, syyttäjälaitoksen tai oikeuslaitoksen miekka näytä aktivoituvan. Ei siitäkään huolimatta, että kyse olisi konkreettisesta uhasta ja väkivallasta, ei pelkästä panettelusta ja solvaamisesta.

Valtiot ja some-jätit vihapuhejähhdissa – Sananvapaus
puun ja kuoren välissä

Johdanto - Sananvapauden uudet haasteet

Onni Rostila

Tämä kirjoitus esittää kriittisen näkökulman sananvapauden nykytilaan ja sen kohtaamiin uudenlaisiin uhkiin. Sananvapaus on Suomen perustuslaissa ja ihmisoikeussopimuksissa turvattu perus- ja ihmisoikeus, mutta sen erottaa muista oikeusjärjestyksen suojaamista oikeuksista sen keskeinen merkitys kansanvaltaisen järjestelmän toiminnassa ja turvaamisessa. Aidosti demokraattinen päätöksenteko ja hallintomuoto eivät ole mahdollisia ilman laajaa sananvapautta, erityisesti poliittisen puheen saralla.

Suomi on sitoutunut useisiin erilaisiin valtioiden välisiin sopimuksiin osana kansainvälisen oikeuden sopimusjärjestelmää, jossa valtiot itsemääräämisoikeuden omaavina toimijoina ovat vapaita valitsemaan, mihin sopimusjärjestelyihin ja missä laajuudessa sitoutuvat. Monissa näistä sopimuksista sitoudutaan turvaamaan sananvapauden toteutuminen omille kansalaisille ja muillekin Suomen oikeudenkäytöpiirissä oleville.

Perinteisesti sananvapauden rajoittaminen ja sensuuri on mielletty valtion tai hallitsijan välineiksi. Toisaalta jo ennen modernia aikaa esimerkiksi katolinen kirkko on maallisten vallanpitäjien ohella vaikuttanut merkittävästi siihen, millaisia mielipiteitä tai tietoja on saanut

tai voinut julkisesti esittää. Koska sananvapaus on ennen kaikkea yksilönvapaus, kuten lähtökohtaisesti kaikki ihmis- ja perusoikeusjärjestelmän oikeudet ovat, sen rajoittamispyrkimykset ovat historiallisesti olleet kulloistenkin vallanpitäjien ja ns. poliittisen eliitin agendalla. Aikojen saatossa yhteiskunnat ja niiden taloudelliset rakenteet muuttuvat ja nämä muutokset luonnollisesti heijastuvat yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin ja siihen, miten ja millä motiiveilla sallituista ja kielletyistä ilmaisusta päätetään ja millä keinoin ja sanktioin ihmisten ilmaisua pyritään rajoittamaan.

Teollisen vallankumouksen myötä yhteiskunnallisten muutosten voidaan nähdä nopeutuneen, kun 1800-1900-luvuilla eri teollisuudenalat olivat murrosvaiheissaan. Esimerkiksi öljy-, rautatie-, sanomalehti- ja puhelinverkkoyhtiöiden toiminta kasvoi nopein harppauksin, mikä kerrytti samalla valtavia pääomia verraten harvoille. Ennen valtioiden lakisääteisiä tulontasausjärjestelmiä tai monopoleja rajoittavia kilpailuoikeussääntöjä tämä kehitys synnytti oman aikansa superrikkaiden teollisuuspuhatoiden joukon, joiden taloudellinen valta koetteli niin markkinoiden toimivuutta kuin poliittista järjestelmääkin. Demokratiassa ns. suurpääoma ja taloudellinen valta ovat aina jollakin tapaa jännitteisessä suhteessa kansanvaltaisuuden vaatimuksen ja ideaalin kanssa. Yksi mies, yksi ääni -asetelman tasapuolisuus uhkaa muuttua näennäiseksi, jos yksi mies käskee omaa mediaimperiumiaan, kun toinen seisoo leipäjonossa. Yhdysvalloissa, mutta myös Euroopassa, huolta ja valtioiden väliintuloja ovat aiheuttaneet erityisesti monopolien muodostuminen tai kartellimaiset rakenteet yhteiskunnallisesti merkittävillä toimialoilla sekä toisaalta aggressiivinen lobbaus ja poliittisen vaikutusvallan ostaminen.

Monopolivalta ja yksityisten suurpääomien potentiaalinen uhka demokratialle ovat saaneet kuitenkin viimeistään tällä vuosituhanella väistyä keskeisinä huolenaiheina muunlaisten teemojen tieltä. Tämän

taustalla voi osittain olla kaksinapaisen maailman katoaminen kertsäyksellä Neuvostoliiton hajoamiseen, jonka jälkeen kapitalistinen talousjärjestelmä ja markkinaliberalismi voitiin yksimielisesti julistaa, pienine valuvikoinenkin, voittajaksi (ja historia samalla päättyneeksi). Kylmän sodan päättymistä ja reaaliosialismin romahdusta seurasi poliittisessa vasemmistossa niin kova krapula ja laaja-alainen kognitiivinen dissonanssi, että paradigmojen ja painopisteiden oli yksinkertaisesti vaihduttava, jotta pysyi poliittisen kehityksen kerkassa. Fokus siirtyi taloudesta kulttuurisiin kysymyksiin, ja tasa-arvon ja luokkatietoisuuden retoriikka vaihtui työvästä erilaisiin vähemmistöryhmiin ja globaaliin näkökulmaan. Voidaan kuitenkin ajatella, että samalla länsimaissa menetettiin yksi taloudellisen vallan vahtikoira ja vähintäänkin vastavoima ja siten omanlaisensa tasapainotekijä.

Vuosituhanneen vaihteeseen tullessa uudenlaiset (informaatio-) teknologiayhtiöt, kuten Microsoft, olivat nousseet globaalisti vaikutusvaltaisiksi toimijoiksi niin kokonsa kuin toimialansa merkittävyyden vuoksi. Informaatioyhteiskunnan keskiössä ja risteämäkohdassa on luonnollisesti informaatioteknologia, josta yhä useammat yhteiskunnan osa-alueet ovat tulleet riippuvaisiksi. Yhdeksi virstanpylvääksi voidaan jälkikäteen nostaa juuri Microsoftiin kohdistunut USA:n valtionhallinnon monopolikanne viime vuosituhanneen lopussa. Vaikka kanne menestyi alemmassa oikeusasteessa, Microsoftin valituksen johdosta se välttyi laajalta pilkkomiselta.¹⁴ Yhtenä argumenttina monopolikanteita vastaan esitettiin jo tuolloin, että suuremmat yhtiöt olisivat kilpailukykyisempiä USA:lle tärkeillä maailmanmarkkinoilla.¹⁵

Kuten tänä päivänä tiedetään, Microsoft ja sen vaikutusvallan kasvun asettamat haasteet olivat vain esimakua tulevasta. Piilaaksosta, ”Silicon Valleysta”, Kalifornian San Fransiscossa sijaitsevasta pienestä teknologia-alan keskittymästä ponnistaneet uuden sukupolven tekno-

logiayhtiöt Google (emoyhtiö Alphabet), Facebook (nyk. Meta), Apple ja monet muut ovat kasvaneet yhtä mittaa räjähdysmäisesti edenneen informaatiovallankumouksen kanssa.

Joukkoon on 2020-luvulle tultaessa liittynyt monia muitakin, suurimpana verkkokauppaan ja internetpalveluissa hyödynnettäviin pilvipalveluihin erikoistunut teknologiajätti Amazon. Näistä yrityksistä on tullut aikamme vaikutusvaltaisimpia ja absoluuttisesti rikkaimpia yhtiöitä. Niiden koko ei mittavuudestaan huolimatta ole olennaisinta, sillä yhtiöiden valloittamat toimialat ovat laadullisesti arvioiden aikamme informaatioyhteiskunnan ehdottomia pullonkauloja, joiden voidaan katsoa muodostavan elintärkeän viestintä- ja teknologiainfrastruktuurin tukijalat, tietynlaisen digitaaliajan verenkiertoelimistön. Yhtiöistä suurimpia on tituleerattu termillä ”Big Tech”, jossa joukossa on myös suurimmat some-alustat Facebook (sisaryhtiöineen) ja videonjakopalvelu Youtuben omistava Google/Alphabet.

Jos joku olisi uuden vuosituhannen vaihteessa ennustanut, että 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana internet ja sosiaalisen median palvelut mahdollistaisivat ihmisten vapaan ja suodattamattoman pääsyn valtaviin tietomääriin ja käytännössä rajoittamattomaan kansalaiskeskusteluun, olisi häntä pidetty todennäköisesti hulluna. Mutta toisaalta, jos joku olisi kertonut 2010-luvun alussa, ”some”-aamunkoitossa ja lähes rajoittamattoman vapaan internetin aikakaudella, että pian muutama teknologiayhtiö voi tahtonsa mukaan määritellä, mikä on totta ja mikä ei tai sormia napsauttamalla hiljentää Yhdysvaltain istuvan presidentin, ei häntäkään luultavasti olisi otettu vakavasti. Kehitys osoittaa, että ajassamme tapahtuvat muutokset ovat nopeita ja radikaaleja.

Tosiasiallisen sananvapauden kannalta ei ole juurikaan merkitystä, estyykö tietynlaisten mielipiteiden esittäminen valtiovallan vai

yksityisen yrityksen toimien vuoksi. Sen sijaan sillä on merkitystä sen kannalta, ovatko sensuuri- tai rankaisutoimien perustelut vapaasti yksilön itsensä ja suuren yleisön saatavilla ja läpinäkyvästi arvioitavissa, voidaanko päätöksistä valittaa, onko ratkaisu lopullinen ja kauanko asetettuja sanktioita on kärsittävä. Toisaalta viime vuosina on myös herännyt kysymyksiä siitä, missä määrin valtiot ja viranomaistahot esittävät some-yhtiöille eri sisältöjen poistopyyntöjä ja miten tämä on sovitettavissa valtioiden sananvapaussitoumuksiin. Erityisesti Yhdysvalloissa on spekuloitu, voiko valtionhallinto pyrkiä käyttämään some-yhtiöitä ikään kuin ulkoistettuna käsikassaranaan sensuuritoimien toteuttamisessa, kun maan perustuslain 1. lisäys asettaa niin vahvan suojan sananvapaudelle valtion toimia vastaan.

Toisaalta, jos valta päättää julkisessa keskustelussa sallituista mielipiteistä siirtyä laajasti yksityiselle sektorille, seuraa tästä valtavia yhteiskunnallisia ja periaatteellisia kysymyksiä. Nimittäin tosiasiallisesti julkisen kansalaiskeskustelun forumeina ja yhteiskunnallisen tiedonvälityksen keskiössä toimivat some-yhtiöt ovat yksityisomisteisia, mistä syystä niiden toimista päättävät omistajat. Omistajissa korostuvat harvalukuinen joukko monimiljardöörejä sekä suuria sijoitusyhtiöitä. Näin ollen demokraattisen prosessin tai valvonnan elementit eivät yhtiöiden päätöksentekoon juurikaan vaikuta.

ALUSTAYHTIÖITÄ KOSKEVA ERITYISSÄÄNTELY

On myös oleellista ymmärtää, miten uuden ajan teknologia- ja someyhtiöt eroavat muista yksityisistä mediatoimijoista, kuten vaikkapa suurista mediakorporaatioista. Siinä missä isojen mediatalojen koko toiminta perustuu omien sisältöjen tuottamiseen ja oman toimituk-

sellisen linjan valintaan kilpailussa muita julkaisijoita vastaan, ovat suuret some-yhtiöt julkaisualustoja, joiden sisällöntuottamisesta palveluiden käyttäjät vastaavat.

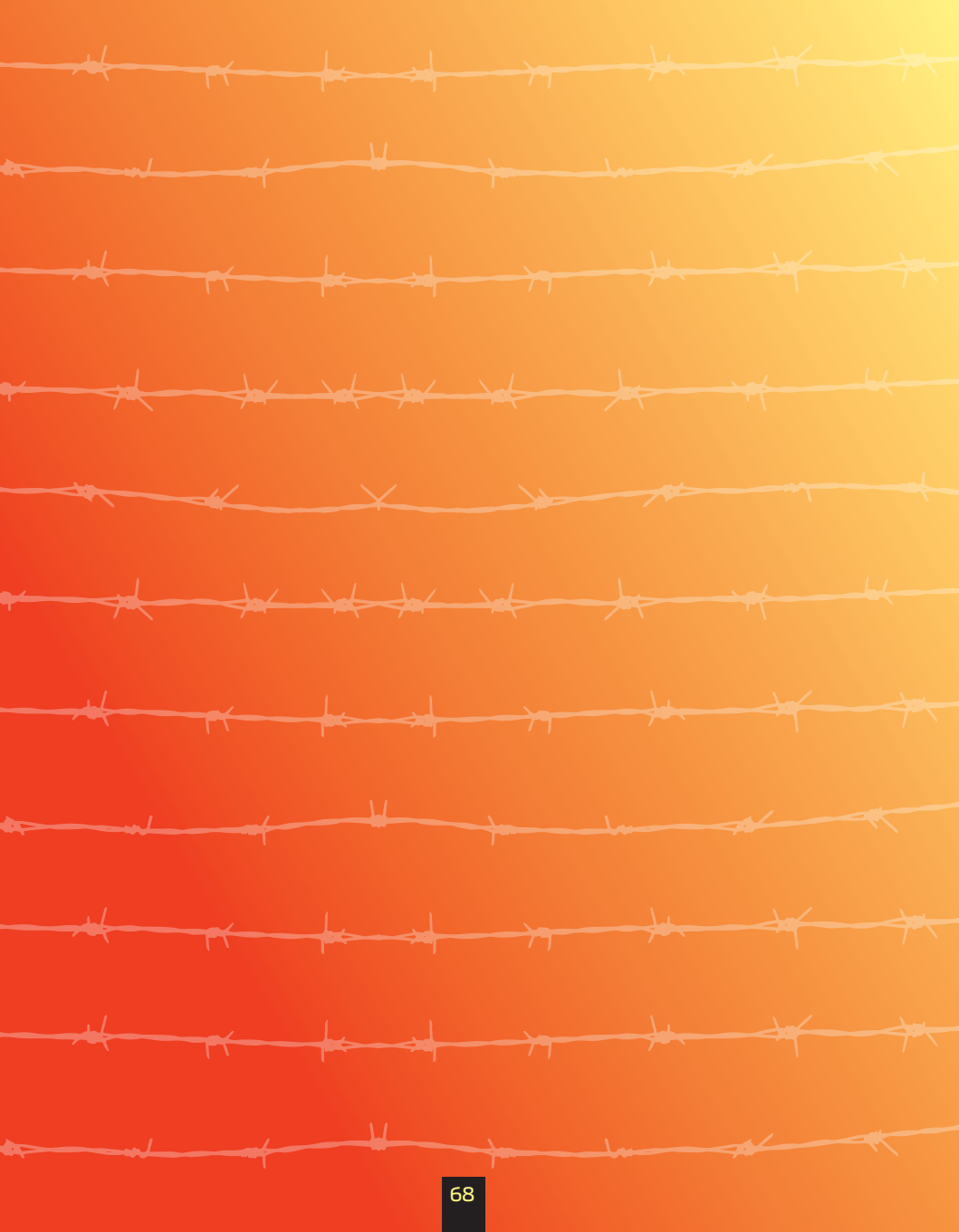
Some-yhtiöiden liiketoimintamalli on alusta asti perustunut siihen, että niiden kautta ihmiset tavoittavat laajoja joukkoja tuttaviaan ja samoista asioista kiinnostuneita ihmisiä. Kaikille avoimet ja satojen miljoonien ja jopa miljardien päivittäisten käyttäjien some-alustat on tämän erityisominaisuutensa perusteella vapautettu niin sanotusta julkaisijavastuusta, joka koskee perinteistä mediaa (televisio, sanomalehdet ym.). Kyse on Yhdysvaltojen liittovaltion internetalustoja koskevista erityislaista jonka olennainen osio kuuluu seuraavasti: *”No provider or user of an interactive computer service shall be treated as the publisher or speaker of any information provided by another information content provider”*, Section 230, Communications Decency Act.¹⁶ EU:ssa some-yhtiöiden vastaavanlaiset vastuuvapaudet käyttäjien julkaisemista sisällöistä ovat perustuneet ns. sähköisen kaupankäynnin direktiiviin¹⁷, mutta keväällä 2022 varmistumassa oleva digitaalisten palveluiden ase- tus muuttaa ja täydentää merkittävästi aiempaa oikeustilaa¹⁸.

Alustayhtiöt eivät siis ole oikeudellisesti vastuussa niillä julkaisuista sisällöistä, mutta ovat siitä huolimatta alkaneet käyttämään jatkuvasti laajempaa toimituksellista harkintaa siitä, mitä sisältöjä ne sallivat. Keskeisesti tähän uudentyypiseen laajempaan sensuuriin on siirrytty vasta sen jälkeen, kun teknologia- ja somejätit ovat kasvaneet mammuttimaisiin mittoihin ja niin sanotusti sementoineet vaikutusvaltansa. Osa argumentoi, että yhtiöiden moderointipäätökset ovat osa niiden sananvapautta, mutta vaikka sananvapauden takaava ja sitä valtion puuttumiselta suojaava USA:n perustuslain 1. lisäys (*”first amendment”*) ei todennäköisesti sallisi tietynlaisten poliittisten moderointikäytäntöjen sanelua lainsäädännöllä, muodostaa alustayhtiöi-

tä koskeva erityissääntely olennaisen arviointikehyksen, eikä ilmeisesti niinkään Yhdysvaltojen perustuslaki. Erityissääntelyn (*Section 230 Communications Decency Act*) tavoitteena on alun perin ollut mahdollistaa internetalustoille laaja harkintavalta poistaa mm. epäsiiveellistä, väkivaltaista, häiritsevää tai muutoin vastenmielistä/paheksuttavaa sisältöä¹⁹. Näin ollen tällä hetkellä vakiintunut tulkinta lähes rajattomasta oikeudesta moderoida ja sensuroida alustojen käyttäjiä tullee todennäköisesti säilymään, ellei lainsäätäjä muuta ko. erityissääntelyä.

Laajennettaessa tarkastelua juridiikasta politiikkaan, on viimevuosien kehityksessä erityisen kiinnostavaa ollut poliittisen vasemmiston hiljaisuus, myötaily ja ”hyödylliseksi idiooteiksi” antautuminen mitä tulee sananvapauden kaventumiseen ja amerikkalaisten suuryritysten rooliin poliittisten toisinajattelijoiden vaimentamisessa. Keskeinen selitys tälle lienee puhdas opportunisti, sillä vasemmistoliberalismiin (kasvavissa määrin -autoritarismiin) vahvasti viettävän valtaideologian vallitessa vasemmiston arvot ja tavoitteet tosiasiallisesti ohjaavat sensuuritoimien kohdistamista sen poliittisiin vastustajiin.

Tämän kirjoituksen tarkoitus on varoittaa ja analysoida, miten sananvapaus on jo ja tulee lähitulevaisuudessa olemaan ennennäkemättömien haasteiden ja suoranaisten hyökkäysten kohteena. Sananvapauden kaventajat ovat osin vaikeammin hahmotettavissa, kun kyseiset tahot eivät enää selväpiirteisesti rajaudu esimerkiksi valtiovaltaan tai uskonnolliseen auktoriteettiin. Lisäksi ideologisesti latautuneet ja hyvin tulkinnanvaraiset uudet käsitteet, kuten ”vihapuhe”, ”disinformaatio” ja ”sananvastuu” sekä niiden orwellilaisuutta lähentelevä jatkuva uudelleenmäärittely ovat avainasemassa yrityksissä kaventaa länsimaissa perinteisesti vaalittua laajaa sananvapautta. Samalla nämä uuskäsitteet hämärtävät oleellisesti ja luultavasti tarkoituksellisesti sananvapausväittelyn rajalinjoja.

”Villistä lännestä” ennennäkemättömään ennakkosensuuriin

INTERNETIN ”ALKURÄJÄHDYS” JA VAPAAN INTERNETIN AIKAKAUSI

Teknologian kehittämisellä on historiallisesti ollut suuri merkitys taloudellisten ja muiden yhteiskunnallisten muutosten taustalla. Erityisesti markkinatalousmallin ja kapitalistisen talousjärjestelmän aikakaudella teknologinen kehitys, talouskasvu ja elintason nousu ovat olleet vahvasti kytköksissä toisiinsa. Samoin viime vuosikymmenten nopea teknologinen kehitys erityisesti älypuhelimien ja internetyhteyksien saralla ovat mullistaneet yhteiskuntaa ja niiden taloudellista toimintaa.

Vielä kymmenisen vuotta takaperin tätä teknologista harppausta ja sen mukanaan tuomia uusia mahdollisuuksia pidettiin pääasiassa positiivisena ilmiönä. Uudet nousevat teknologiayritykset perustajineen nähtiin kapitalistisen kilpailun, luovan tuhon ja sosiaalisen liikkuvuuden edustajina ja vanhan vallan horjuttajina, samalla kun uusia some-alustoja ja vapaata internetiä pidettiin tiedonvälityksen demokratisoijina ja avoimen yhteiskunnan edistäjinä.

Internetin alkutaipaleella ylhäältäpäin asetettuja rajoitteita tai suodattimia ei juurikaan ollut. Aavistuksen mielivaltaisesti valittua

vuosikymmenen mittaista ajanjaksoa 2005-2015 voidaan pitää monesta syystä vapaan internetin kulta-aikana ja tietynlaisena villinä läntenä. Voidaan katsoa, että vuonna 2005 internet oli käyttäjämäärässä saavuttanut sellaisen kriittisen massan, jossa erilaiset palvelut olivat mahdollisia ja toisaalta yhteiskunta kokonaisuutena oli laajasti edustettuna tietoverkoissa. Erilaiset blogit, keskustelupalstat, uutissivustot ja ensin hitaasti mutta sitten todella nopeasti kasvanut sosiaalisten palveluiden käyttö leimasi ajanjaksoa. Esimerkiksi Facebook perustettiin vuonna 2004 ja vuonna 2015 sillä oli jo yli kaksi miljardia aktiivista käyttäjää²⁰.

Kannattaa pitää mielessä, että kyseisellä noin kymmenen vuoden ajanjaksolla ei käytännössä ollut olemassa sitä suurten some-yhtiöiden sensuuria, mitä on nykypäivään tultaessa totuttu pitämään normaalina. Tarkempana lähikuvana voidaan tarkastella 2010-luvun alkuvuosia, joiden ei pitäisi erota millään erityisen olennaisella tavalla nykyhetken länsimaisista yhteiskunnista. Tältä pohjalta voidaankin kysyä retorisesti, miten yhteiskunta kykeni toimimaan, miksi taivas ei pudonnut niskaan ja täydellinen anarkia päässyt valloilleen, vaikkei laajamittaista poliittista somesensuuria vielä harjoitettu?

Vielä vuonna 2014 Google-johtajat Eric Schmidt ja Jared Cohen kertoivat näkemyksinsä, että uudet teknologiat tekisivät tulevaisuudessa laajamittaisesta sensuurista ja totalitaristisesta valtiosta käytännössä mahdottomuuksia.²¹ Twitterin edustaja puolestaan ilmoitti vuonna 2012, myöhemmät tapahtumat huomioiden suorastaan surkukupaisasti, että sananvapausasioissa yhtiö edustaa ”sananvapauspuolueen sananvapausiipeä”.²² Sosiaalinen media nähtiin yhteiskunnallisten epäkohtien paljastajana, kansalaisjournalismin välineenä ja uudenlaisten demokraattisten kansannousujen ponnahduslautana esimerkiksi ns. arabikevään yhteydessä. Mikä siis muuttui ja miksi?

Jälkikäteen arvioituna kansallismielisten puolueiden nousu takaisin Euroopan poliittiselle kartalle 2010-luvulla sekä erityisesti Donald Trumpin presidenttiys ja Ison-Britannian eroaminen kansanäänestyksellä Euroopan unionista merkitsivät hyvien aikojen päättymistä kosmopoliittisen ja tyyppillisesti vasemmistoliberalismiin taipuvaisen valtaeliitin katsannossa. Huomionarvoisesti kaikkien näiden taustalla voidaan havaita nimenomaan sosiaalisen median tietoinen käyttäminen niin sanotun perinteisen valtamedian, eli suurten sanomalehtien ja televisiokanavien ohittamisessa poliittisessa viestinnässä ja kampanjoinnissa.

Karkeasti ottaen voidaan sanoa, että nimenomaan Donald Trumpin valinta Yhdysvaltojen presidentiksi vuonna 2016 käynnisti huomattavasti aiempaa voimakkaamman sosiaalisen median sensuurin ja alustojen käyttöehtojen kiristymisen. Yksi keskeinen selitys ilmiön taustalla on, että kuten muissakin yhdysvaltalaisittain vasemmistoliberaaleissa instituutioissa, myös Kalifornian Piilaaksossa Trumpin voitto oli suorastaan traumaattinen kokemus. Esimerkiksi Facebookia ja Twitteriä vastaan esitettiin laajaa kritiikkiä Trumpin valtaannousun siivittäjinä ja Googlen sisäisissä neuvonpidoissa paljastui pohdittavan avoimesti keinoja estää vastaavan tapahtuminen tulevaisuudessa²³.

Mikäli valtamediassa esiintyviä politiikan kommentaattoreita, toimittajia tai vasemmistohenkisiä yliopistoihmisiä ja muuta tiedostavaa kulttuuriväkeä olisi uskomisen, niin kansa äänesti väärin ja oman etunsa vastaisesti sekä Trumpin että Brexitin kohdalla ja nyt ”vastuullisten” toimijoiden, joiden hegemonia-asemaa em. vaalitulokset uhmasivat, oli ryhdyttävä ”suojelemaan demokratiaa oikeistopopulisteilta”. Hyvin karkeasti ottaen ja yleisellä tasolla nämä jakolinjat asettuvat akselille nationalismi - globalismi ja toisaalta demokratia - teknokratia. Jälkimmäistä vastinparia kuvataan joskus myös käsitteillä populist-

mi ja liberaali demokratia.

Ilman tätä edellä selostettua kontekstia olisi vaikeaa ymmärtää nykyistä läpitunkevaa vihapuhe- ja disinformaatioidiskurssia tai itseään liberaaleiksi kutsuvien jatkuvia vaatimuksia sensuurista ja ankarammista vihapuhelaeista. Jos sensuroimaton ja suodattamaton kansalaiskeskustelu tuottaa valtaideologian ja vallanpitäjien kannalta kiusallisia ilmiöitä ja uhkaa edistää vallanvaihtumista, olisi naivia olettaa, että laaja sananvapaus säilyisi entisellään keskeisenä yhteiskunnallisena ja kulttuuriarvona.

Koska sananvapaus kuitenkin on yhä vahva perusoikeus ja vakiintunut valistusajan ideaali, eivät sensuuria ja toisinajattelijoiden vaientamista kannattavat voi harmikseen vieläkään hyökätä suoraan sitä vastaan. Tämä taas johtaa väijäämättä epäloogisiin kiertoilmauksiin ja aivosolmuihin. Esimerkkinä voidaan mainita yhä useammin kuultu väite, jonka mukaan «disinformaatio on uhka demokratialle». Tällaista disinformaatioidiskurssin jargonia voi huoletta suoltaa, vaikka koko ajatus nojaa *täysin epädemokraattiseen* oletukseen laajojen kansanjoukkojen kykenemättömyydestä itsenäisesti arvioida sensuroimaton tai esitarkastamatonta sisältöä ilman ylhäältä annettua ohjausta.

Kuvaava esimerkki tästä muutoksesta on sekin, että vasemmiston retoriikkaan on vakiintunut erilaisia variaatioita toteamuksista ”sananvapaus on tärkeää, mutta...”, että ”sananvapaus ei oikeuta loukkaamaan” ja että ”sananvapautta täytyy käyttää vastuullisesti”, jotka kaikki tosiasiallisesti tähtäävät poliittisten vastustajien sananvapauden rajoittamiseen. Sananvapauden periaatteellisia puolustuspuheenvuoroja ei vasemmistosta juurikaan enää kuulu ja pisteeksi i:n päälle laajan sananvapauden voimallista puolustamista on alettu laimauttaa vasemmistossa pitää peiteltynä tuenosoituksena ja eräänlaisena silmäniskuna äärioikeistolle.

Mutta yleisemmällä tasolla suuren yleisön suhtautuminen teknologiajätteihin ja niiden monimiljardööriomistajiin vaikuttaa muuttuneen epäileväisemmäksi yleistyneen somesensuurin myötä. Ne nähdään yhä laajemmin (ja perustellummin) monopolistisia rakenteita hyödyntävinä epädemokraattisina vallankäyttäjinä ja kyltymättöminä markkinahäirikköinä.

VALTA TURMELEE JA EHDOTON VALTA TURMELEE EHDOTTOMASTI

Allekirjoittaneen huomio suurten some-alustojen uudenaikaiseen valta-asemaan heräsi konkreettisemmin, kun oikeistokonservatiivinen mediapersoonana Milo Yiannopoulos poistettiin erityisesti politiikkaa aktiivisesti seuraavien ihmisten suosimasta some-palvelu Twitteristä heinäkuussa 2017. Yiannopoulos oli ulossulkemistaan ennen pilkanut Ghostbusters-elokuvan uusintaversiota ja erityisesti sen tummaihoista näyttelijä Leslie Jonesia. Väittelyssä Yiannopoulos pilkkasi Jonesia mm. sanomalla tämän näyttävän mustalta mieheltä (*"black dude"*) ja kuvaamalla Jonesin vastauksia hädin tuskin kirjoitustaitoiseksi (*"barely literate"*). Yiannopoulos sai alustalle pysyvän porttikiellon, jota Twitter perusteli häirinnän kieltoa koskevilla käyttäjäehdoillaan²⁴.

Yiannopoulos epäilemättä syyllistyi epäkohteliaaseen ja nykyajan standardein jopa rasistiseksi tulkittavissa olevaan kirjoitteluun. Toisaalta jos sosiaalisesta mediasta poistettaisiin kaikki huonoon käytökseen ja karkeaan kielenkäyttöön sortuneet, eivät yhtiöt välttämättä kykenisi toimimaan lainkaan. Yiannopoulos itse katsoo tulleen sensuroiduksi poliittisten mielipiteidensä vuoksi. Tätä tulkintaa tukee, ettei tunnettuja vasemmistolaisia some-persoonia tai vaikuttajia ole sensuroitu some-yhtiöiden toimesta samalla kun eri oikeistokonserva-

tiivien tilien jäädyttämisiä ja poistoja on kertynyt enemmän kuin tässä kirjoituksessa on mahdollista käsitellä.

Silti joitakin mainitakseni ainakin seuraavia merkittäviä oikeisto-konservatiivi-laidan vaikuttajia on pysyvästi poistettu eri sosiaalisen median alustoilta: Alex Jones, Milo Yiannopoulos, Stefan Molyneux, Laura Loomer, ”Baked Alaska”, Nicholas Fuentes, Donald Trump, Gavin McInnes, Sam Hyde, Steve Bannon, Marjorie Taylor Greene, Roger Stone, James O’Keefe ja Dan Bongino. Lisäksi lukuisia sosiaalisen median kanavia/julkaisuja on sensuroitu, eikä edes kekseliäs poliittinen satiiri ole välttynyt sensuurilta, kun mm. intersektionalistista feminismiä parodioiva Titania McWrathin sekä tunnetun konservatiivisen satiirikkanava The Babylon Been Twitter-tilejä on rajoitettu ja jäädytetty²⁵. Osa sensuurin kohteeksi joutuneista on toki esittänyt laajasti tuomittuja tai esimerkiksi rasistisiksi väitettyjä näkemyksiä, mutta toisaalta heidänkään sananvapauteensa ei puututtu ennen sensuurilinjaan kiristymistä. Mutta sensuurilinjaan kiristyminen ei ole kaventanut sallittua ilmaisua tasaisesti poliittisen kentän eri puolilta, vaan lähes yksinomaan oikealta.

Puolueellisesti hiipivän sensuurin huomaa siitäkin, että vaikka alkuvaiheissa poistot ja estot kohdistuivat kenties laajemman konsensuksen turvin ääritoimijoihin, on kohteeksi sittemmin joutunut huomattavasti valtavirtaisempia tahoja. Esimerkkeinä voidaan mainita ainakin USA:n entinen presidentti Trump, kongressiedustaja Greene ja pitkäaikainen senaattori Rand Paul²⁶, jotka kaikki edustavat nimenomaan oikeistokonservatiivisempaa republikaanipuoluetta.

Myöhemmin, erityisesti koronaviruksen aikakaudella, sensuurivälikappaleiden ja -toimien perusteluihin on tullut ”vihapuheen” hillitsemisen rinnalle niin sanottu taistelu ”misinformaatiota” ja ”disinformaatiota” vastaan (jossa misinformaatio on tahattomasti harhaanjohtavaa

tietoa ja disinformaatio viittaa tarkoitukselliseen väärän tiedon levittämiseen). Vaikka kyse on toistaiseksi ollut yksittäisiä aihealueita koskevan keskustelun rajoittamisesta harhaanjohtavia väitteitä ja aineistoja sensuroimalla, voidaan kehityssuunnassa nähdä huolestuttavia piirteitä. Korona-ajan jälkimainingeissa helmikuussa 2022 käynnistynyt Venäjän hyökkäys Ukrainaan toimi sekin perusteluna sekä EU:n että some-yhtiöiden laajoille sensuuritoimille²⁷.

Voidaan myös kysyä, eivätkö argumentit suojautumistarpeesta todellisuudesta irtaantunutta kansalaiskeskustelua vastaan päde myös esimerkiksi ilmastonmuutoksen tai muun poliittisesti korrektein konsensusnäkemysten kohdalla. Lopulta vallitsevien totuuksien ja tabujen kyseenalaistaminen (eli toisinajattelu) on aina jollekin taholle ”vaarallista”. Huomionarvoisesti esimerkiksi moni korona-ajan sensuuritoimin toimeenpannuista virallisista totuuksista osoittautui myöhemmässä tarkastelussa epäselväksi tai vääräksi (esim. tiedot viruksen alkuperästä, kangasmaskien hyödyistä ja alustavat arviot rokotteiden eri vaikutuksista). Sen lisäksi, ettei keskusjohtoinen totuudenmäärittelymonopoli voi toimia käytännössä, sisältää se valtavan vallan väärinkäytön mahdollisuuden. Aforisminomaisesti voidaankin esittää, että tieto on valtaa, valta turmelee ja ehdoton valta turmelee ehdottomasti.

Sensuuri myös vaikuttaisi toimivan valtavirrasta poikkeavien äänien eristämisessä. Esimerkiksi Yiannopoulos vaikuttaa painuneen porttikieltojen seurauksena auttamattomasti internetin syövereihin, vaikka ennen Twitter-estoa, hän oli vahvassa nosteessa USA:n politiikan kommentaattorien tai ainakin poleemikkojen joukossa. Saman kohtalon ovat kärsineet monet muutkin tahot, mutta lisäksi poliittisesti motivoitunut kovakourainen sensuuri aiheuttaa valtavan määrän itsensensuuria niissä, jotka joutuvat pohtimaan omaa asemaansa eri some-alustoilla. Sensuuripäätökset lähettävätkin vahvan pelotesignaalin,

mikä lienee osaksi tarkoituskinkin.

Kaikesta tästä herää kysymys, että mikäli kokonaan demokraattisten instituutioiden ulkopuolella toimivat yksityiset toimijat ja intressit voivat merkittävästi ohjata yhteiskunnallista ja poliittista keskustelua ilman selkeää vastuuta tai sääntelyä toimivallan rajoista, niin eikö tämä luo vakavan uhan koko kansanvaltaisen järjestelmän toimivuudelle, eheydelle ja uskottavuudelle?

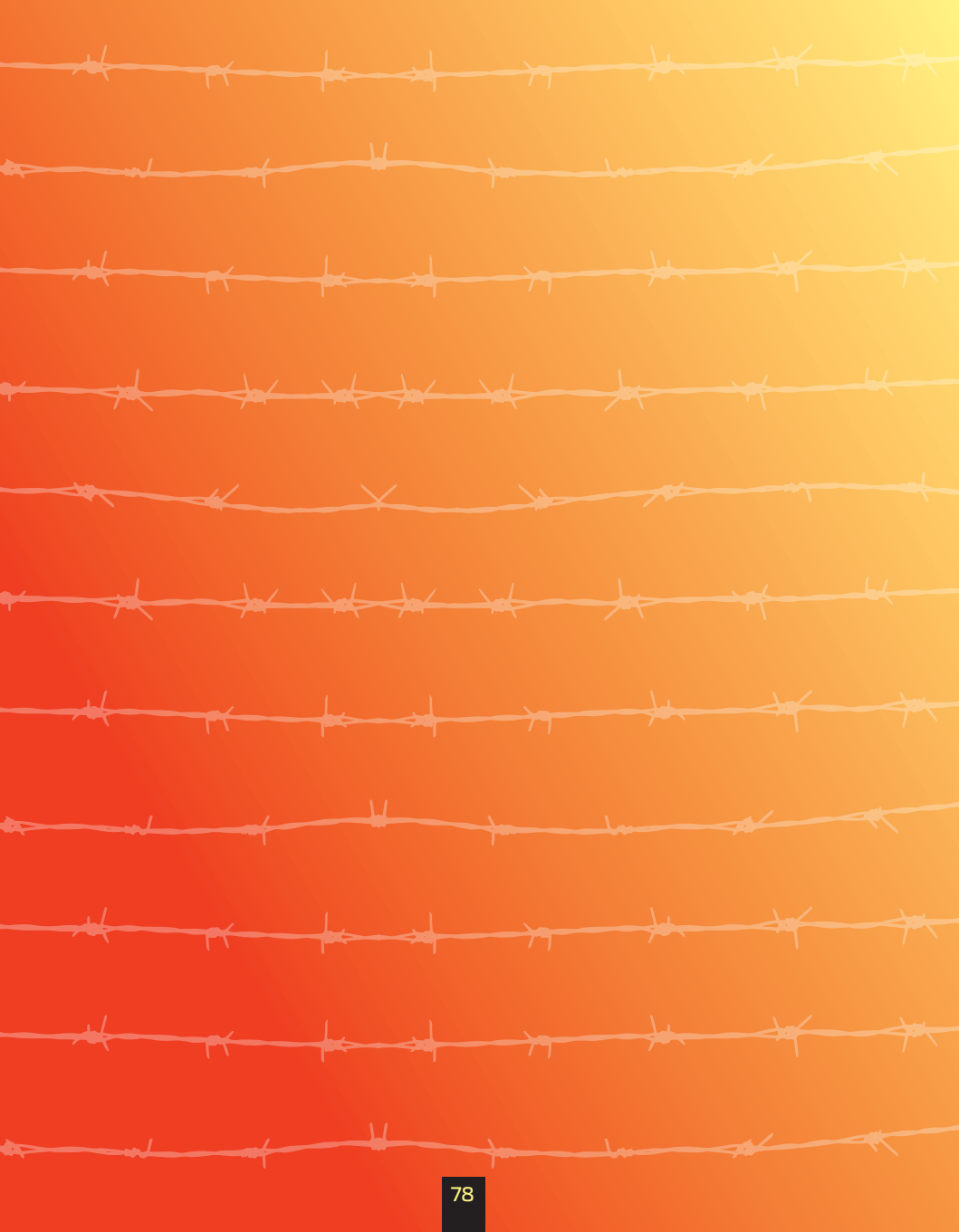
VALIKOITUA FAKTANTARKASTUSTA JA VAALIVAIKUTTAMISTA?

Yksi räikeimmistä esimerkeistä suurten some-yhtiöiden koordinoitusta vaalivaikuttamisesta on niin sanottu ”läppäriskandaali”, jossa yksi Yhdysvaltojen vanhimmista yhä toimivista sanomalehdistä, tabloid-tyyppinen New York Post uutisoi aivan Yhdysvaltojen presidentinvaalikampanjoiden loppumetreillä lokakuussa 2020, että ehdolla olleen Joe Bidenin pojan Hunter Bidenin kannettavalta tietokoneelta olisi löytynyt tämän yksityiselämän kyseenalaiseen valoon saattavia tietoja sekä keskeisemmin viitteitä laajamittaisesta korruptiosta ja mahdollisesta nepotismista. Twitter esti sekä New York Postia että sen toimittaja Sohrab Ahmaria julkaisemasta asiaa koskevia uutisia ja sekä Twitter että Facebook sensuroivat laajasti paljastusjuttujen julkaisua alustoillaan²⁸.

Monet toimitukset kyseenalaistivat paljastuksen lähteen, eli tietokoneen olemassaolon tuoreeltaan, mutta sittemmin kannettavan tietokoneen löytyminen ja kuuluminen Joe Bidenin pojalle on varmistettu jopa arvovaltaisen New York Timesin toimesta²⁹. Myöhemmin tehtyjen mielipidemittaustulosten perusteella paljastusuutisella olisi ollut merkittävä vaikutus amerikkalaisten äänestyskäyttäytymiseen ja

lisäksi enemmistö vastanneista piti media- ja some-yhtiöiden toimia tapauksessa vaalivaikuttamisena³⁰.

Viimevuosien internet- ja sometrendien joukosta erottuu selkeästi myös niin sanotut faktantarkastussivustot ja -palvelut, joita on alettu laajentamaan myös some-alustojen omiin merkintöihin julkaisujen ristiriitaisuudesta suhteessa virallisiin tietolähteisiin, eli tyypillisesti suhteessa viranomaisten kantaan. Itsepintaisena ongelmana silti säilyy, kuka valitsee faktantarkastajat ja miten näiden riippumattomuutta valvotaan. Esimerkiksi Facebook on itse rahoittanut käyttämiensä ”riippumattomien” faktantarkastajien toimintaa ja lisäksi eri some-yhtiöt tekevät moderointipolitiikkansa määrittämisessä yhteistyötä varsin poliittisten toimijoiden kanssa, kuten jäljempänä käy ilmi.

Some-jättien mielipide- vaikuttaminen – Uhka demokratialle

*”Teknologisesti riittävän kehittynyttä diktatuuria ei koskaan
syöstä vallasta” – Aldous Huxley³¹*

Internet-liikenteen keskeisten pullonkaulojen, eli juuri edellä mainittujen suurten some-alustojen ja muiden *BigTech*-yhtiöiden valta on kasvanut käsi kädessä niiden hallitsemien teknologioiden kehityksen kanssa. Aiempina vuosina tietynlaisten käyttäjien ja sisältöjen sensuroiminen oli huomattavan kankeaa ja työlästä ja pysyvät estot palveluihin rajoittuivat koskemaan lähinnä ilmeisen räikeitä ja samalla yksiselitteisemmin määriteltävissä olevia väärinkäytöksiä, kuten suoria uhkauksia, pornografiaa yms. Sittemmin kehittyneet algoritmiset työkalut ja pitkälle automatisoidut prosessit ovat mahdollistaneet uudenlaisen laajamittaisen, mutta kohdennetun sensuurin. Kuinka voimakkaasti suuret teknologiayhtiöt pitävät vertauskuvallista peukaloaan vaa’alla esimerkiksi poliittisten narratiivien muodostamiseksi, on suurelle yleisölle täysi mysteeri.

UUDENLAINEN HARVAINVALTA JA HIIPIVÄ DEMOKRATIAVAJE

Jos yksityisten intressien annetaan vapaasti hallita yhteiskunnallista ja poliittista keskustelua, eli päättää minkälaisia näkemyksiä palveluita ja alustoja käyttävät kansalaiset voivat esittää, ei eturistiriidoilta ja vallan väärinkäytöltä voida välttyä. Some-yhtiöiden toiminnan, poistopäätösten ja muiden moderointikäytäntöjen poliittisista vinoumista on myös saatu yhä selvempiä esimerkkejä sensuuritoimien laajentuessa. Kaliforniassa sijaitsevan ”piilaakson” teknologiayhtiöiden yrityskulttuurit viettävät vahvasti vasemmiston ja USA:n demokraattipuolueen suuntaan ja toisaalta niiden ”riippumattomina” asiantuntijoina käyttämät kansalaisjärjestöt vaikuttavat usein löytyvän samasta aatesuunnasta³².

Samaan tapaan kuin suurten mediatalojen voidaan katsoa suosivan tietyn virallisen konsensuksen ylläpitämistä esimerkiksi ilmastonmuutokseen, ns. sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon, maahanmuuttoon, globalisaatioon tai vaikkapa Yhdysvaltojen presidentinvaaleihin liittyvissä kysymyksissä, myös some-yhtiöt taipuvat samojen dogmien suuntaan. Lisäksi suurten teknologiayhtiöiden johdossa olevia tahoja yhdistää tyypillisesti vahva usko teknologian kehitykseen ja sen rooliin globaalien ongelmien ratkaisijana³³. Tulevaisuudenvisiona näkyvät supertekoälyn kehittäminen, ikääntymisen pysäyttäminen, hyperrealistinen virtuaalitodellisuus ja ihmistietoisuuden ”lataaminen” tietokoneeseen; ns. transhumanismi (Wikipedian mukaan: *”ajatussuuntaus, jonka mukaan ihminen voi järkevästi ohjautun tieteellisen ja teknisen kehityksen kautta ylittää nykyihmisyyden rajoitukset ja kehittää itseään paremmaksi niin ruumiillisesti, mielellisesti kuin yhteisöllisestikin”*³⁴.

Pitkän linjan yhdysvaltalainen yhteiskunnallinen kommentaattori ja kirjailija Joel Kotkin kuvaa kirjassaan ”*The Coming of Neo-feodalism*” (suom. Uusfeodalismin tuleminen, ei suomennettu) teknologiayritysten omistajien keskuudessa korostuvaa poliittista ideologiaa ”oligarkiseksi sosialismiksi”, jossa kannatetaan esimerkiksi laajaa perustuloa ja muita keskiluokan verotuloilla kustannettavia julkisia palveluita puuttumatta kuitenkaan suuryritysten tai jättiomaaisuuksia tehneiden asemaan tai verotukseen³⁵. Kyynisempi voi nähdä asetelmassa tietynlaisen yläluokan ja alaluokan liittouman keskiluokkaa vastaan.

Suuret teknologia- ja some-yhtiöt eivät myöskään tyydy pelkkiin mainostuloihin, vaan hallinnoivat yhä kovakouraisemmin sekä salakavalammin palveluiden käyttäjien tuottamaa sisältöä. Käytännössä vain yhtiöiden ylin johto, sisältöjen moderoinnista vastaavat ja osa ohjelmoijista ovat tietoisia erilaisten sensuurialgoritmien toimintalogiikoista ja -mekanismeista. Lopputuotteena tästä suurelle yleisölle salaisesta ”mustasta laatikosta” on kuitenkin saatu pääasiassa oikeistokonservatiivisiin sisältöihin ja mielipiteisiin kohdistuvaa sensuuria³⁶. Myös selvä enemmistö amerikkalaisista, yli 70 %, uskoo, että sosiaalisen median alustat sensuroivat poliittisia mielipiteitä, joita ne pitävät väärinä³⁷.

Erityisen huolestuttava piirre suuryritysten avoimessa poliittisessa kannanottamisessa on sen nopea laajentuminen edellä mainituista some-alustoista täysin eri toimialojen yrityksiin. Niin sanottu digitaalinen ”*deplatforming*”, eli sähköisistä palveluista ulossulkeminen on saamassa nopeasti seurakseen ”*unpersoning*”-ilmiön, jossa nykyisen kulttuurihegemonian valtaideologian näkökulmasta arveluttavia mielipiteitä omaavien tahojen pääsyä esimerkiksi pankki-, majoittumistai muihin vastaaviin yksityisluonteisiin ”peruspalveluihin” voidaan rajoittaa³⁸. Kanadassa puolestaan valtionhallinto pääministeri Tru-

dean johdolla mahdollisti koronatoimia vastustaneiden mielenosoittajien pankkitilien ja rahavarojen jäädyttämisen³⁹. Rakenteilla vaikuttaisikin olevan ideologiseen yksituumaisuuteen nojaava suuryritysten ja valtioiden välinen korporatistinen yhteistyö, joka tähtää osaltaan myös toisinajattelijoiden vaientamiseen. Valistunut lukija voi tunnistaa mallissa joitakin historiallisia analogioita.

Politisoitunut somesensuuri ei myöskään ole kokonaan kiertänyt Suomea, vaan myös täällä on voitu jo havaita, miten epätasapuolisesti esimerkiksi eri puolueiden toimijoihin ja someviestintään näennäisen neutraalit yhteisösäännöt vaikuttavat. Lukuisat perussuomalaiset aktiivit ovat joutuneet joko niin sanottujen ”bännien”, eli määräaikaisten tilien jäädytysten tai muiden rajoitustoimien, kuten mainonnan estojen kohteeksi. Näistä sanktioista on raportoitu pääasiassa asianosaisten suomalaisten käyttäjien itsensä taholta, eivätkä some-yhtiöt tyypillisesti julkaise omia tilastojaan tai selontekojaan moderointinsa kohdistumisesta. Ilmiötä tai sen laajuutta ei ole Suomessa myöskään perusteellisesti tutkittu, josta syystä sen tarkempi dokumentoiminen ei ole tässä yhteydessä mahdollista.

Yksittäisistä tapauksista isoja kysymyksiä on herännyt esimerkiksi Jussi Halla-aho, silloisen perussuomalaisten puheenjohtajan Twitter-tilin lukitseminen eduskuntavaalien alla alkuvuodesta 2019⁴⁰ ja kansallismielisen, puoluepoliittisesti sitoutumattoman 612-itsenäisyyspäivän kulkueen organisoiijien kertomat samanaikaiset tilijäädytykset joulukuussa 2021. Poliittisesti epätasapainoisesti kohdistuvia sekä demokraattisen järjestelmän ja maan rajojen ulkopuolelta jaettavia sanktioita sekä niiden perusteiden epämääräisyyttä voidaan pitää monesta syystä hyvin kyseenalaisena.

VALVONTAYHTEISKUNNAN VAARAT JA VASEMMISTON U-KÄÄNNÖS

On helppo unohtaa, että vielä 2000-luvun alkuvuosina monet nykypäivän arkisista asioista olisivat vaikuttaneet tieteisfiktioilta tai vähintään korkealentoisen vakoilujännärin kuvastolta: pienoiskokoiset supertietokoneet, uskomattoman nopeat langattomat yhteydet, tarkkuudeltaan ensiluokkaiset mikrofonit sekä kamerat matkapuhelimissa, automaatioitu ääni- ja kasvotunnistus ja niin edelleen. Ei tarvitse kummoistaakaan mielikuvitusta pystyäkseen näkemään mainittujen teknologioiden hyödyllisyyden totalitaristisen valvonnan toteuttamisessa.

Eikä enää tarvitse tyytyä vain spekuloidaan, sillä esimerkiksi Kiinassa kokonaisvaltainen kansalaisten valvontainfrastruktuuri yhdistettynä autoritäärisesti laadittuun sosiaaliseen luottoluokitukseen on totisinta totta⁴¹. Varoitukset uusien teknologioiden mahdollistamasta valvontayhteiskunnasta ovat osoittautuneet oikeiksi ja siksi onkin huolestuttavaa, mikseivät kriittiset näkökulmat aihepiiristä vaikuta vieläkään saavan ansaitsemaansa tilaa länsimaaisessa mediassa. Epämiellyttävä totuus on, että yksityiselämän suoja ja sananvapaus ovat myös länsimaissa muuttuneet yhä suhteellisemmiksi, avoimemmin kyseenalaistetuimmiksi ja alisteisemmiksi muille yhteiskunnallisille arvoille. Pistemäisenä havainnollistavana esimerkkinä voidaan esittää ns. koronapassijärjestelmän laaja ja verraten nopea käyttöönotto lukuissa eri länsimaissa ja jopa koko EU:n tasolla. Vaikka kyseisen järjestelmän toimivuudesta ja tarpeellisuudesta voidaan olla montaa mieltä, sen toimintalogiikka ja luonne yksityiselämän suojaa kaventavana sosiaalisen luottoluokituksen kaltaisena järjestelmänä lienee kiistatonta.

Selittäviä tekijöitä tälle trendille on useita ja vaikei perustavanlaatuista analyysiä voida tehdä tämän kirjoituksen puitteissa, on syytä

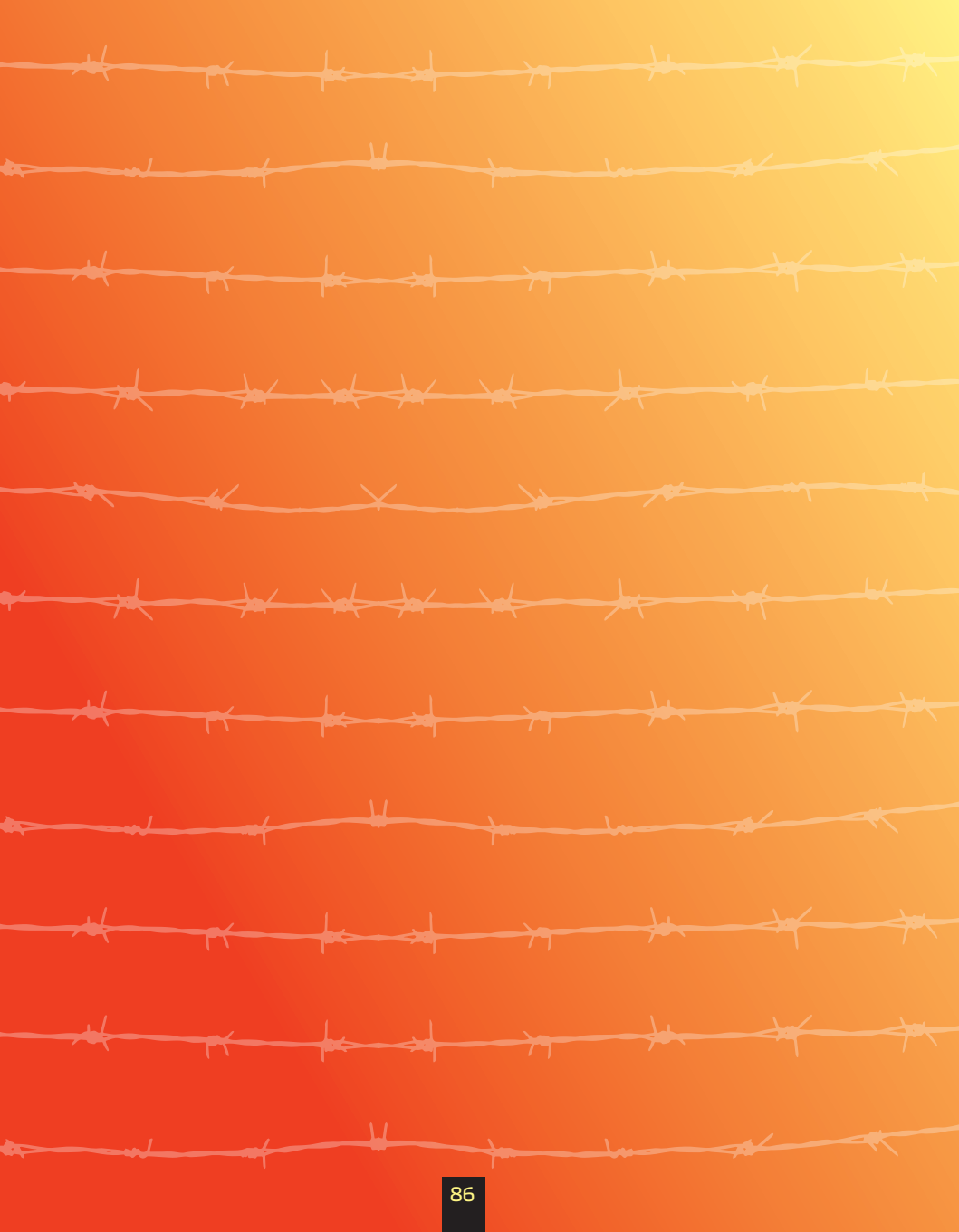
mainita lyhyesti kolme seikkaa. Ensimmäinen liittyy poliittisessa vasemmistossa ja paradoksaalisesti edelleen ”liberaaleiksi” kutsuttujen tahojen keskuudessa tapahtuneisiin aatteellisiin muutoksiin. Vaikka 2000-luvun alkuvuosiin asti sananvapaus kuului vahvasti myös vasemmiston ohjelmaan, on tietynlaisen vasemmistoliberaalin kulttuurihegemonian voitto niin kutsutuissa ”kulttuurisodissa”⁴² johtanut siihen, että radikaalivasemmistolaisetkin näkemykset mahtuvat ns. Overtonin ikkunan sisälle sallittujen mielipiteiden kirjoon. Itseasiassa ne ovat ns. liberaalin valtaideologian vankassa suojeluksessa, jonka kyseenalaistamattomina ydinarvoina ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, suvaitsevaisuus, monimuotoisuus, syrjimättömyys ja niin edelleen. Tämänhetkinen länsimainen poliittinen diskurssi tuntuukin suvaitsevan lähestulkoon mitä tahansa, kunhan vaatimukset ja tavoitteet perustellaan näistä ydinarvoista käsin. Kääntäen taas suhtaudutaan neuroottisen epäilevästi ja tuomitsevasti pienimpäänkin näiden ydinarvojen kyseenalaistamiseen (tästä termi *valtaideologia*).

Koska politiikka on Clausewitzia mukaillen pikemmin sotaa ennen aseisiin tarttumista, kuin kirkasotsaista periaatteiden vaalimista, on laajasta sananvapaudesta nykytilannetta machiavellilaisesti arvioiden hyötyä erityisesti nykyhegemoniaa ja -tabuja haastavalle radikaalioikeistolle. Nykyvasemmiston penseys ja huonosti peitelty inho laajaa sananvapautta kohtaan selittyy myös *Herbert Marcusen* formuloimalla ja sittemmin vasemmistopiireissä levinneellä *sortavan suvaitsevaisuuden* (”*repressive tolerance*”⁴³) idealla, jonka mukaan erilaiset näkemykset laajasti salliva sananvapaus voi itseasiassa ylläpitää sortavia rakenteita yhteiskunnassa ja edustaa siten näennäistä ja haitallista vapautta.

Toinen selitys liittyy nykyajalle tyypilliseen ja kenties vääjäämättömään vallan keskittymiseen. Vallan voidaan nähdä jo itsessään orgaanisesti pyrkivän keskittämään lisävaltaa itselleen (vrt. *On power, its nature*

and the history of its growth, Bertrand de Jouvenel, 1945), mutta erityisesti kehittyneiden teknologioiden ja yhteiskunnan monimutkaistumisen myötä tämä prosessi on kiihtynyt. Havainnollistavia esimerkkejä on esimerkiksi yleismaailmallisesti havaittava valtioiden koon ja tehävien nopea kasvu sitten 1900-luvun alun tai toisaalta ylikansallisen vallan, kuten EU:n jatkuva kasvu tai ainakin sen tavoittelu. Edelleen yritysmaailmassa ja markkinavoimien tasolla voidaan havaita, että monilla aloilla luonnollinen kehitys ohjautuu niin sanottuihin ”*winner takes all*” tilanteisiin ja monopolistisiin rakenteisiin. Keskittäminen luo tehokkuutta ja ennen pitkää isommat toimijat voivat esimerkiksi ostaa pienemmät kilpailijat ja niiden parhaat innovaatiot monopolia lähentelevän asemansa tuottamalla varmoilla voitoilla.

Kolmanneksi voidaan mainita uusien teknologioiden käyttöön-ottoon ja kehitykseen sisäänrakennettu kilpavarusteluvaikutus. Tänä päivänä käytännössä kaikki maat ovat pääpiirteissään omaksuneet alun perin länsimaissa kehitellyn valtion byrokratiamallin virkamieskoneistointeen, koska se on osoittautunut tehokkaaksi hallintomalliksi modernissa yhteiskunnassa. Mutta aivan samoin voidaan ainakin suurvaltapoliittisessa arvioinnissa kysyä, saavatko Kiina ja muut autoritääriset valtiot merkittävää kilpailuetua uusien teknologioiden käytöstä myös eettisesti arveluttaviin ja yksilönvapauksia kaventaviin tarkoituksiin. Huomionarvoisesti epädemokraattisesti toimivat suuremmat maat, kuten juuri Kiina ja Venäjä käyttävät varsin häpeilemätöntä ja teknologisesti kehittynyttä valtiollista sensuuripolitiikkaa. Niin sanotussa informaatiosodassa EU ja yleisemminkin länsimaat ovat jo joutuneet tinkimään sananvapaus- ja muista klassisen liberalismin periaatteistaan. Erityisesti lännen poliittisen eliitin asenteiden sekä varsinaisten lainsäädäntöhankkeiden voidaan havaita etääntyneen laajan sananvapauden ideaalista.

Tulevaisuuden näkymät - Mitä tehdä?

TEKNOLOGIAJÄTTIEN VALTA JA MÄÄRÄÄVÄ MARKKINA-ASEMA

Laajamittaisella somesensuurilla on myös vaikeammin ennustettavia heijastevaikutuksia. Nimittäin jo nyt on nähtävissä, miten tiettyjen mielipiteiden ja näkökulmien ulossulkeminen vain siirtää niiden tarjontaa ns. vaihtoehtolustoille, jotka ovatkin nauttineet merkittävistä käyttäjämäärien kasvusta. Samoin kuin vahvempaan yksityisyyden suojaan nojaavat vaihtoehtoiset palveluntarjoajat, kuten Brave-verkkoselain tai DuckduckGo-hakukone, voivat myös sosiaalisen median alustat pyrkiä erottautumaan sensuroimattomuudellaan tai ainakin huomattavasti vapaamielisemmällä moderointilinjallaan. Esimerkiksi pikaviestipalvelu Telegram, ns. mikroblogipalvelut Gab, Parler ja viimeisimpänä GETTR ja Trumpin oma Truth Social sekä videonjakopalvelut kuten Rumble, Bitchute ja Odysee ovat kokeneet nopeitakin kasvupyrähdyksiä vakiintuneiden BigTech-yhtiöiden sensuuroitointien käynnistämistä käyttäjien muuttoliikkeistä. Viimeksi mainitun osalta on puhuttu jopa oikeistoon kohdistuvista digitaalisista puhdistuksista⁴⁴.

Mutta pieniä ovat silti silakat joulukaloiksi, sillä ainakaan toistaiseksi mikään vakiintuneita some-jättejä haastava vaihtoehtoinen alusta

ei ole päässyt lähellekään näiden käyttäjämääriä liikevaihdosta puhumattakaan. Kilpailussa internetin herruudesta keskeiseksi valttikortiksi nouseekin niin sanottu käyttäjien kriittinen massa, kun asemansa vaikiinnuttaneiden some-yhtiöiden valtti ja kilpailuetu perustuu pitkälti juuri niiden suureen käyttäjämäärään. Toisin sanoen: kun sovelluksen kantava idea on toisten ihmisten ja käyttäjien tavoittaminen ja laaja sosiaalinen vuorovaikutus, kehkeytyy käyttäjämääristä laadullinen tekijä, jota on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta ohittaa pelkällä teknisellä innovaatiolla tai paremmalla käytettävyydellä. Lisäksi uudet ideat ja ominaisuudet on usein helppo kopioida isomman toimijan palveluun tai vaihtoehtoisesti pienemmän kilpailijan voi vain ostaa itselleen.

Näin ollen pelkkiin markkinavoimien itseään korjaaviin mekanismeihin uskovat saattavat joutua pettymään ja jonkinasteiset valtion puuttumiset ja julkisen vallan sääntelyratkaisut vaikuttaisivat välttämättömiltä, jos uusiin ongelmiin ja liiallisiin valtakeskittymiin halutaan vaikuttavin tavoin puuttua. Toisaalta sääntelyratkaisujen ei välttämättä tarvitse olla monopolien pilkkomisen kaltaisia radikaaleja keinoja, vaan ne voivat olla myös tietyt käyttäjien vähimmäisoikeudet vahvistavia tai markkinoiden kilpailullisuutta turvaavia. Esimerkiksi olennaisten tietoverkko- ja maksupalveluiden tasolla toimivien yritysten velvoittaminen sopimuksentekoon tietyn vähimmäistason ehdoin (ns. sopimuspakko-sääntely) voisi turvata pienempien some-alustojen kilpailumahdollisuuksia (vrt. Amazonin päätös katkaista Parler-alustan pilvipalveluiden yhteydet kriittisellä hetkellä⁴⁵). Lisäsääntelyllä voitaisiin siis pyrkiä vähintään estämään poliittisin perustein tai kartellinomaisesti tapahtuva syrjintä kriittisimpien infrapalveluiden tasolla.

ELON MUSK RIENTÄÄ PELASTAMAAN TWITTERIN SANANVAPAUDEN

Huhtikuussa 2022 käynnistyi aihepiirin kannalta mielenkiintoinen tapahtumasarja, kun senhetkinen maailman rikkain mies, pääasiassa sähköautoyhtiö Teslan menestyksestä vaurastunut Elon Musk, osti yllättäen merkittävän osuuden some-yhtiö Twitteristä. Tämän jälkeen teki avokätisen tarjouksen koko yhtiön osakekannasta, julkilausuttuna aikomuksenaan palauttaa some-alustaa laajemman sananvapauden ja vähemmän sensuurin suuntaan⁴⁶. Tätä kirjoittaessa Twitterin moderointi- ja sensuurilinjassa uuden johdon myötä mahdollisesti tapahtuvat muutokset ovat vielä arvailun varassa, mutta Musk on vielä ostouutisen jälkeenkin johdonmukaisesti puhunut mahdollisimman laajan, laintasolla turvatus sananvapauden puolesta. Tapaus on monessa suhteessa rohkaiseva, mutta toisaalta on myös surullista, jos taistelu alati voimistuvaa somesensuuria vastaan lepää näin vahvasti yhden miehen harteilla – olkoonpa tuo mies sitten millainen tahansa.

Toinen olennainen huomio Muskin aikomuksesta vähentää tai vähintäänkin tasapainottaa Twitterin harjoittamaa sensuuria on, kuinka monet tahot ovat olleet äärimmäisen huolissaan pelkästä ehdotuksesta soveltaa suuren some-yhtiön moderointipoliitiikassa lain asettamia raameja palaamalla pitkälti samanlaiseen linjaan, jota sovellettiin suurin piirtein vuoteen 2016 asti, josta lähtien poliittista somesensuuria ryhdyttiin toden teolla laajentamaan. Koko tapahtumasarja onkin sinänsä herkullisesti saanut monet paljastamaan tukensa sensuurille ja poliittisten vastustajien vaientamiselle.

VÄHIMMÄISTASON DIGITAALISET PERUSOIKEUDET

Vuonna 2018 suuri joukko keskeisiä kansalaisoikeusjärjestöjä ja erityisesti ns. digitaaliin internet-aikakauden oikeuksiin ja vallankäyttäjien valvontaan keskittyviä järjestöjä julkaisi Santa Claran periaatteet suositeltavista periaatteista ja käytännöistä internetissä toimiville ja käyttäjien tuottamaa sisältöä hyödyntäville, eli erityisesti sosiaalisen media-alan yhtiöille⁴⁷. Kyse on suositeltavista käytänteistä (*”best practises”*) ja juridisesta näkökulmasta ns. heikosti velvoittavasta (*”soft law”*) oikeuslähteestä, joilla kannustetaan yrityksiä ottamaan käyttöön ihmisoikeuksia ja prosessuaalisia oikeudenmukaisen kohtelun vaatimuksia (*”due process”*) kunnioittavia toimintatapoja omaehtoisesti.

Periaatteet listaavat viisi kantavaa periaatetta, jotka ovat:

- 1. Ihmisoikeuksien ja käsittelyoikeuksien huomioiminen,**
- 2. Ymmärrettävät ja täsmälliset säännöt** - käyttäjien pitäisi pystyä ymmärtämään, mikä on kiellettyä ja mitkä ovat sanktiot,
- 3. Kulttuurillinen kompetenssi** – moderointipäätöksistä vastaavien tulisi ymmärtää ko. sisällön kieli sekä kulttuurinen, sosiaalinen ja poliittinen konteksti,
- 4. Valtioiden puuttuminen** – käyttäjien pitäisi voida tietää, ovatko valtiolliset toimijat osallisia poisto- tai sanktiopäätöksiin,
- 5. Toimien integriteetti ja perusteltavuus** – yhtiöiden tulee aktiivisesti valvoa ja kehittää prosessejaan ja käyttäjien pitäisi voida tietää, miten sisältöjä arvioidaan ja moderoidaan.

Näiden lisäksi periaatteet suosittelevat yhtiöitä huolehtimaan toiminnassaan erityisesti moderointipäätösten ja niiden määrrien seurannas-

ta, päätöksistä tiedottamisesta käyttäjille sekä omien valitusprosessien järjestämisestä.

Valtiollisille toimijoille Santa Claran periaatteet suosittavat politiikkaa, joka edesauttaa some-yhtiöiden moderointitoiminnan läpinäkyvyyttä sekä valtioiden omien toimien läpinäkyvyydestä huolehtimista mitä tulee valtiollisten tahojen some-sisältöjen poistopyyntöihin ja muuhun osallistumiseen moderointipäätöksiin. Toisin sanoen valtioiden ja some-yhtiöiden vuorovaikutuksen tulisi olla mahdollisimman avointa niin, että kansalaiset voivat sitä arvioida. Valtioiden tulisi myös kunnioittaa ja toteuttaa ns. perusoikeusmyönteistä linjaa ja tulkintaa, eli esimerkiksi sananvapausoikeuden kohdalla valita tilanteen salliessa ilmaisunvapautta laajemmin salliva vaihtoehto.

Kyseiset itsesääntelyperiaatteet ovat sinänsä kannatettavia, mutta tähän asti nähdyn perusteella luottamus yhtiöiden oma-aloitteellisuuteen tilanteen ja käyttäjäoikeuksien parantamisessa ei ole kovin korkealla. Erityisesti on aihetta epäillä suurten some-yhtiöiden tasa-puolisuutta ja riippumattomuutta niiden itsesääntelytoimenpiteissä. Ei myöskään pidä naivisti olettaa, että yhtiöiden toiminta ja politiikka vastaisi lopultakaan julkisuuteen lausuttuja tavoitteita tai arvoja. Kuten edellä on havainnollistettu, suuret some-alustat ovat jatkuvasti kiristäneet moderointikäytäntöjään poliittisesti vinoutuneesti ja toisaalta yhteistyössä valtiollisten toimijoiden kanssa. Niiden toimintaan, vaikutusvaltaan ja hallintaan liittyy niin suuria yhteiskunnallisia ja poliittisia intressejä, ettei niitä voida pitää vain tavallisina yksityisinä yrityksinä, joka perustelisi täydellistä puuttumattomuutta julkisen vallan taholta. Johtuen yhtiöiden tähänastisista toimista, niitä ei voida myöskään pitää poliittisesti neutraaleina toimijoina.

Santa Claran periaatteiden asettelemia suuntaviivoja voitaisiin silti hyödyntää esimerkiksi lainsäädäntöhankkeissa, joissa tavoitteena

olisi taata käyttäjille tietyt lakisääteiset vähimmäisoikeudet vaikkapa sanktioiden ja poistopäätösten perusteluvelvollisuudessa, valitusoikeudessa, tasapuolisuudessa, algoritmien toiminnan läpinäkyvyydessä yms. Haasteena tällaisessa sääntelyssä on etenkin tarkkarajaisuuden saavuttaminen ilman, että vaadittavat vähimmäisoikeudet asettaisivat toisaalta liian jätäkii vaatimuksia pienemmille some-alustoille. Keskeistä olisi löytää sopivat keinot ohjaamaan some-alustoja sananvapausmyönteisempiin ratkaisuihin erityisesti poliittisen keskustelun alueella, joka on riidattomasti demokraattisen järjestelmän kannalta kaikkein olennaisin sananvapauden osa-alue ja juridisessakin arvioinnissa sananvapauden ydinaluetta. Juuri poliittisen sananvapauden fundamentaalinen merkitys voi viime kädessä perustella myös puuttumista some-yhtiöiden toimintavapauteen, jos kansalaisten sananvapausoikeus vaarantuisi esimerkiksi syrjivistä käytännöistä johtuen.

Valitettavasti toistaiseksi lainsäädäntöhankkeita on laadittu siitä näkökulmasta, että some-yhtiöiden tulee poistaa tietynlainen sisältö määrättyssä ajassa oikeudellisten seuraamusten välttämiseksi⁴⁸. Tällainen sääntely käytännössä pakottaa yhtiöitä tiukempaan sensuuriin ja moderointiin. Lainsäätäjän tulisikin päinvastoin pyrkiä edistämään sananvapauden ja erityisesti laajan poliittisen sananvapauden toteutumista. Tämä voisi toimia esimerkiksi siten, että alustoille voitaisiin määrätä sakkoja ja ne voitaisiin määrätä kumoamaan päätöksensä, jos ne poistavat esimerkiksi selvästi laissa säädetyn sananvapauden piiriin kuuluvaa sisältöä.

Olennaista kuitenkin olisi, että sääntelypaine ohjaisi kansalaisten sananvapauden toteutumiseen eikä sensuuriin. Tällainen sääntely ei myöskään tekisi pienemmistä some-yhtiöistä ylisääntelyn sijaiskärsijöitä niin kauan kuin ne pysyisivät sananvapausmyönteisissä käytännöissä. Toki kaikissa sääntelyratkaisuissa tulisi huolehtia tarpeellisista

poikkeuksista sellaisille tahoille, jotka eivät pyrikään olemaan kaikille laajasti avoimia keskustelualustoja.

EUROOPAN UNIONI – PUKKI KAALIMAAN VARTIJANA?

Vaikka on totta, että pienempien maiden voi olla vaikeaa vaikuttaa omilla toimillaan tai lainsäädäntöhankkeillaan suurten amerikkalaisen teknologiayhtiöiden linjaan sananvapauden kunnioittamisen saralla, on valitettavasti vaikea nähdä myöskään EU:n ottavan käyttöön sääntelyratkaisuja, jotka edistäisivät laajempaa sananvapautta. Nimitäin kun katsoo EU:n kantoja sananvapauskysymyksissä, voi havaita itseasiassa päinvastaisen trendin, eli pyrkimyksen voimakkaampaan sananvapauskontrolliin. EU-komissio onkin jatkuvasti edistämässä erilaisia ”vihapuhe-”, ”antirasismi-”, ”monikulttuurisuus-” ja ”disinformatio”-kampanjoita ja sääntelyä. Kyseiset hankkeet eivät objektiivisesti arvioituna ole tietenkään poliittisesti neutraaleita, sillä näihin teemoihin liittyvät käsitteet, asiantuntijatahot ja toimenpide-ehdotukset ovat käytännössä kiinteä osa ns. vasemmistoliberaalia (lue: vasemmis-toautoritaarista) ja EU-myönteistä poliittista agenda ja tyypillisesti peittelemättömän antagonistisia suhteessa kansallismielisiin, ”oikeis-topopulistisiin” ja EU-kriittisiin toimijoihin.

Edelleen komissio on antanut eri jäsenmailleen, kuten Suomelle, julkisia nootteja riittämättömistä vihapuheen kriminalisoinneista (lue: liian laajasta sananvapaudesta)⁴⁹ ja on tällä hetkellä vaatimassa sananvapausrikosten lisäämistä EU-rikosten listaan⁵⁰. EU-rikokset on tähän asti haluttu pitää suppeina ja rajoittaa koskemaan vain vakavaa rajat ylittävää rikollisuutta, kuten ihmiskauppaa, terrorismia ja salakuljettamista, jollaisen rikollisuuden tutkimisessa ja estämisessä rajat ylittä-

vä viranomaistoiminta on erityisen perusteltua. Käytännössä kaikkiin näihin rikollisuuden tyyppeihin liittyy myös läheisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunta.

Vihapuhelakien lisääminen EU-rikoksiksi avaisi suoraan tien EU-direktiivin antamiseen laajemmista ja ankarammista ja mahdollisesti jopa täysin uudenlaisista ilmaisun kriminalisoinneista ja vieläpä niin, että EU-oikeuden etusija todennäköisesti jyräisi tai ainakin heikentäisi kansallisen tason perustuslainmukaisuusvalvonnan mahdollisuuksia torpata EU-tasolla hyväksyttäviksi katsottuja sananvapausrajoituksia. Kyse olisi siitä, että Suomen eduskunta ja samalla Suomen kansalaiset äänestäjinä menettäisivät kansallisen itsemääräämisoikeuden päättää, millainen puhe ja ilmaisu on Suomessa rangaistua. Valitettavasti vaikuttaakin siltä, että EU:ssa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa omaksutut vasemmistohenkiset ja jopa neuvostoliittolaiset sananvapautulkinnat ja näkökulmat ovat jääneet niin sanotusti kummittelemaan ja ohjaavat edelleen EU:n ja muun poliittisen eliitin sananvapausajattelua ”sananvastuun” suuntaan⁵¹.

Vaikka tämä muutos edellyttääkin jäsenmailta yksimielisyysspäätöstä ja on siten toistaiseksi epätodennäköinen, toimivat EU:n epäilyksiä herättävät ambitiot esimerkkinä siitä, miksei sen varaan liene viisasta asettaa suuria odotuksia kansalaisten sananvapauden suojaamiseksi isojen some-yhtiöiden yksipuoliselta poliittiselta sensuurilta.

EU:N UUSI DIGITAALISTEN PALVELUIDEN ASETUS

EU:ssa päästiin huhtikuussa 2022 yhteisymmärrykseen uudesta digitaalisten palveluiden asetuksesta, jonka on tarkoitus tulla voimaan viimeistään vuoden 2024 alusta lukien⁵². Asetusehdotuksessa on usei-

ta hyvin ongelmallisia osia somepalvelujen käyttäjien sananvapauden kannalta, eikä varsinaisia pidäkkeitä kovakätisellekään somesensuurille olla asettamassa lukuun ottamatta yhtiöiden toiminnan läpinäkyvyyttä lisääviä elementtejä. Lisäriskinä on myös isojen some-yhtiöiden hyötyminen, kun pienempien toimijoiden on tyypillisesti vaikeampaa noudattaa tiukkoja ja monitulkintaisia säännöksiä.

Suurten somealustojen toiminnan suhteen asetuksen selkeä pu-nainen lanka on kuitenkin painostaminen yhä tiukempaan ja syste-maattisempaan moderointiin. Asetus velvoittaisi sadoista miljoonista jopa miljardien eurojen suuruisten sakkojen uhalla poistamaan ”laiton sisältö” tietyin aikamäärein ja edellytyksin. Asetuksen johdanto-osas-sa laitonta sisältöä ohjeistetaan tulkitsemaan laajasti, minkä lisäksi puhutaan ”disinformaation” ja ”vihapuheen” torjunnasta. On selvää, että tällainen eetos ja sääntelydynamiikka, joka voimakkaasti sanktioi laittoman sisällön poistamatta jättämisen ilman sanktioita laillisen si-sällön perusteettomasta poistamisesta, tulee entisestään kaventamaan tosiasiallista sananvapautta somealustoilla.

Keskeisin ongelma asetuksen perusratkaisussa lienee kuitenkin, että se siirtää ”laittoman sisällön” tulkinta- ja määrittelyoikeuden kyseisille yksityisille yrityksille ja samalla delegoi sananvapausperus-oikeuden toteutumisen kannalta keskeisen tehtävän julkisen vallan ulkopuolelle sen sijaan, että laissa kriminalisoidun ilmaisun määrit-telystä vastaisi riippumaton julkista valtaa edustava tuomioistuin. Riippumattomien tuomioistuinten tilalle ehdotetaan alustojen käyt-täjien hyödyntämistä eräänlaisena ”toverituomioistuimena” ja/tai niin sanottujen luotettujen ilmiantajien (*”trusted flaggers”*) erityisasemaa laittoman sisällön merkitsemisessä arvioitavaksi/poistettavaksi. Ehdo-tuksen mukaan tällaisia ilmiantajia voisivat olla viranomaisten lisäksi järjestöt, jotka ovat sitoutuneet rasistisen ja muukalaisvihamielisen vi-

hapuheen merkitsemiseen. Ei ole vaikea arvata, minkä laidan politiisilla motivaatioilla ja vinoumilla varustettuja etujärjestöjä on kaavailtu ”vihapuhetta” ja ”disinformaatiota” jahtaavien sensoreiden tehtävään.

Tässä yhteydessä tulee esittää myös kriittisiä kysymyksiä mahdollisesta *sääntelyn haltuunotosta* (*”regulatory capture”*), jolla viitataan tietyn toimialan pyrkimyksiin lobbaamalla vaikuttaa alan sääntelyyn omista intresseistään käsin. EU:ssakin on valitettavasti kunnostauduttu tällä saralla, Brysselin ollessa surullisen kuuluisa lukemattomista lobbaustoimistoistaan ja eri etujärjestöjen vaikutusvallasta. Keskeisesti juuri teknologiajätit Google, Facebook ja Microsoft ovat nousseet selväksi kärkekolmikoksi mitattaessa käytettyä lobbausrahaa EU-sääntelyyn vaikuttamisessa. Teknologiasektorin vahvoja vaikutuspyrkimyksiä niitä koskevaan sääntelyyn alleviivaa entisestään, että seuraavat kolme suurinta lobbaajaa olivat Apple, Huawei ja Amazon⁵³. Google, Amazon ja Facebook kuuluvat suurimpien lobbaajien joukkoon myös kotimaassaan Yhdysvalloissa⁵⁴.

EU-tason ratkaisuissa tärkeintä olisikin ollut, ettei ainakaan lisätä sananvapausrajoituksia tai yllytetä yrityksiä kiristämään sananvapauden rajoittamista alustoillaan. Vasta tämän jälkeen pitäisi pohtia, minkälaisia positiivisia sääntelyratkaisuja EU-tasolla voitaisiin mahdollisesti toteuttaa. Valitettavasti valtiollisten toimijoiden tahtotila ja esitetyt sääntelyratkaisut vaikuttavat sananvapauden kannalta pikemminkin uhkaavilta kuin suojaavilta. Esimerkiksi EU asetti nopeasti ja keskusjohtoisesti komission esityksestä laajat julkaisukiellot Venäjän valtiollisia mediayhtiöitä vastaan Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022⁵⁵. Vaikka kriisitilanteessa ratkaisua voidaan perustella monin argumentein, ei toimenpiteen luonne keskusjohtoisena ja yksilöiden omaa harkintaa ylenkatsovana sensuurina muutu miksiäkään. Historiallisesta ja radikaalista toimenpiteestä ei myöskään käyty käy-

tännössä lainkaan etukäteistä kansalaiskeskustelua.

Englannissakin ollaan edistämässä (keväällä 2022) lakihanketta (ns. ”*Online Safety Bill*”), joka velvoittaisi some-yhtiöitä poistamaan ja valvomaan yhä laajemmin myös sisältöä, joka on laillisuudestaan huolimatta ”haitallista” ja samanlaisia hankkeita on käynnissä myös muualla, esimerkiksi Australiassa⁵⁶.

Esiteltyjen sääntelyhankkeiden suunta on äärimmäisen huolestuttava paitsi sananvapauden myös yleisemmin oikeusvaltioperiaatteen sekä niin sanotun valvontayhteiskuntakehityksen kannalta. Vaikka yleisen oikeusvarmuuden kannalta tavoitteen tulisi olla mahdollisimman selkeä ymmärrys lain kielloista ja käskyistä, vaikuttavat uudet vihapuhelait sekä some-yhtiöiden painostaminen tiukempaan moderointiin päinvastoin lisäävän epäselvyyttä ja itsesensuuria.

VAPAAN KILPAILUN VARMISTAMINEN – VAARANA MONOPOLIT JA KARTELLIT

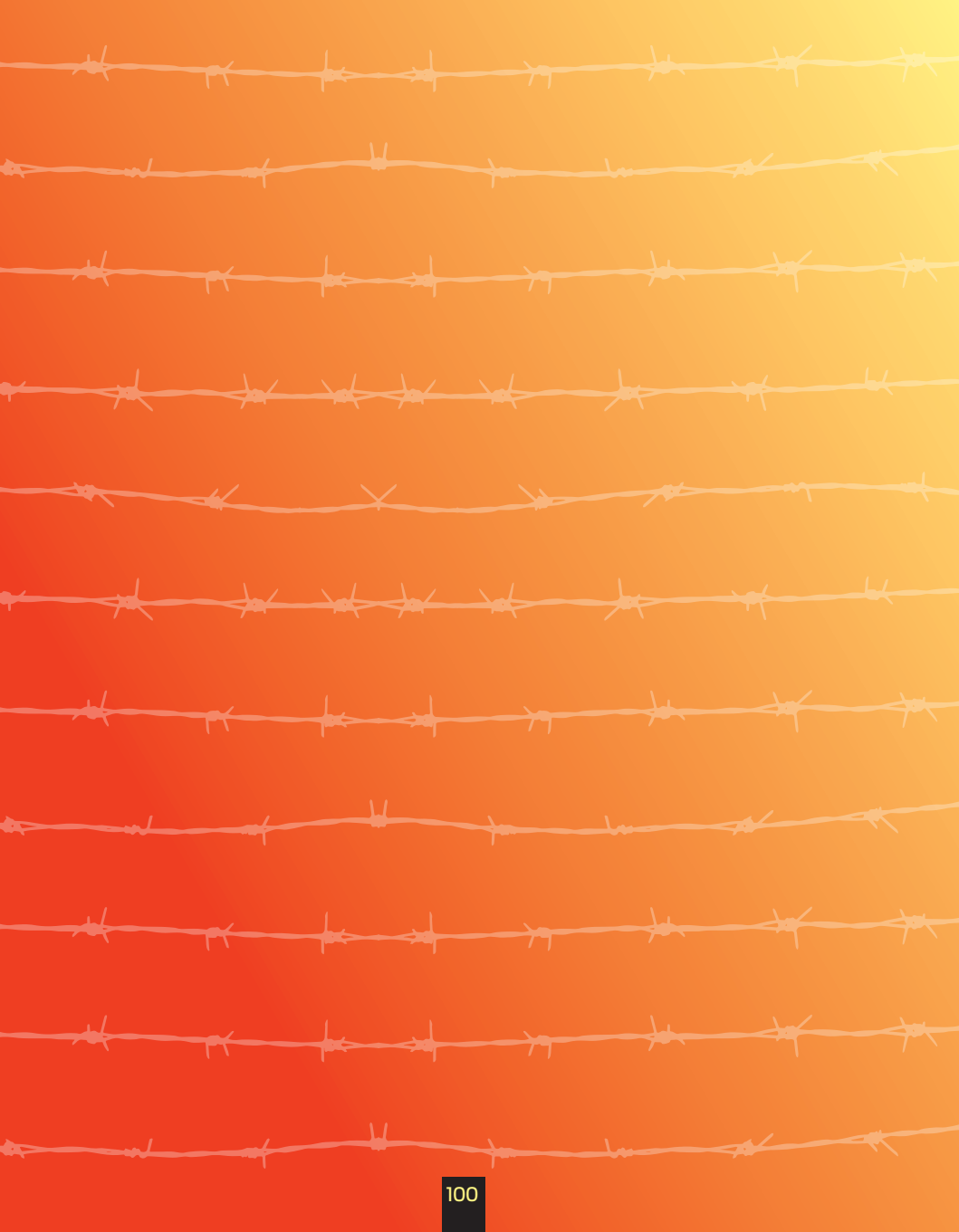
Suoran sosiaalisen median sensuurin lisäksi suuri ja todellinen uhka liittyy internet-infrastruktuurin kannalta kriittisten palveluiden liialliseen keskittymiseen ja kartellimaisiin toimintamalleihin, ns. mustiin listoihin ja epäsuoriin sensuuri- ja painostustoimiin, jossa esimerkiksi toisella toimialalla toimiva yritys evää omat palvelunsa joltakin yritykseltä tai yksilöltä estääkseen joko kilpailua tai jonkun henkilön toimintamahdollisuuksia.

Esimerkiksi Apple ja Google Play -sovelluskaupat, jotka yhdessä hallitsevat yli 90 % matkapuhelinten käyttöjärjestelmämarkkinoista, ja samalla näihin kytkeytyvää sovelluskauppaa, ovat molemmat poistaneet kilpailevia, pienempiä some-yhtiöitä, kuten Gab Socialin ja Parlerin sovelluskaupoistaan. Lisäksi ne ovat asettaneet omia ehtojaan joi-

denkin sovellusten moderoitikäytäntöihin, kuten esimerkiksi Metan (ent. Facebook) omistaman Whatsapp-viestipalvelun kanssa kilpaillevan Telegramin kohdalla⁵⁷. Amazon puolestaan lopetti yhtäkkisesti pilvipalveluyhteyksien tarjoamisen oikeistokonservatiivien alustana itseään markkinoineelle Parlerille. Toimenpide pysäytti yhtiön toiminnan kriittisellä hetkellä ja esti mahdollisesti miljoonien käyttäjien siirtymisen juuri silloin, kun Trumpin kymmenet miljoonat kannattajat protestoivat tämän poistamista suurilta alustoilta⁵⁸. Myös Gab ja muut laajempaa sananvapautta suosivat some-alustat ovat joutuneet eri palveluntarjoajien, kuten tietojenkäsittelypalveluiden ja jopa maksujärjestelmäpalveluiden mustalle listalle. Helmikuuhun 2021 mennessä Gabin raportoitiin joutuneen ainakin kahdenkymmenenviiden eri yhtiön mustalle listalle tai boikotoimaksi⁵⁹.

On ymmärrettävä, että vapaa kilpailu kuluttajamarkkinoiden tasolla voidaan tosiasiaassa estää jo yritysten välisten markkinoiden tasolla, jos suuryritykset voivat vapaasti liittoutua sabotoimaan pienempiä kilpailijoitaan. Erityisesti tätä ongelmaa tulisi ehkäistä lainsäädäntötoimilla, kuten sopimuspakkosääntelyn soveltamisalan laajentamisella ja ”digitaalisten peruspalveluiden” määrittelyllä siten, että esimerkiksi monilla toimialoilla välttämättömät internet- ja maksujärjestelmäpalvelut asetettaisiin sekä yritys- että kuluttajamarkkinoiden tasolla sopimuskontekstikelpoisuuteen piiriin samaan tapaan, kuin esimerkiksi puhelinliittymäoperaattorit tai sähköyhtiöt. Tämä olisi myös linjassa digiaikakaudella tapahtuneen muutoksen kanssa sen suhteen, mikä ylipäättään on välttämättömyyshyödyke. Samansuuntaisia hankkeita on viime vuosina edistetty esimerkiksi kansalaisten oikeudesta internet-yhteyteen. Tällainen sääntely ei myöskään suoraan puuttuisi some-yhtiöiden toimintaan, vaan pyrkisi ainoastaan varmistamaan, etteivät suuret toimijat pääse hyödyntämään monopolistisia ja/tai kartellimaisia rakenteita⁶⁰.

Lopuksi – Sananvapauden merkitys ja tietoisuus sen uhkista

Pohdittaessa sananvapauden tulevaisuutta perinteisesti laajan ilmaisunvapauden nimeen vannovissa länsimaissa, on välittömiä lainsäädäntöratkaisuja tärkeämpää yleinen mielipideilmasto ja ymmärrys sananvapauden merkityksestä vapaan yhteiskuntajärjestelmän ja demokratian kulmakivenä. Tämä yleinen ilmapiiri ja kansalaismielipide vaikuttavat siihen, minkä asteisia sananvapauden rajoituksia pidetään tarpeellisina ja soveliaina, oli kyse sitten valtion tai yksityisten toimijoiden toimista.

Valitettavasti vaikuttaa myös siltä, että siirryttäessä avoimemmin vaatimaan asiantuntijapainotteista päätöksentekoa ja teknokraattisia ratkaisuja, on samalla tullut hyväksyttymmäksi vähätellä rivikansalaisten näkemyksiä ja jopa heidän oikeuttaan näkemyksiinsä. Kansanvaltaisuuden keskeinen idea tietynlaisen prosessin eikä niinkään lopputulosten varmistamisesta on hämärtynyt ja ”demokratia” on käsitteenä surkastunut kuvaamaan epämääräistä liberaalia hyveellisyyttä (vastinparina taantumukselliselle pahuudelle). Osana samaa yhtälöä ideaali mahdollisimman laajasta sananvapaudesta on sekin muuttunut alistaiseemmaksi muille arvoille ja arvioille. Jos tietyt asenteet ja mielipiteet voidaan jo ennalta julistaa yksiselitteisesti ”demokratiaa ja oikeusvalti-

ota uhkaaviksi” nykyisen poliittisen eliitin toimesta, on suuntaus kohti selvästi rajatumpaa sananvapautta ymmärrettävää.

Valitettavasti on havaittavissa myös viitteitä nuorempien ikäluokien vähenevästä arvostuksesta ja ymmärryksestä sananvapauden merkitystä kohtaan. Esimerkiksi vuonna 2015 tunnetun Pew-tutkimuslaitoksen kyselyssä Yhdysvalloissa 40 % niin kutsutuista milleni-aaleista olisi valmiita rajoittamaan oikeutta ilmaisuun ”joka loukkaa vähemmistöjä”, kun vanhempien ikäluokkien joukossa näin vastanneiden osuus oli huomattavasti pienempi (nk. X-sukupolvi – 27 %, suuret ikäluokat – 24 % ja sitä vanhemmat – 12 %, mistä voidaan havaita selkeä trendi)⁶¹. Samassa kyselyssä Yhdysvaltojen ja Euroopan maiden erot asenteissa olivat myös suuria. Esimerkiksi saksalaisista 70 % oli sitä mieltä, että valtion tulisi voida estää ilmaisemasta vähemmistöjä loukkaavaa puhetta ja samassa kyselyssä Euroopan sananvapausmyönteisimmistä ranskalaisistakin jopa 48 % oli tätä mieltä. Vertailun vuoksi Yhdysvalloissa ainoastaan 28 % oli tätä mieltä.

Ei liene sattumaa, että sananvapauden arvostuksen laskiessa yhteiskunnallisen mielipiteenmuodostuksen kannalta merkittävät instituutiot, kuten yliopistot ja toimittajakunta liukuvat yhä selvemmin kapea-alaisen vasemmistoliberalismin suuntaan⁶². Esimerkiksi Yhdysvalloissa arvostettu Columbian yliopiston journalistinen tiedekunta on eksplisiittisesti ilmoittanut siirtävänsä opetuksen painopistettä toimittajantyön perusasioista ns. sosiaalisen oikeudenmukaisuuden (*”social justice”*), eli käytännössä egalitaristisen vasemmistoagendan edistämiseen⁶³. Siinä missä yliopistot ovat perinteisesti edustaneet vapaata ajattelua ja akateemisen vapauden osalta turvanneet myös sananvapautta, nykypäivän Yhdysvalloissa kymmenissä eri yliopistoissa vaaditaan palkattavalta henkilöstöltä pakollisia diversiteetti- ja inklusiositoumuksia (*”mandatory diversity statement”*)⁶⁴, joiden poliittinen

ja ideologinen luonne on varsin ilmeinen.

Kun menneinä vuosikymmeninä yliopistokoulutuksen tavoitteena oli opiskelijoiden kriittisen ja itsenäisen ajattelukyvyyn kehittäminen, vaikuttaa yhä useampi tiedekunta nykyään keskittyvän koulumaan opiskelijoistaan lähinnä vallalla olevan poliittisen ideologian termistöä toitottavia lojalisteja. Kriittinen ja politisoitunut suhtautuminen laajaan sananvapauteen lienee osaltaan tämän kehityksen tuotoksia. Karu esimerkki tästä on, että merkittävä osa nykyvasemmistosta näkee sananvapauden puolustamisen peiteltynä äärioikeiston kosiskeluna, tietynlaisena silmäniskuna tai ns. koirapillinä (englanninkielinen termi *”dog-whistling”*). Esimerkkejä vastaavasta kehityksestä myös yliopistomaailman ulkopuolella on runsaasti ja viime vuosina niin sanottu vaientamiskulttuuri (*”cancel culture”*) on vallannut alaa nopeasti, mikä sekin saattaa kieliä siitä, että laajan sananvapauden arvostus olisi laajemminkin laskussa.

Pohdittaessa pitäisikö oikeistokonservatiivien, kansallismielisten ja muiden somesensuurista kärsivien vain luovuttaa ja poistua suosiolla suurilta some-alustoilta, tulisi ymmärtää, että taistelua mieliteen- ja sananvapaudesta ei voi loputtomasti paeta. Myös kriittisen yhteiskunnallisen keskustelun ja tietoisuuden lisäämisen kannalta olisi toivottavaa, että julkisina keskusteluforemeina toimivien ja liberaalien arvojen nimeen vannovien some-yhtiöiden poliittiset kaksoisstandardit ja autoritääriset toimintatavat tulisivat mahdollisimman monen tietoon. Kuten vasemmistolaisen vastakulttuuriaktivismiin teoreetikko Saul Alinsky aikanaan kirjoitti, tulee poliittisessa aktivismissa pakottaa vastustaja noudattamaan omia sääntöjään⁶⁵ – tässä tapauksessa julkilausuttuja liberaaleja arvoja, mukaan lukien sananvapautta. Vaihtoehtoiksi jää tällöin joko suvaita myös toisinajatteliijoita tai paljastaa oma poliittinen agenda.

Kenties tärkeintä sananvapauden puolustamisessa olisikin sellaisen uskottavan kulttuurisen ja poliittisen vastavoiman synnyttäminen, joka argumentoi selväsanaisesti, miten sananvapauden rajoittaminen nakertaa koko vapaan yhteiskunnan perustaa ja demokraattisen prosessin legitimizeettiä siitä riippumatta, mitkä tahot ovat rajoitusten kohteena. Vihapuhetta ja disinformaatiota huomattavasti suuremman vaaran demokratialle aiheuttavat ne tahot, jotka ovat valmiita sensuroimaan poliittisia vastustajiaan. Mutta jos suurelle yleisölle onnistutaan erilaisten disinformaatio- ja vihapuhehysterioiden varjolla uskottelemaan, että laaja poliittinen sananvapaus on pikemminkin vaaratekijä kuin vapaan yhteiskunnan ehdoton edellytys, saattavat ihmiset ottaa vielä tyytyväisinä vastaan omien kansalaisoikeuksiensa polkemisen.

LIITE 1 • KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU HALLA-AHON TAPAUKSESSA

Perustelut

I Kysymyksenasettelu

1. Halla-aho on internetissä olevalla sivustollaan www.halla-aho.com/scripta julkaissut 3.6.2008 kirjoituksen otsikolla ”Muutama täky Illmanin Mikalle”. Kirjoituksessa on esitetty jäljempänä selostetut kaksi lausumaa, joiden johdosta virallinen syyttäjä on vaatinut Halla-aholle rangaistusta rikoslain 17 luvun 10 §:n nojalla uskonrauhan rikkomisesta ja rikoslain 11 luvun 10 §:n nojalla kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Syyttäjä on lisäksi vaatinut, että syytteessä tarkoitetut sisällöltään lainvastaiset verkko- viestit määrätään sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 22 §:n 3 momentin nojalla poistettaviksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi.

2. Käräjäoikeus on lukenut Halla-ahon syyksi uskonrauhan rikkomisen ja tuominut hänet siitä 30 päiväsakon rangaistukseen. Syyte kiihottamisesta kansanryhmää vastaan on käräjäoikeudessa hylätty. Käräjäoikeus on määrännyt kirjoituksen tuomiolauselmassa yksilöidyn tavoin poistettavaksi yleisön saatavilta.

3. Hovioikeus on pysyttänyt käräjäoikeuden tuomion lopputuloksen muutoin, mutta on määrännyt yleisön saatavilta poistettavaksi ja hävitettäväksi vain ne kirjoituksen kappaleet, joihin syyksilukeminen on kohdistunut.

4. Syyttäjän valituksen perusteella Korkeimmassa oikeudessa on kysymys siitä, onko Halla-ahon syyksi luettava myös kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja määrättävä myös tämän lausuman sisältävät verkkoviestin osat poistettavaksi ja hävitettäväksi. Halla-ahon valituksen perusteella kysymys on siitä, onko syyte uskonrauhan rikkomisesta hylättävä. Lisäksi kysymys on rangaistuksen määräämisestä.

II Uskonrauhan rikkominen

II.1. Uskonrauhan rikkomista koskeva rangaistussäännös ja sen tulkinnan lähtökohdat

5. Rikoslain 17 luvun 10 §:n 1 kohdan mukaan uskonrauhan rikkomisesta tuomiin se, joka julkisesti pilkkaa Jumalaa tai loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjaa

tai häpäisee sitä, mitä uskonnonvapauslaissa (267/1922) tarkoitettu kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta muutoin pitää pyhänä.

6. Lainkohdan säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä on todettu, että uskonnollisen yhteisön asiallinen arvostelu ei toteuta uskonrauhan rikkomisen tunnusmerkistöä. Sitä ei toteuta myöskään ivallisessa sävyssä tapahtuva arvostelu, johon sisältyy asiallisia perusteita. Säännöksen soveltaminen edellyttää, että on ilmaistu pyhänä pidettävään seikkaan kohdistuva käsitys, joka on omiaan halventamaan kohteen arvoa toisen ihmisen silmissä. Teon rangaistavuus edellyttää myös, että teko tapahtuu loukkaamistarkoituksessa. Loukkaus voidaan katsoa näin tehdyksi, kun herjaamisen tai häpäisemisen loukkaavuuden käsittävät myös sellaiset henkilöt, jotka kenties itse eivät pidä herjaamisen tai häpäisemisen kohdetta pyhänä, mutta antavat arvoa toisella tavalla ajattelevien ihmisten vakaumukselle (HE 6/1997 vp s. 128).

7. Niin kuin perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 23/1997 vp s. 3) on todettu, rangaistussäännöksen suojelukohteina ovat kansalaisten uskonnolliset vakaukset ja tunteet sekä uskonrauha yhteiskunnassa. Säännöksen taustalla on siten sekä yleinen järjestys että toinen perusoikeus, yksilön uskonnonvapaus.

8. Uskonnonvapautta turvataan nykyisin perustuslain 11 §:ssä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklassa. Rangaistussäännöksen tulkinnassa on lisäksi otettava huomioon perustuslain 12 §:ssä ja ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa turvattu sananvapauden suoja. Ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan 2 kohdan ja 10 artiklan 2 kohdan mukaan sekä uskonnonvapautta että sananvapautta voidaan lailla rajoittaa, jos se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä muun muassa yleisen turvallisuuden, yleisen järjestyksen tai muiden henkilöiden oikeuksien turvaamiseksi. Perustuslakivaliokunta on edellä mainitussa lausunnossaan todennut, että uskonrauhan rikkomista koskevan rangaistussäännöksen taustalla olevia, kohdassa 6 mainittuja perusteita sananvapauden rajoittamiselle voitiin pitää tuolloisen hallitusmuodon 10 §:n ja ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kapaleen mukaisina (PeVL 23/1997 vp s. 3).

9. Uskonrauhan rikkomista koskevan rangaistussäännöksen sisällössä on siten pyrittävä ottamaan huomioon vastakkain olevat perusoikeudet. Ne on myös säännöstä sovellettaessa sovittava yhteen ja pyrittävä toteuttamaan rinnakkain. Perusoikeuksien keskinäinen punninta on tapauskohtaista, ja siinä on otettava huomioon muun muassa se, millaisesta, missä asiayhteydessä ja tarkoituksessa tehdystä ja kuinka voimakkaasta uskonnollisia arvoja vastaan kohdistuneesta loukkauksesta

sananvapauden käyttämisessä on kysymys sekä muut olosuhteet. Tältä pohjalta on arvioitava, kuinka välttämättömänä sananvapauteen puuttumista on pidettävä.

II.2. Halla-ahon kirjoituksen sisältö

10. Kirjoituksessa on tuotu aluksi esille Tampereen käräjäoikeuden muutama päivä aikaisemmin antama tuomio, jolla eräs henkilö oli tuomittu vankeusrangaistukseen muun ohella uskonrauhan rikkomisesta sillä perusteella, että hän oli pilkannut profeetta Muhammadia. Kirjoituksen mukaan valtionsyyttäjä Mika Illmanin ja käräjäoikeuden kanta oli, että profeetta Muhammadin loukkaaminen oli laitonta, koska Muhammad on muslimille pyhä, minkä seikan kirjoituksessa mainittu professori oli vahvistanut. Kirjoituksessa on edelleen todettu, että "toisaalta professori osaisi varmasti vahvistaa senkin, että kristinuskossa Jeesus ja Jumala ovat pyhiä hahmoja. Tämä ei tietenkään estä ketään pilkkaamasta Jeesusta ja Jumalaa vapaasti valitsemallaan tavalla".

11. Tämän jälkeen kirjoituksessa on esitetty: "Aion seuraavaksi heittää Mikalle syötin: Profeetta Muhammad oli pedofiili, ja islam on pedofilian pyhittävä uskonto, siis pedo-fiiliskonto. Pedofilia on Allahin tahto." Tässä kappaleessa mainittu virke on merkitty kirjoitukseen vahvennetulla tekstityypillä.

12. Kirjoituksessa on kysytty, ovatko nämä lauseet laittomia, ja todettu niiden varmasti loukkaavan muslimin uskonnollisia tunteita. Tämän jälkeen kirjoituksessa on ilmoitettu asiaa lähestyttävän loogisten ketjujen avulla ja tuotu esille "viisikymppisen" Muhammadin ja hänen kihlaamansa 6- tai 7-vuotiaan Aishan aviosuhde sekä sen "täytyminen" tytön ollessa 9-vuotias. Edelleen kirjoituksessa on todettu, että vahvennetulla esitetyt väitteet eivät pitäisi paikkaansa vain, jos väitetään, että "a) Koraani ei ole kirjaimellisesti totta (ts. Muhammad ei yhtynyt 9-vuotiaaseen tyttöön). Tämä ei käy, koska islamilaisen doktriinin ja muslimien näkemyksen mukaan Koraani on kirjaimellisesti otettavaa Jumalan sanaa. Yhtymistä ja Aishan ikää ei siis voitu kiistää loukkaamatta muslimia. b) Muhammadin toiminta ei ollut kaikilta osin hyväksyttävää. Tämäkään ei käy, koska muslimien (ja Tampereen käräjäoikeuden) näkemyksen mukaan Muhammadin kritisointi on Jumalan kritisointia ja siten pyhäinhäpäisyä. Rangaistus on kuolema. Muslimit uskovat, että Muhammadin teot olivat Jumalan tahdon mukaisia. Koska lapseen yhtyminen oli Muhammadin teko, myös se oli Jumalan tahdon mukainen."

13. Tämän jälkeen kirjoituksessa on todettu, että kaikki argumentatiiviset väylät vahvennetulla tekstityypillä esitettyjen väitteiden kumoamiseksi oli teologisesti

tukittu ja että Muhammain pedofiiliys ja muslimien sekä Allahin pedofiiliämyönteisyys voitiin kiistää vain kiistämällä Koraanin kirjaimellinen totuudellisuus tai Muhammain asema Jumalan lähettiläänä, jonka teot ovat Jumalan tahdon mukaisia. Lopuksi kirjoituksessa on toistettu vahvennetulla tekstityypillä aiemmin esitetty väite, tällä kertaa myös alleviivattuna.

II.3. Hovioikeuden tuomio ja Halla-ahon keskeiset perusteet syytteen kiistämislle

14. Hovioikeuden hyväksymä syyte uskonrauhan rikkomisesta on perustunut siihen, että Halla-aho oli edellä kohdassa 11 mainitulla kirjoituksessa korostetulla tekstityypillä kahdesti esittämälään lausumalla loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjannut ja häpäissyt sitä, mitä uskonnonvapauslaissa tarkoitettui islamilaiset uskonnolliset yhdyskunnat pitävät pyhänä. Syytteessä on katsottu, että lausuman esittäminen loukkaa Suomessa asuvien muslimien uskonnollisia vakaumuksia ja vaarantaa yhteiskunnassa vallitsevan uskonrauhan.

15. Halla-aho on esittänyt, että syytteenalaiset lausumat olivat olleet osa hänen sananvapaudesta käymäänsä keskustelua ja syyttäjäviranomaisiin kohdistuvaa arvostelua, jonka tarkoituksena on ollut osoittaa viranomaistoiminnan linjattomuus ja sananvapauden rajojen vaihtelevuus eri uskonnoista keskusteltaessa. Halla-ahon mukaan väitteet eivät asiayhteydessään ole olleet loukkaavia, eikä hänellä ole ollut väitteet esittäessään lain edellyttämää loukkaamistarkoitusta. Hän on lisäksi todennut, että hänen esittämänsä väitteet ovat islamin omiin lähteisiin nojautuvina tosia.

II.4. Korkeimman oikeuden arviointi

16. Korkein oikeus toteaa, että Halla-aho on kirjoituksensa julkaistessaan toiminnut kunnallispoliitikkona. Vaikka Halla-aho ei ole esittänyt kysymyksessä olevia kirjoituksia varsinaisessa poliittisessa keskustelussa vaan ylläpitämässään blogissa, blogi ja hänen siinä käsittelemänsä aiheet ovat liittyneet hänen poliittiseen toimintaansa ja siinä esiin nostettuihin kysymyksiin. Tämä seikka on otettava huomioon punnittaessa sananvapauden ulottuvuutta ja sen rajoittamisen välttämättömyyttä esillä olevassa tapauksessa.

17. Ihmisioikeustuomioistuin on useassa yhteydessä todennut, että ihmisioikeussopimuksen 10 artiklan 2 kohta ei juurikaan antanut mahdollisuutta rajoittaa poliittista puhetta tai keskustelua yleisesti kiinnostavista kysymyksistä ja että poliittisen keskustelun vapautta voitiin rajoittaa vain pakottavin perustein. Ihmisioikeustuo-

mioistuin on toisaalta korostanut sitä, että poliittisenkaan keskustelun vapaus ei ollut rajoittamaton ja että demokraattinen ja pluralistinen yhteiskunta perustui suvaitsevuuteen ja ihmisten tasa-arvoon. Sen vuoksi oikeasuhtaisia seuraamuksia saattoi olla tarpeen määrätä silloin, kun luotiin muun muassa uskonnolliseen suvaitsemattomuuteen perustuvaa vihaa tai siihen yllytettiin taikka sitä yritettiin perustella (esimerkiksi Müslüm Gündüz v. Turkki, 4.12.2003, kohdat 40 ja 41, Erbakan v. Turkki 6.7.2006 kohdat 55.iv ja 56, Karatepe v. Turkki 31.7.2007 kohta 25 ja Féret v. Belgia 16.7.2009 kohdat 63 ja 64). Kun kaiken suvaitsemattomuuden vastustaminen kuului olennaisena osana ihmisoikeuksien suojeluun, oli erittäin tärkeää, että poliitikot välttivät puheissaan lausumia, jotka saattoivat ruokkia suvaitsemattomuutta (Erbakan v. Turkki kohta 64).

18. Uskonnollisia kysymyksiä koskevan sananvapauden osalta ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä on todettu muun muassa, että uskonnonharjoittajien tuli suvaita ja hyväksyä se, että toiset torjuivat heidän uskonnolliset käsityksensä tai jopa levittivät heidän uskolleen vihamielisiä oppeja. Uskonnollisten mielipiteiden yhteydessä sananvapauden käyttämiseen liittyviin vastuisiin kuitenkin sisältyi velvollisuus mahdollisimman pitkälle välttää aiheettoman hyökkäviä ja siten toisten oikeuksia loukkaavia ilmaisuja, jotka eivät mitenkään edistäneet ihmisoikeuksista käytävää julkista keskustelua. Näin ollen saattoi olla välttämätöntä kieltää tai säätää rangaistaviksi uskonnollisen kunnioituksen kohteisiin kohdistuvat sopimattomat hyökkäykset edellyttäen kuitenkin, että toimenpiteet olivat suhteessa hyväksyttäviin päämääriin. Sananvapauden rajoitusten välttämättömyys tuli perustella vakuuttavasti (Otto-Preminger-Institut v. Itävalta 20.9.1994 kohdat 47, 49 ja 50 sekä I.A. v. Turkki 13.9.2005 kohdat 24 – 28).

19. Korkein oikeus kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että Euroopan neuvoston yleiskokous on vuonna 2006 antanut päätöslauselman ilmaisunvapaudesta ja uskonnollisten vakaumusten kunnioittamisesta (Resolution 1510(2006) Freedom of expression and respect for religious beliefs) sekä vuonna 2007 suosituksen koskien jumalanpilkkua, uskonnollisia loukkauksia ja vihanlietsontaa henkilöitä vastaan heidän uskonnollisen vakaumuksensa perusteella (Recommendation 1805(2007) Blasphemy, religious insults and hate speech against persons on grounds of their religion). Päätöslauselma ja suositus kuvastavat pyrkimystä korostaa ilmaisunvapautta uskonnollisten aiheiden kriittisenkin käsittelyn yhteydessä ja ohjata kansallista lainsäädäntöä niin, että rangaistavaksi säädettäisiin lähinnä sellaiset uskonnollisiin aiheisiin liittyvät loukkaavat ilmaisut, jotka ovat rinnastettavissa uskonnollista ryhmää vastaan suunnattuun kiihottamiseen, väkivallan tai vihan lietsontaan taikka jotka vakavasti häiritsevät yleistä järjestystä.

20. Korkein oikeus toteaa, että Halla-ahon tarkoituksena väitteet esittäessään on saattanut sinänsä osaltaan olla arvostella viranomaisten toimintaa eri uskontoihin liittyvissä sananvapauskysymyksissä. Niin kuin Halla-ahokin on todennut, uskonnosta ja sen opista on voitava käydä kriittistä keskustelua. Uskontoja ja niiden oppeja koskeva kärkevä, pisteliäs ja jopa loukkaavaksikin koettavissa oleva arvostelu on siten sananvapauteen kuuluvana oikeutena lähtökohtaisesti sallittua. Näin on asia varsinkin silloin, kun tällaista keskustelua käydään tai arvostelua esitetään yhteiskunnallisesti merkityksellisessä asiayhteydessä, kuten sananvapaudesta tai viranomaistoiminnasta käytävän asiallisen keskustelun yhteydessä. Niin kuin edellä viitatusta ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstäkin ilmenee, sananvapaus ei kuitenkaan ole edes tällöin rajoittamaton.

21. Korkein oikeus toteaa, että kysymyksessä olevat väitteet, joiden mukaan profeetta Muhammad oli pedofiili, islam pedofilian pyhittävä pedofiiliuskonto ja pedofilia Allahin tahto, ovat sekä sisällöltään että erityisesti ilmaisutavaltaan voimakkaan herjaavia ja häpäiseviä. Tämä ilmaisujen luonne on ilmeinen sellaisellekin, joille niiden kohteet eivät ole pyhiä. Kysymys ei siten ole ollut pelkästään uskonnon ja siihen liittyvien ilmiöiden asiallisesta arvostelusta kärjekkäitä, loukkaavia tai provosoivia ilmaisuja käyttäen, vaan sen laatuudesta herjaavasta hyökkäyksestä islamia ja sen pyhänä pitämiä kohtaan, jonka johdosta muslimit ovat voineet perustellusti tuntea joutuneensa oikeudettoman ja loukkaavan hyökkäyksen kohteeksi (I.A. v. Turkki 13.9.2005 kohta 29). Nykyislamiin ja sen pyhinä pitämiin uskonnollisen kunnioituksen kohteisiin kohdistuvien väitteiden herjaavuutta ei ole ollut omiaan vähentämään se Halla-ahon esiin nostama seikka, että kirjoituksessa on pyritty todistelemaan sanottujen väitteiden paikkansapitävyyttä viittaamalla profeetta Muhamman elämästä koraanissa kerrottuun.

22. Korkein oikeus katsoo, että sanotun kaltaisten herjaavien väitteiden esittämiseen ei ole oikeuttanut Halla-ahon väittämä tarkoitus selvittää sananvapauden rajoja tai osoittaa viranomaistoiminnan epäjohtonumukaisuutta. Näihin kysymyksiin liittyvän, voimakkaankin arvostelun esittäminen olisi ollut mahdollista ilman islamin pyhänä pitämien arvojen häpäisemistä. Kyseessä olevan kaltaiset, koko uskontokunnan ja sen pyhät kunnioituksen kohteet voimakkaan kielteisesti leimaavat herjaavat iskulauseet eivät edistä uskonnoista tai yhteiskunnallisista kysymyksistä käytävää keskustelua, vaan ne ovat päinvastoin omiaan herättämään ja vahvistamaan uskonnollista suvaitsemattomuutta ja ennakkoluuloja. Näistä syistä sekä yleisen järjestyksen ja yhteiskuntarauhan säilyttämistavoitteen kannalta on perusteltua, että tällaisten väitteiden esittäjän sananvapauden suojaan puututaan rikosoikeudellisin seuraamuksin.

23. Kysymyksessä olevien lausumien sisältö ja esitystapa huomioon ottaen Halla-aho on epäilyksittä käsitellyt niiden herjaavan ja häpäisevän luonteen. Myös Halla-ahon väittämä pyrkimys koetella sananvapauden rajoja ”heittämällä” syyttäjälle ”syötti” osaltaan osoittaa sen, että hän on mieltänyt esittämiensä väitteiden loukkaavan muslimien uskonnollisia tunteita tunnusmerkistön täyttävällä tavalla. Tietoiseen loukkaamistarkoitukseen viittaa sekin, että ilmaisut on esitetty kirjoituksessa kahdesti muusta tekstistä selvästi erottuvalla tekstityypillä. Halla-aho on siten ne esittäessään toiminut rikoslain 17 luvun 10 §:ssä tarkoitetussa loukkaamistarkoituksessa.

24. Korkein oikeus päätyy edellä mainituilla perusteilla siihen, ettei hovioikeuden tuomion lopputuloksen muuttamiseen ole uskonrauhan rikkomista koskevan syyksilukemisen osalta aihetta.

III Kiihottaminen kansanryhmää vastaan

III.1. Kansanryhmää vastaan kiihottamista koskeva rangaistussäännös ja sen tulkinnan lähtökohdat

25. Tekoaikana 3.6.2008 voimassa olleen rikoslain 11 luvun 10 §:n (212/2008) mukaan kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tuomitaan se, joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, etnistä, rodullista tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa muuta kansanryhmää. Säännös perustuu vuonna 1965 tehtyyn kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen sekä vuonna 1966 hyväksyttyyn kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen, jotka ovat tulleet Suomessa voimaan 1970-luvulla (HE 19/1970 vp s. 1 ja HE 94/1993 vp s. 32). Ihmisoikeustuomioistuin on hyväksynyt, että syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus otetaan huomioon tulkittaessa ihmisoikeussopimuksen sananvapautta koskevaa 10 artiklaa (ks. Jersild v. Tanska, 23.9.1994, kohta 30).

26. Mainittua rangaistussäännöstä on sovellettava tässä asiassa, koska 1.6.2011 voimaan tulleen rikoslain 11 luvun 10 §:n (511/2011) soveltaminen ei johda lievempään lopputulokseen. Sanotulla lainmuutoksella, jolla Suomen lainsäädäntö on saatettu vastaamaan Euroopan Unionin neuvoston rasismiin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumiseksi rikosoikeudellisin keinoin annettua puitepääöstä (2008/913/YOS) sekä Euroopan neuvoston jäsenmaiden 28.1.2003 tekemää Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen

lisäpöytäkirjaa (ETS 189), on pyritty täsmentämään tässä asiassa sovellettavaksi tulevaa säännöstä.

27. Niin kuin myös voimassa olevaa säännöstä koskeissa esitöissä (HE 317/2010 vp s. 42) on todettu, tämänkin rangaistussäännöksen soveltamisessa ja rangaistavuuden rajaamisessa on tärkeää ottaa huomioon säännöksen suhde perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen suojaamaan sananvapauteen. Viestintään ei saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa. Niinpä esimerkiksi maahanmuutto- ja ulkomaalaispolitiikan tai siitä vastuussa olevien ankarakaan arvostelu ei sellaiseen täytä rikoksen tunnusmerkistöä. Rangaistavaa kuitenkin on kansanryhmien uhkaaminen, solvaaminen tai panettelu.

III.2. Halla-ahon kirjoituksen sisältö

28. Kohdassa 1 mainitussa Halla-ahon blogikirjoituksessa on tältä osin todettu seuraavaa. "Seuraava täky kuuluu: Ohikulkijoiden ryöstely ja verovarjoilla loisiminen on somalien kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre." Virke on esitetty vahvennetulla tekstityypillä ja alleviivattuna.

29. Kirjoituksessa on kysytty, onko edellä mainittu väite sopimaton, ja sen jälkeen todettu, että Julkisen Sanan Neuvostolle oli tehty kantelu Kaleva-lehden pääkirjoituksesta, jossa "päissään tappamisen arveltiin olevan suomalaisten kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre". Kirjoituksessa on todettu, että neuvosto ei ollut ottanut kantelua käsiteltäväkseen, ja siteerattu neuvoston sihteerin seuraava lausuma: "Kirjoittaja viitannee selvityksiin, joissa humalajuominen on havaittu suomalaisen alkoholikulttuurin erityispiirteeksi. Myös humalan ja väkivallan välillä on todettu yhteyksiä. Ongelman geneettistä taustaa kirjoittaja ei käsittele faktana vaan esittää siitä oman arvelunsa."

30. Kirjoituksessa on tämän jälkeen esitetty, että koska kiihottaminen kansanryhmää vastaan on virallisen syytteen alainen rikos ja koska valtionsyyttäjä Ilmanen ei ollut viran puolesta puuttunut Kalevan juttuun, voitaneen tehdä johtopäätös, että negatiivisia, kansallis-geneettisiä stereotypioita saa julkaista, kunhan niitä ei käsitellä faktana.

31. Kirjoituksessa on edelleen lausuttu, että kaikki somalit eivät tietenkään ryöstä tai loisi verovarjoilla, mutta eivät toisaalta kaikki suomalaisetkaan tapa päissään. Tämän jälkeen kirjoituksessa on esitetty tilastotietoja somalien ryöstörikoksista ja työssä käymisestä sekä todettu, että ryöstely ja loisiminen ovat somalien lukumää-

rään suhteutettuina paljon tavallisempia ilmiöitä kuin humalassa tappaminen suomalaisten keskuudessa. Kirjoitus päättyy seuraavaan toteamukseen. ”Niinpä esitän uudelleen arvioni (jota en käsittele faktana): Ohikulkijoiden ryöstely ja verovaroilla loisiminen on somalien kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre.” Viimeksi mainittu virke on esitetty vahvennetulla tekstityypillä.

III.3. Syyte, Halla-ahon keskeiset perusteet syytteen kiistämiselle ja hovioikeuden tuomio

32. Syyte on tältä osin perustunut siihen, että Halla-aho oli levittänyt yleisön keskuuteen lausunnon ja tiedonannon, joissa panetellaan ja solvataan somaleista koostuvaa kansallista tai siihen rinnastettavaa ryhmää esittämällä, että ryöstely ja verovaroilla loisiminen on somalien kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre. Syytteen mukaan lausuma sisältää asiallisesti väitteen, että kysymyksessä olevaan ryhmään kuuluvilla ihmisillä on ominaispiirre, joka ennalta määrätysti johtaa heidän kohdallaan yleiseen rikollisuuteen ja verovaroilla loisimiseen. Sanottu syrjivä ja vahvasti yleistävä väite on siten sanottua ihmisryhmää solvaava ja panetteleva, koska siinä kerrotu tavoin kuvattiin kokonaiseen ihmisryhmään kuuluvat ihmiset rikollisina ja yhteiskunnan loisina ja muihin nähden ala-arvoisina. Syytteen mukaan lausunto loukkaa näiden ihmisten ihmisarvoa. Syyttäjä on katsonut väitteen niin sanotuksi vihapuheeksi, joka ei nauti sananvapauden suojaa.

33. Halla-aho on katsonut, ettei teko ole ollut oikeudenvastainen ja rangaistava sen vuoksi, että väitteen esittämisessä on sen asiayhteys huomioon ottaen ollut kysymys Julkisen Sanan Neuvoston ja valtiosyyttäjän toiminnan sarkastisesta arvostelusta. Väitettä ei ollut esitetty kirjoituksessa tosiasiassa, vaan tarkoituksena oli osoittaa, että eri etniset ryhmät nauttivat eriasteista suojaa ja olivat eriarvoisia lain edessä sen suhteen, miten näihin ryhmiin kohdistettuihin solvaaviin ja panetteleviin ilmauksiin suhtaudutaan ja reagoidaan muun muassa viranomaistoiminnassa.

34. Hovioikeus on hylännyt syytteen. Hovioikeus on katsonut, että Halla-ahon väite, joka oli sellaisenaan ollut somaleja panetteleva ja loukkaava, oli liittynyt välittömästi sanomalehti Kalevan pääkirjoitukseen sekä Julkisen Sanan Neuvoston ja syyttäjäviranomaisen ratkaisuihin kohdistuneeseen arvosteluun. Hovioikeuden mukaan Halla-ahon ilmeisenä pyrkimyksenä oli ollut osoittaa julkisuudessa suomalaisista esitetyn väitteen loukkaavuus rinnastamalla se suoraan toiseen kansanryhmään kohdistuvaan vastaavaan kärjekkääseen väitteeseen ja tällä tavoin kritisoida viranomaistoimintaa. Hovioikeus on katsonut, että kirjoituksessa oli tältä osin pysytty sallitun liioittelun ja provokaation rajoissa.

III.4. Korkeimman oikeuden arviointi

35. Arvioinnin lähtökohtien osalta Korkein oikeus viittaa siihen, mitä edellä kohdissa 16 ja 17 on todettu Halla-ahon kirjoituksen liittymisestä hänen poliittiseen toimintaansa ja ihmisoikeustuomioistuimen tulkinnoista sananvapauden rajoittamisesta tämän kaltaisissa yhteyksissä. Ihmisoikeustuomioistuimen käytännön perusteella voidaan päätellä, että rikosoikeudelliseen seuraamukseen tuomitseminen on tullut kysymykseen sananvapauden suojasta huolimatta lähinnä silloin, kun voidaan katsoa ihmis- ja perusoikeuksia loukatun vihaan tai väkivaltaan yllyttämisen muodossa. Vihapuheiden, jotka saattoivat loukata henkilöitä tai henkilöryhmiä, ei ole katsottu ansaitsevan sananvapauden suojaa (esimerkiksi Karatepe v. Turkki, 31.7.2007, kohta 25, Erbakan v. Turkki, 6.7.2006, kohdat 56 ja 57 ja Müslüm Gündüz v. Turkki, 4.12.2003, kohdat 40 ja 41).

36. Sananvapauden rajoja maahanmuuttoon liittyvässä poliittisessa kirjoittelussa koskee ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu asiassa Feret v. Belgia, 16.7.2009. Ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että kansallismielisen puolueen puheenjohtajan ja parlamentin jäsenen tuomitseminen kiihottamisrikoksesta vankeusrangaistukseen ja menettämään vaalikelpoisuutensa hänen maahanmuuttajiin kohdistamansa poliittisen arvostelun johdosta ei ollut rikkonut sananvapautta koskevaa ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaa. Poliitikko oli kirjoituksillaan pitänyt maahan muuttaneita ulkomaalaisia rikollisina, jotka tulivat maahan käyttääkseen hyväkseen maahan asettumisestaan johtuneita etuuksia. Ratkaisun mukaan tällaiset puheet olivat omiaan herättämään yleisössä, varsinkin asioihin vähemmin perehtyneissä henkilöissä, halveksuntaa ja eräissä jopa vihaa ulkomaalaisia kohtaan. Rasistista syrjintää ja ulkomaalaisvihaa tuli vastustaa niiden kaikissa muodoissaan niin pitkälle kuin mahdollista ja silloinkin, kun puheella ei kehoitettu ryhtymään mihinkään tiettyyn väkivaltaiseen tai muutoin rikolliseen tekoon. Ratkaisussa katsottiin, että valittajan asema parlamentaarikkona ei vähentänyt hänen vastuutaan ja että oli olennaisen tärkeää, että poliitikot välttivät julkisissa puheissaan ilmaisuja, jotka olivat omiaan herättämään ja ylläpitämään suvaitsemattomuutta. Käytetyt stereotyyppiset iskulauseet tai ilmaisut olivat omiaan saattamaan keskustelun järkevän väittelyn ulkopuolelle, mikä lisäsi rasististen puheiden haitallisia vaikutuksia.

37. Korkein oikeus toteaa, että Halla-ahon kirjoituksessa esitetystä väitteestä, jonka mukaan ohikulkijoiden ryöstely ja verovarjoilla loisiminen on somalien kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre, somalit kuvataan kansanryhmänä rikollisiksi ja yhteiskuntamoraaliltaan muihin nähden ala-arvoisiksi. Väite on siten somaleja kansanryhmänä panetteleva ja solvaava. Voimassa olevan rangaistus-

säännöksen perusteluissa (HE 317/2010 vp s. 42) tämän sisältöisten lausumien levittämistä on pidetty esimerkkinä rangaistavasta menettelystä.

38. Halla-ahon esittämien kiistämisperusteiden johdosta Korkein oikeus toteaa, että Halla-ahon tarkoituksena on saattanut sinänsä osaltaan olla esittää väittämäänsä kritiikkiä tiedotusvälineitä ja viranomaistoimintaa kohtaan. Korkein oikeus katsoo, että tällainen tarkoitus ei kuitenkaan ole oikeuttanut panettelemaan ja solvaamaan somaleita kansanryhmänä. Arvostelun esittäminen - sarkastisessaan tyyliä - ei ole edellyttänyt somaleiden leimaamista rikollisiksi ja loisiksi. Sarkastiseksi kirjoituksessa on lähinnä ymmärrettävissä väitteeseen liitetty maininta siitä, että sitä ”ei käsitelty faktana”. Ainakin osa blogin lukijoita on myös voinut ymmärtää väitteen tosiasiaa tarkoitetun vakavasti otettavaksi varsinkin, kun väite on kirjoituksessa toistettu sen jälkeen, kun sen paikkansa pitävyyttä on pyritty tukemaan tilastotiedoin. Halla-aho joka tapauksessa on epäilyksittä ymmärtänyt väitteensä panettelevan ja solvaavan luonteen, mitä osoittaa sekin, että tämäkin väite on kirjoituksen mukaan ollut ”täky” syyttäjälle. Teon tahallisuuden kannalta merkitystä ei ole sillä, onko Halla-aho itse pitänyt väitettään totena.

39. Korkein oikeus katsoo, että kysymyksessä olevan kaltaiset panettelevat ja herjaavat lausumat ovat omiaan herättämään suvaitsemattomuutta, halveksuntaa ja mahdollisesti jopa vihaa niiden kohteena olevaa kansanryhmää kohtaan. Ne ovat siten ymmärrettävissä niin sanotun vihapuheen kaltaisiksi lausumiksi, jotka eivät nauti sananvapauden suojaa. Tällaisten lausumien esittäjään on perusteltua kohdistaa rikosoikeudellisia seuraamuksia.

40. Edellä mainituilla perusteilla Korkein oikeus katsoo Halla-ahon syyllistyneen siihen kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, mistä hänelle on vaadittu rangaistusta.

Rangaistuksen määrääminen

41. Halla-aho on syyllistynyt jo hovioikeuden hänen syykseen lukeman rikoslain 17 luvun 10 §:ssä tarkoitetun uskonrauhan rikkomisen lisäksi rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan. Koska uskonrauhan rikkomisesta tuomittava rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta ja kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tuomittava rangaistus on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta, yhteisen rangaistuksen mitaamisen lähtökohdaksi on rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan otettava viimeksi mainitusta rikoksesta tuomittava rangaistus. Syyttäjä on vaatinut, että Halla-aho tuomitaan hänen syykseen luetuista rikoksista yhteiseen ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

42. Rikoslain 6 luvun 3 §:n mukaan rangaistusta määrättäessä on otettava huomioon kaikki lain mukaan rangaistuksen määrään ja lajiin vaikuttavat perusteet sekä rangaistuskäytännön yhtenäisyys. Sanotun luvun 4 §:n mukaan rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen.

43. Korkein oikeus toteaa, että Halla-ahon syyksi luettava kiihottamisrikos on tiettyyn kansanryhmään kuuluvien ihmisten ihmisarvoa loukkaavana luonteeltaan veraten vakava. Syyksi lukemisen perusteena oleva kirjoitus ei kuitenkaan ole sisältänyt kiihottamista väkivaltaan tai siihen rinnastettavaa uhkauksenomaista vihan lietsomista. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisukäytännössään tuomittu rangaistusseuraamuksen oikeasuhtaisuutta arvioidessaan kiinnittänyt huomiota käytettyjen ilmaisujen laatuun ja luonteeseen (ks. esimerkiksi Kutlular v. Turkki, 29.4.2008, kohdat 49 - 52).

44. Korkein oikeus katsoo, että oikeasuhtaisena seuraamuksena Halla-ahon teoista on pidettävä sakkorangaistusta. Halla-aho tuomitaan yhteiseen 50 päiväsakkoa vastaavaan sakkorangaistukseen. Päiväsakon rahamäärä on vahvistettu viimeksi toimitetun verotuksen mukaisten tietojen perusteella.

Verkkoviestin hävittämismääräys

45. Myös ne lausumat, joiden on edellä todettu täyttävän kiihottamisrikoksen tunnusmerkistön, on määrättävä sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 22 §:n 3 momentin nojalla poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi.

Tuomiolauselma

Hovioikeuden tuomiota muutetaan. Jussi Kristian Halla-ahon syyksi luetaan kiihottaminen kansanryhmää vastaan (tekoaika 3.6.2008). Tästä ja hänen syykseen luetusta uskonrauhan rikkomisesta Halla-aho tuomitaan yhteiseen 50 päiväsakon sakkorangaistukseen. Päiväsakon rahamäärä on 8 euroa, joten Halla-aho tuomitaan maksamaan sakkoa 400 euroa.

Halla-ahon 3.6.2008 internetissä osoitteessa www.halla-aho.com/scripta julkaistusta kirjoituksesta ”Muutama täky Ilmanin Mikalle” määrätään poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi sen 19. ja 25., sanalla ”Ohikulkijoiden” alkava kappale. Muilta osin hovioikeuden tuomio jää pysyväksi.

LIITE 2 • VALITUS EUROOPAN IHMISOIKEUSTUOMIO- ISTUIMEEN HALLA-AHON TAPAUKSESSA

1. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 34 artiklan ja tuomio- istuimen työjärjestyksen 45 ja 47 pykälien mukaisesti

Osapuolet

Valittaja: Jussi Halla-aho

Korkea sopimuspuoli: Suomi

2. Tosiseikat

Yleistä

Tässä asiassa on kyse sananvapauden käyttämisestä politiikassa, poliittisessa toiminnassa. Valittaja on kansanedustaja, joka tapahtuma-ajankohtana oli ehdolla Helsingin kaupunginvaltuustoon, minne hänet myös valittiin korkealla äänimäärällä.

Aikaisemmin valittaja oli ollut Perussuomalaisen puolueen sitoutumaton kansanedustajaehdokas vuoden 2007 vaaleissa, mutta häntä ei tällöin vielä valittu eduskuntaan. Julkisen poliittisen toimintansa valittaja aloitti viimeistään vuonna 2003, jolloin hän ryhtyi kirjoittamaan maahanmuuttokriittisiä ja ilmaisunvapautta koskevia kirjoituksia Scripta -nimiseen blogiin, joka on ollut hänen poliittisen toimintansa, keskustelun keskeinen kanava, ja jossa julkaistusta kirjoituksesta tässäkin asiassa on kysymys.

Tämä juttu koskee sananvapautta, kysymystä siitä, kuinka syvälle syyttäviranomaiset ja tuomioistuimet voivat puuttua henkilön poliittiseen toimintaan. Onko tuomioistuimilla oikeus puuttua poliittiseen puheeseen, jonka tarkoituksena on nostaa esille yhteiskunnallisesti merkityksellisiä kysymyksiä ja samalla kritisoida syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinten toimintaa?

Tämän asia koskee myös viranomaistoimintaa yleensä ja erityisesti valtiosyyttäjä Mika Ilmania ja hänen toimintaansa sananvapausrikosjuttujen erikoissyyttäjänä, mikä ilmenee valittajan syyksiluetun kirjoituksen otsikossakin. Valittaja on kiinnittänyt kirjoituksellaan huomiota kaiken muun lisäksi Suomessa annettaviin tuomioihin sananvapausrikosasioissa. Tamperelainen Seppo Lehto tuomittiin yli kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen mm. useista kunnianloukkauseksista, jotka kohdistuivat mm. syyttäviviranomaisiin.

Tässä asiassa valtiosyyttäjä Mika Ilman ei toiminut syyttäjänä johtuen siitä, että hän oli nimetty valittajan kirjoituksen otsikossa nimeltä. Korkeimman oikeuden tässä asiassa antaman tuomion jälkeen Mika Ilman lausui lehtihaastattelussa, ”Det är bra att lagtolkarna nu har fått ett prejudikat. Högsta domstolen har dragit en gräns som anger hur långt den som kritiserar makthavare har rätt att provocera och överdriva, säger Ilman.”

Mika Ilmanin haastattelun mukaan valittajan toiminnassa on ollut kyse vallanpitäjiin, joihin Mika Ilman itsensä lukee, kohdistuvasta kritiikistä ja sen rajoista. Valtiosyyttäjän käsityksen mukaan kyse on valittajan ja syyttäjätuomioistuineläytöksen välisestä kiistasta, siinä sallituista menettelytavoista, ei mistään kansanryhmää koskevasta asiasta. Mika Ilmanin lausunto kertoo asian ytimestä, vallanpitäjän omahyväisyydestä, kun kriittistä poliittista toimijaa näpätetään rikosoikeudellisilla sanktioilla.

Tässä asiassa korkein oikeus on irrottanut valittajan kirjoituksen siitä relevantista kontekstista, jossa se olisi tullut lukea, kirjoitusta on luettu kuin ”piru raamattua”, tarkoituksin irrottaa se oikeasta asiayhteydestä, valittajan poliittisesta toiminnasta ja sanomasta kokonaisuudessaan sekä valittajan esittämän kritiikin kohteesta eli kysymyksestä siitä, onko julkisuudessa sallittua kirjoittaa suomalaisista seuraavaa: ”Kiis-tatonta on, että Suomi on Länsi-Euroopan väkivaltaisimpia maita ja että se kytkeytyy erottamattomasti viinankäyttöön. Päissään surmaaminen on kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre”, joutumatta vastuuseen siitä, että suomalaiset leimataan geneettisesti väkivaltaisiksi murhaajiksi ja jos on, niin miksi ei muista Suomessa asuvista voi kirjoittaa vastaavalla tavoin joutumatta rikossyytteen vaaraan.

Onko valtaväestön perusteeton mustamaalaaminen ja leimaaminen sallittua samalla kun vähemmistöjä suojataan satiiriselta kirjoittelulta, joka perustuu faktoihin ja valittajan edustamaan poliittiseen ideologiaan, jossa suhtaudutaan kriittisesti maahanmuuttoon ja siitä aiheutuviin ongelmiin. Onko vähemmistöillä jokin korostettu suoja heihin kohdistettua kritiikkiä vastaan myös poliittisen puheen osalta.

Kun suomalaisiin kohdistunut mustamaalaaminen ei johtanut minkäänlaisiin viranomaistoimiin, miten on mahdollista, että valittajaan kohdistettiin rikosoikeudellisia sanktioita, vaikka hänen toimintansa ja lausumansa ei mitenkään poikennut suomalaisiin kohdistetusta kirjoittelusta. Onko valittajaan kohdistettu rikosoikeudellisia toimia hänen poliittisen toimintansa ja suosionsa vuoksi.

Valittaja valittiin eduskuntaan vuonna 2011 maan kuudenneksi korkeimmalla äänimäärällä. Vuonna 2012 valittaja valittiin uudelleen Helsingin kaupunginvaltuustoon

maan kolmanneksi korkeimmalla äänimäärällä. Eduskunnassa hänet valittiin hallintovaliokunnan puheenjohtajaksi. Valiokunta käsittelee mm. maahanmuuttoon liittyviä kysymyksiä. Korkein oikeus tuomitsi valittajan 8.6.2012 kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, minkä jälkeen hän joutui eroamaan hallintovaliokunnan puheenjohtajan tehtävästä. Mika Ilmanin toive kriittisen äänen hiljentämisestä on mennyt Suomessa hyvin pitkälle, liian pitkälle.

Tässä asiassa on kyse Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklasta ja sen rikkomisesta.

Yksityiskohtaisesti

Korkein oikeus on arvioinut tässä asiassa relevanttia tosiseikastoa seuraavasti: "Valittajan blogikirjoituksessa on tältä osin todettu seuraavaa. "Seuraava täky kuuluu: Ohikulkijoiden ryöstely ja verovaroilla loisiminen on somalien kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre." Virke on esitetty vahvennetulla tekstityypillä ja alleviivattuna. Kirjoituksessa on kysytty, onko edellä mainittu väite sopimaton, ja sen jälkeen todettu, että Julkisen Sanan Neuvostolle oli tehty kantelu Kaleva-lehden pääkirjoituksesta, jossa "päissään tappamisen arveltiin olevan suomalaisten kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre". Kirjoituksessa on todettu, että neuvosto ei ollut ottanut kantelua käsiteltäväkseen, ja siteerattu neuvoston sihteerin seuraava lausuma: "Kirjoittaja viitanee selvityksiin, joissa humalajuominen on havaittu suomalaisen alkoholikulttuurin erityispiirteeksi. Myös humalan ja väkivallan välillä on todettu yhteyksiä. Ongelman geneettistä taustaa kirjoittaja ei käsittele faktana vaan esittää siitä oman arvelunsa." Kirjoituksessa on tämän jälkeen esitetty, että koska kiihottaminen kansanryhmää vastaan on virallisen syytteen alainen rikos ja koska valtionsyyttäjä Ilman ei ollut viran puolesta puuttunut Kalevan juttuun, voitaneen tehdä johtopäätös, että negatiivisia, kansallis-geneettisiä stereotypioita saa julkaista, kunhan niitä ei käsitellä faktana. Kirjoituksessa on edelleen lausuttu, että kaikki somalit eivät tietenkään ryöstä tai loisi verovaroilla, mutta eivät toisaalta kaikki suomalaisetkaan tapa päissään. Tämän jälkeen kirjoituksessa on esitetty tilastotietoja somalien ryöstöririkoksista ja työssä käymisestä sekä todettu, että ryöstely ja loisiminen ovat somalien lukumäärään suhteutettuina paljon tavallisempia ilmiöitä kuin humalassa tappaminen suomalaisten keskuudessa. Kirjoitus päättyi seuraavaan toteamukseen. "Niinpä esitän uudelleen arvioni (jota en käsittele faktana): Ohikulkijoiden ryöstely ja verovaroilla loisiminen on somalien kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre." Viimeksi mainittu virke on esitetty vahvennetulla tekstityypillä."

Edellä kuvatuista tosiseikoista korkein oikeus teki seuraavan johtopäätöksen, "Ar-

vioinnin lähtökohtien osalta Korkein oikeus viittaa siihen, mitä edellä kohdissa 16 ja 17 on todettu A:n kirjoituksen liittymisestä hänen poliittiseen toimintaansa ja ihmisoikeustuomioistuimen tulkinnoista sananvapauden rajoittamisesta tämän kaltaisissa yhteyksissä. Ihmisoikeustuomioistuimen käytännön perusteella voidaan päätellä, että rikosoikeudelliseen seuraamukseen tuomitseminen on tullut kysymykseen sananvapauden suojasta huolimatta lähinnä silloin, kun voidaan katsoa ihmis- ja perusoikeuksia loukatun vihaan tai väkivaltaan yllyttämisen muodossa. Vihapuheiden, jotka saattoivat loukata henkilöitä tai henkilöryhmiä, ei ole katsottu ansaitsevan sananvapauden suojaa (esimerkiksi Karatepe v. Turkki, 31.7.2007, kohta 25, Erbakan v. Turkki, 6.7.2006, kohdat 56 ja 57 ja Müslüm Gündüz v. Turkki, 4.12.2003, kohdat 40 ja 41).

Sananvapauden rajoja maahanmuuttoon liittyvässä poliittisessa kirjoittelussa koskee ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu asiassa Feret v. Belgia, 16.7.2009. Ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että kansallismielisen puolueen puheenjohtajan ja parlamentin jäsenen tuomitseminen kiihottamisrikoksesta vankeusrangaistukseen ja menettämään vaalikelpoisuutensa hänen maahanmuuttajiin kohdistamansa poliittisen arvostelun johdosta ei ollut rikkonut sananvapautta koskevaa ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaa. Poliitikko oli kirjoituksillaan pitänyt maahan muuttaneita ulkomaalaisia rikollisina, jotka tulivat maahan käyttääkseen hyväkseen maahan asettumisestaan johtuneita etuuksia. Ratkaisun mukaan tällaiset puheet olivat omiaan herättämään yleisössä, varsinkin asioihin vähemmin perehtyneissä henkilöissä, halveksuntaa ja eräissä jopa vihaa ulkomaalaisia kohtaan. Rasistista syrjintää ja ulkomaalaisvihaa tuli vastustaa niiden kaikissa muodoissaan niin pitkälle kuin mahdollista ja silloinkin, kun puheella ei kehoitettu ryhtymään mihinkään tiettyyn väkivaltaiseen tai muutoin rikolliseen tekoon. Ratkaisussa katsottiin, että valittajan asema parlamentaarikkona ei vähentänyt hänen vastuutaan ja että oli olennaisen tärkeää, että poliitikot välttivät julkisissa puheissaan ilmaisuja, jotka olivat omiaan herättämään ja ylläpitämään suvaitsemattomuutta. Käytetyt stereotyyppiset iskulauseet tai ilmaisut olivat omiaan saattamaan keskustelun järkevän väittelyn ulkopuolelle, mikä lisäsi rasististen puheiden haitallisia vaikutuksia.

Korkein oikeus toteaa, että A:n kirjoituksessa esitetystä väitteestä, jonka mukaan ohikulkijoiden ryöstely ja verovaroilla loisiminen on somalien kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre, somalit kuvataan kansanryhmänä rikollisiksi ja yhteiskuntamoraaliltaan muihin nähden ala-arvoisiksi. Väite on siten somaleja kansanryhmänä panetteleva ja solvaava. Voimassa olevan rangaistussäännöksen perusteluissa (HE 317/2010 vp s. 42) tämän sisältöisten lausumien levittämistä on pidetty esimerkkinä rangaistavasta menettelystä.

A:n esittämien kiistämisperusteiden johdosta Korkein oikeus toteaa, että A:n tar koituksena on saattanut sinänsä osaltaan olla esittää väittämäänsä kritiikkiä tiedo- tusvälineitä ja viranomaistoimintaa kohtaan. Korkein oikeus katsoo, että tällainen tarkoitus ei kuitenkaan ole oikeuttanut panettelemaan ja solvaamaan somaleita kansanryhmänä. Arvostelun esittäminen - sarkastisessakaan tyylilajissa - ei ole edellyttänyt somaleiden leimaamista rikollisiksi ja loisiksi. Sarkastiseksi kirjoituk- sessa on lähinnä ymmärrettävissä väitteeseen liitetty maininta siitä, että sitä ”ei käsitelty faktana”. Ainakin osa blogin lukijoita on myös voinut ymmärtää väitteen tosiasiaassa tarkoitetun vakavasti otettavaksi varsinkin, kun väite on kirjoituksessa toistettu sen jälkeen, kun sen paikkansa pitävyyttä on pyritty tukemaan tilastotie- doin. A joka tapauksessa on epäilyksittä ymmärtänyt väitteensä panettelevan ja solvaavan luonteeseen, mitä osoittaa sekin, että tämäkin väite on kirjoituksen mukaan ollut ”täky” syyttäjälle. Teon tahallisuuden kannalta merkitystä ei ole sillä, onko A itse pitänyt väitettään totena.

Korkein oikeus katsoo, että kysymyksessä olevan kaltaiset panettelevat ja herjaavat lausumat ovat omiaan herättämään suvaitsemattomuutta, halveksuntaa ja mah- dollisesti jopa vihaa niiden kohteena olevaa kansanryhmää kohtaan. Ne ovat siten ymmärrettävissä niin sanotun vihapuheen kaltaisiksi lausumiksi, jotka eivät nauti sananvapauden suojaa. Tällaisten lausumien esittäjään on perusteltua kohdistaa rikosoikeudellisia seuraamuksia. Edellä mainituilla perusteilla Korkein oikeus kat- soo A:n syyllistyneen siihen kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, mistä hänelle on vaadittu rangaistusta.”

KKO:n johtopäätösten arviointia

Korkein oikeus toteaa ratkaisunsa perusteluissa aivan oikein, että valittajan toimin- nassa, jota korkein oikeus on arvioinut rikolliseksi menettelyksi, on kyse hänen poliittisesta toiminnastaan, ”Korkein oikeus toteaa, että A on kirjoituksensa julkaistes- saan toiminut kunnallispoliittikkona. Vaikka A ei ole esittänyt kysymyksessä olevia kirjoituksia varsinaisessa poliittisessä keskustelussa vaan ylläpitämässään blogissa, blogi ja hänen siinä käsittelemänsä aiheet ovat liittyneet hänen poliittiseen toimin- taansa ja siinä esiin nostettuihin kysymyksiin.”

Tämä on tämän asian arvioimisen kannalta hyvin relevantti asia, valittajan poliitti- nen toiminta on katsottu rikolliseksi, vaikka hänen edustamansa poliittinen puolue ja sen näkemykset ovat kaikin osin laillisia ja hyväksyttyjä, minkä lisäksi ne edusta- vat hyvin suuren suomalaisjoukon näkemyksiä.

Kirjoituksessa on esitetty tilastotietoa Suomessa asuvasta somaliväestöstä, ”Somalit, joita on 0,2 prosenttia Suomen kokonaisväestöstä, tekevät 12 prosenttia poliisin tietoon tulleista ryöstöistä. Yksi Suomessa asuva somali kymmenestä käy työssä.”

Valittajan tässä kirjoituksessa esiin nostama ongelma on hänen edustamansa poliittisen liikkeen ajamien asioiden ytimessä, mikä ilmenee puolueen tuoreesta eduskunta- ja kunnallisvaliohjelmasta, ”Perussuomalaisten maahanmuuttopolitiikan perustana on se, että suomalaisten on voitava aina itse päättää, millä ehdoilla ulkomaalainen voi tulla maahan ja oleskella maassamme. Emme hyväksy yksinkertaistavaa vastakkainasettelua ”tiukan” ja ”löysän” maahanmuuttopolitiikan välillä. Poliitiikan on oltava tiukkaa sellaisen maahanmuuton osalta, jonka vaikutukset suomalaiselle yhteiskunnalle ovat kielteiset. Sen sijaan katsomme, että Suomen on oltava avoin sellaiselle maahanmuutolle, jonka vaikutukset ovat neutraalit tai myönteiset. Tämä merkitsee sitä, että maahanmuuttaja, joka sopeutuu ja pystyy elättämään itse itsensä, on tervetullut...Kotouttamispolitiikan lähtökohtana tulee olla periaate ”maassa maan tavalla”, koska se on sekä maahanmuuttajien että vastaanottavan yhteiskunnan etu. Ensisijaisesti maan tavat tarkoittavat Suomen lakeja...”

Suomessa on olemassa ongelma, johon valittaja on kiinnittänyt huomiota, somalit tekevät väestömäärään suhteutettuna keskimääräistä huomattavasti enemmän ryöstöjä kuin muut väestöryhmät, minkä lisäksi keskimääräistä suurempi osa somaliväestöstä ei kykene elättämään itseään tekemällä työtä. Nämä ovat yhteiskunnallisia ongelmia, joihin valittaja kiinnitti kirjoituksessaan huomiota ja jotka ovat hänen edustamansa laillisen poliittisen liikkeen ajamien asioiden keskiössä.

Tämä osoittaa, että kirjoituksen ydin liittyy lailliseen ja hyväksyttävään poliittiseen toimintaan, johon rikosoikeudellisilla sanktioilla ei ole sallittua puuttua.

Kirjoituksen toinen kärki suuntautui syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinlaitoksen toimintaa kohtaan, erityisesti sananvapausrikossyyttäjä Mika Ilmania kohtaan. Viranomaiset eivät millään tavoin reagoineet kirjoitukseen, joka esitti kantaväestöstä seuraavan väitteen, ”Suomi on Länsi-Euroopan väkivaltaisimpia maita...päissään surmaaminen on kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre.”

Tämä kirjoitus ei täyttänyt RL 11 luvun 10 §:n tunnusmerkistöä, jonka mukaan, kiihottaminen kansanryhmää vastaan, on rikos ”joka asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jokin ryhmä rodun,

ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Kansanryhmä on myös suomenkielinen valtaväestö, jota ei saa panetella tai solvata ainakaan rikoslain tunnusmerkistön tekstin mukaan. Koska viranomaiset eivät ryhtyneet asiassa toimenpiteisiin, kirjoitti valittaja asiasta viranomaistoimintaa kritisoivan kirjoituksen, mikä johti valittajan tuomitsemiseen rikoksesta.

Korkein oikeus katsoi, että seuraava, valittajan poliittisen puheen yhteydessä blogiinsa kirjoittama teksti, ”Ohikulkijoiden ryöstely ja verovaroilla loisiminen on somalien kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre.” täytti RL 11 luvun 10 §:n tunnusmerkistön, vaikka valittaja esitti kirjoituksen osoituksena viranomais-toiminnan ja -arvioinnin omituisuudesta, epäjohtomukaisuudesta, ei tarkoituksin loukata ketään tai saattaa ketään vainon kohteeksi.

Jos verrataan näitä kahta tekstiä rinnakkain, korkeimman oikeuden tekemä tulkinta asettuu entistä oudompaan valoon,

1. ”Suomi on Länsi-Euroopan väkivaltaisimpia maita...päissään surmaaminen on kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre.” – tämän kirjoittaminen ei ole rikollista

2. ”Ohikulkijoiden ryöstely ja verovaroilla loisiminen on somalien kansallinen, ehkä suorastaan geneettinen erityispiirre.” – tämän kirjoittaminen on rikollista.

Somalien nostaminen esimerkiksi tässä tapauksessa perustuu valittajan poliittiseen toimintaan, hänen pyrkimyksiensä laillisella poliittisella menettelyllä vaikuttaa siihen, että maahanmuuttoon liittyvät ongelmat vähenevät. Sanomalehti Kalevassa julkaistu teksti 1, on osa sanomalehden omaa pyrkimystä vaikuttaa sen mieltämään ongelmaan, alkoholin ja väkivallan yhteyteen, tulisiko tältä osin tehdä joitakin yhteiskunnallisia johtopäätöksiä, esim. sulkea ravintolat aikaisemmin.

Molemmat tekstit ovat osa yhteiskunnallista keskustelua, toisessa viitataan alkoholin ja väkivallan yhteiskunnassa aiheuttamiin ongelmiin, toisessa liian vapaan maahanmuuttopolitiikan aiheuttamiin ongelmiin, toista poliittista puhetta pidetään rikollisena, toista ei.

Korkeimman oikeuden tuomion perusteluiden mukaan, "Ihmisoikeustuomioistuinten käytännön perusteella voidaan päätellä, että rikosoikeudelliseen seuraamukseen tuomitseminen on tullut kysymykseen sananvapauden suojasta huolimatta lähinnä silloin, kun voidaan katsoa ihmis- ja perusoikeuksia loukatun vihaan tai väkivaltaan yllyttämisen muodossa... arvostelun esittäminen - sarkastisessakaan tyylilajissa - ei ole edellyttänyt somaleiden leimaamista rikollisiksi ja loisiksi."

Suomalaisten yleistäminen humalamurhaajiksi on sallittua, mutta satiirinomainen somalien nimeäminen verovaroilla loisijoiksi ei, vaikka valittaja kirjoituksessaan vielä nimenomaisesti toteaa, "kaikki somalit eivät tietenkään ryöstä tai loisi verovaroilla, mutta eivät toisaalta kaikki suomalaisetkaan tapa päissään", osoittaakseen, että hän ei kirjoituksellaan aio eikä halua loukata somaleita ryhmänä, mikä on rikostunnusmerkistön täyttymisen edellytys.

Toisin sanoen, valittaja nimenomaisesti toteaa, että somalit eivät ryhmänä toimi satiirinomaisessa tekstissä mainituin tavoin kuten eivät suomalaisetkaan, mutta että totta toisaalta on, että somalien keskuudessa ryöstöön syyllistyneitä ja yhteiskunnan varoilla eläviä on huomattavasti keskimääräistä enemmän.

Valittajan kirjoituksessa yhdistyy hänen laillinen poliittinen agendansa yhdessä viranomaistoimintaan kohdistuvana kritiikkinä, josta puuttuu tyystin tunnusmerkistön tarkoittama tarkoitus uhata, panetella tai solvata somaleita ryhmänä. Korkeimman oikeuden tekemä sananvapautta rajoittava laintulkinta ei ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan mukainen, vaan se on virhetulkinta, jolla poliittista toimijaa estetään edistämästä hänen laillista poliittista agendaansa, jolla edistetään mm. niiden vähemmistöryhmien asemaa, somalit mukaan lukien, jotka tekevät työnsä ja noudattavat lakeja maassa maan tavalla.

Asiassa on syytä kiinnittää huomiota myös valtiosyyttäjä Mika Ilmanin lehdistäusunnossa kertomaan, jonka mukaan poliittisen toimijan sananvapaudelle on nyt asetettu raja suhteessa vallankäyttäjiin. Tämä kääntää pääläelleen Euroopan ihmisoikeussopimuksen tausta-ajatuksen ja käsityksen demokraattisen yhteiskunnan valtarakenteesta, jossa demokraattisesti valitut edustajat eduskunnassa edustavat ylintä valtaa, eivät syyttäjälaitoksen syyttäjät, joille valtaa tässä asiassa on annettu suhteettomasti samalla rajoittaen poliittisten toimijoiden mahdollisuutta kritisoida virkamiesten vallankäyttöä.

3. Väitetyt sopimusratkaisut

Tässä asiassa valtio on syyllistynyt Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan loukkaamiseen, artiklan mukaan,

”Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viiranomaisten siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi.

Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten mahdollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.”

Ihmisoikeustuomioistuimen on ratkaisukäytännössään ottanut kantaa sananvapauden sallittavuuden rajoihin tilanteessa, jossa henkilö arvostelee valtion toimintaa, tapauksessa *Castellas v. Espanja*, ihmisoikeustuomioistuin katsoi, ”The freedom of political debate is undoubtedly not absolute in nature. A Contracting State may make it subject to certain “restrictions” or “penalties”, but it is for the Court to give a final ruling on the compatibility of such measures with the freedom of expression enshrined in Article 10 (art. 10) (see, *mutatis mutandis*, the Observer and Guardian judgment, cited above, Series A no. 216, para. 59 (c)).

The limits of permissible criticism are wider with regard to the Government than in relation to a private citizen, or even a politician. In a democratic system the actions or omissions of the Government must be subject to the close scrutiny not only of the legislative and judicial authorities but also of the press and public opinion. Furthermore, the dominant position which the Government occupies makes it necessary for it to display restraint in resorting to criminal proceedings, particularly where other means are available for replying to the unjustified attacks and criticisms of its adversaries or the media.”

Tässä asiassa on kyse poliittisesta puheesta, jolla perustellusti kritisoidaan valtion toimintaa, joka varsin perustellusti tässä tapauksessa näyttää tasapainottomalta,

yhdenvertaisuuden vastaiselta siten, että valtaväestöön kohdistuva kirjoittelu on sallittua kun taas analoginen kirjoittelu vähemmistöön liittyen ei. Kyse on yhteiskunnallisesti merkityksellisestä asiasta, toisaalta valtion harjoittamasta maahanmuuttopolitiikasta ja pyrkimyksestä laillisin poliittisin keinoin vaikuttaa siihen ja toisaalta valtion rikosprosessijärjestelmän toiminnan tasapuolisuuden asiallisesta kyseenalaistamisesta.

Tapauksessa *Feret v. Belgia*, ihmisoikeustuomioistuim katsoi, että EIS 10 artiklan 2 kohta ei juurikaan antanut mahdollisuutta rajoittaa poliittista puhetta tai keskustelua yleisesti kiinnostavista kysymyksistä. Poliittisen keskustelun vapautta voitiin rajoittaa vain pakottavin perustein. Sananvapaudella oli erityinen merkitys henkilölle, joka vaaleilla valittuna edustajana ajoi kansalaisten etuja. Tasa-arvo kuului demokraattisen ja pluralistisen yhteiskunnan kulmakiviin. Siten saattoi olla välttämätöntä määrätä sanktioita, jotta estettäisiin puheet, joilla kiihotettiin suvaitsemattomuuteen perustettuun vihaan tai pidettiin sellaista oikeutettuna... poliittisilla puolueilla täytyi olla oikeus esittää käsityksiään maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista julkisuudessa siitä huolimatta, että ne loukkasivat, järkyttivät tai huolestuttivat jotakin väestönosaa. Tällöin tuli kuitenkin välttää rasistisen syrjinnän puoltamista.

Tapauksessa *Feret v. Belgia* on tärkeä kiinnittää huomiota siihen, että juttu ratkaistiin äänin 4-3 siten, että vähemmistöön jääneitten tuomareitten käsityksen mukaan: valittajan kirjoitukset perustuivat hänen puolueensa ohjelmaan, jota oli jaettu vaalikampanjoiden aikana. Ohjelmassa oli tunnettu huolta laittomasta maahanmuutosta. Puoluetta ei ollut kielletty eikä sitä ollut tuomittu valittajan kirjoitusten johdosta. Hänen useat toteamuksensa kuuluivat selkeästi poliittisen kritiikin alaan, koska niillä oli arvosteltu hallitusta ja muita puolueita maahanmuuttajien suosimisesta. Hänen joissakin lausumissaan tuo kritiikki ei tullut niin selkeästi esiin. Poliittista puhetta voitiin rajoittaa vain pakottavin syin. Valtion oli näytettävä pakottavan yhteiskunnallisen tarpeen olemassaolo ja se, että sovelletut toimenpiteet olivat sananvapautta vähimmin rajoittavia. Julkaisun sisältöä oli tarkasteltava kokonaisuutena erottamatta siitä mitään osaa tai tekemättä sattumanvaraisia yhdistelmiä. Valittajan esittämät kielteiset käsitykset eivät kokonaisuutena tarkastellen olleet rasistisia. Hän ei ollut vedonnut jonkin rodun ylemmyyteen tai pitänyt jotakin rotua muita alhaisempana sille luonteenomaisin biologisin seikoin. Tosin muodollisessa merkityksessään kansainvälisin sopimuksin kiellettyyn rasismiin sisältyi myös muuhun kuin rotuun perustettu syrjintä. Hallituksen oli kuitenkin näytettävä, että syrjivät lausumat vaaransivat toisten oikeuksia tai yleistä järjestystä. Potentiaaliset vaikutukset eivät riittäneet oikeuttamaan ihmisoikeuksien rajoittamista. Valittaja ei ollut kehottanut ketään ryhtymään mihinkään syrjiviin toimenpiteisiin. Hän oli vain tukenut vaaleissa esiintynyttä

puoluettaan ja sen puheenjohtajan poliittista toimintaa. EIT:n enemmistö oli käsillä olevassa tapauksessa laajentanut EIT:n oikeuskäytännön mukaista vihapuheen käsittelyä, kun sen mielestä vihaan yllyttäminen ei välttämättä edellyttänyt kehottamista tiettyyn väkivaltaiseen tai muutoin rikolliseen tekoon. Sellaiselle laajentamiselle ”vaarallisen puheen” suuntaan ei nyt ollut perusteita.

Vaikka vähemmistön esittämä kanta asiassa jätettäisiin tyystin huomiotta, tulee tässä asiassa kiinnittää erityistä huomiota enemmistön näkemykseen, jonka mukaan, ”poliittisilla puolueilla täytyi olla oikeus esittää käsityksiään maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista julkisuudessa siitä huolimatta, että ne loukkasivat, järkyttivät tai huolestuttivat jotakin väestöosaa. Tällöin tuli kuitenkin välttää rasistisen syrjinnän puoltamista.”

Erityisesti tässä suhteessa valittajan toiminta eroaa tapauksessa *Feret v. Belgia* käsitellystä tapauksesta, valittaja ei ole esittänyt rasistia näkemyksiä somaleista ryhmänä, vaan kritisoinut suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa ja siitä seuraavia negatiivisia ilmiöitä samalla kun valittaja on kiinnittänyt huomiota oikeuslaitoksen tekemien ratkaisujen epäjohtamukaisuuteen.

Ihmisoikeustuomioistuimen aikaisemmassa oikeuskäytännössä mm. *Erbakan v. Turkki*, on kiinnitetty huomiota juuri siihen, yllyttääkö poliittinen puhe suvaitsemattomuuteen perustuvaan vihaan, ” EIT totesi, että sananvapaus koski EIS 10 artiklan mukaisin varauksin paitsi myönteisinä, vaarattomina tai yhdentekevinä pidettyjä myös loukkaavia, järkyttäviä ja huolestuttavia tietoja ja ajatuksia. Sananvapautta oli käytettävä velvollisuuksien ja vastuiden mukaisesti. Niihin kuului uskonnollisten mielipiteiden esittämisen yhteydessä velvollisuus välttää niin pitkälle kuin mahdollista ilmaisuja, jotka saattoivat perusteettomasti loukata toisia ja jotka siten eivät edistäneet julkista keskustelua. Valtioilla oli tiettyä harkintamarginaalia säännellessään sananvapauden käyttöä moraaliin ja uskontoon liittyvissä kysymyksissä, jotka olivat omiaan loukkaamaan sisäisiä vakaumuksia. Välttämättömyys tarkoitti pakottavan yhteiskunnallisen tarpeen olemassaoloa. Puuttumisen tuli olla oikeassa suhteessa hyväksyttäviin tavoitteisiinsa ja sitä oli perusteltava relevantein ja riittävin syin. Kansallisilla viranomaisilla oli näiltä osin tiettyä harkintamarginaalia. EIS 10 artiklan 2 kohta ei juurikaan antanut mahdollisuutta rajoittaa sananvapautta poliittisen puheen kohdalla tai yleisesti merkittävässä kysymyksissä. Poliittista puhetta ei saanut rajoittaa ilman pakottavia syitä. Vielä EIT totesi, että demokratian kulmakiviin kuului suvaitsevuus ja ihmisten tasa-arvo. Niin ollen demokratiassa saattoi olla välttämätöntä määrätä seuraamuksia tai ryhtyä ennaltaestäviin toimenpiteisiin silloin, kun lausumilla yllytettiin suvaitsemattomuuteen perustuvaan vihaan.”

Tässä asiassa korkein oikeus on ylireagoinut ja loukannut valittajan sananvapautta tuomitsemalla hänet kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, vaikka ihmisoikeustuomioistuimen vakiintunut praxis ei tätä hyväksy. Valittajan kirjoitus on satii-rinomainen provosoiva kirjoitus, jota pahimmillaan voidaan pitää shokeeraavana ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan ja ihmisoikeustuomioistuimen hyväksymällä tavoin, mutta joka kokonaisuutena osoittaa, että minkäänlaista vihaan yllyttämiselementtiä kirjoitukseen ei sisälly, päinvastoin kirjoituksessa on lausuttu, että kaikki somalit eivät tietenkään ryöstä tai loisi verovaroilla, mikä osoittaa, että ryhmään kohdistuvaa negatiivista yleistämistä tekstiin ei lainkaan sisälly, se on expressis verbis suljettu pois.

Ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan poliittista puhetta ei ole sallittua rajoittaa ilman pakottavaa syytä, tässä asiassa sellaista ei ole olemassa.

4. Yleissopimuksen 35 artiklan 1 kohtaa koskeva selostus

1. Korkeimman oikeuden tuomio 8.6.2012
2. Helsingin hovioikeuden tuomio 29.10.2010
3. Helsingin käräjäoikeuden tuomio 8.9.2009

Mitään muuta valituskeinoa ei ole tässä asiassa käytettävissä.

5. Valituksen tarkoitus

Valittaja vaatii, että Suomen valtio tuomitaan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan loukkauksesta, minkä lisäksi valittaja vaatii valtion velvoittamista korvaamaan valittajan oikeudenkäyntikulut tässä asiassa sekä aiheutuneen kärsimyksen 10 000 eurolla.

6. Muu kansainvälinen menettely

Tässä asiassa ei ole vireillä muuta kansainvälistä menettelyä.

LIITE 3 • TAPAUS RÄSÄNEN

Ensimmäisen syytteen mukaan (kiihottaminen kansanryhmää vastaan):

Räsänen on Suomen kristillisdemokraattien kansanedustajana toimiessaan Suomen Luther-säätiön pyynnöstä kirjoittanut kirjoituksen ”Mieheksi ja naiseksi hän heidät loi. Homosuhteet haastavat kristillisen ihmiskäsityksen.” (Myllypaino, Leväsjoki 2004.) Kirjoitus on julkaistu Räsäsen luvalla Suomen Luther -säätiön www.luthersaatio.fi internet-sivustolla ja Suomen evankelisluterilaisen lähetysshiippakunnan internet-sivustolla www.lhpk.fi. Kirjoituksessaan Räsänen on esittänyt seuraavat mielipiteet:

- Mitä varhaisemmassa vaiheessa nuorella on homoseksuaalisia kokemuksia, sitä vaikeampaa tutkimusten mukaan tästä taipumuksesta on myöhemmin päästä eroon. (s. 9)

- Nykyisen arvoköyhän, pinnallisen ja seksikokeiluihin ylyttävän seksuaalivalistuksen yhdistyminen homosuhteiden yleiseen hyväksyttynä esittämiseen on erityisen vaarallinen yhdistelmä. Jos pinnalliseen seksuaaliseen arvopohjaan yhdistetään viesti siitä, että yhteiskunnan kannalta on yhtä toivottavaa avioitua myöhemmin joko omaa tai toista sukupuolta olevan kanssa, tällä rohkaistaan selvästi myös varhaisiin homoseksuaalisiin kokeiluihin. Tämä avaa väylän myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön, jossa aikuisten miesten on helpompi saada seksikontakteja alaikäisiin poikiin. (s. 9)

- Perimmiltään kysymys on siitä, onko homoseksuaalisuus neutraali olotila vai negatiivinen kehityshäiriö ihmisen itsensä kannalta. Jos kyseessä on jälkimmäinen vaihtoehto, homoseksuaalien ”oikeuksien” puolustaminen vahingoittaa näitä ihmisiä edelleen. Tämän lisäksi homoseksuaalien oikeuksien ajaminen edistää yhteiskunnan arvomurrosta, mikä ei ainakaan tue ihmisen kasvua tasapainoiseen aviosuhteeseen. (s. 10)

- Seksuaalisesti poikkeava tunne-elämä on harvoin tahallinen, ihmisen itsensä valitsema tai aiheuttama tila. Sen taustalta voidaan löytää niin varhaislapsuuden kuin murrosiän psykoseksuaaliseen kehitykseen liittyviä häiriöitä. (s. 10)

- Homoseksuaalinen taipumus ei ole sinänsä mielenterveysongelmaan tai fyysiseen sairauteen verrattava ominaisuus. Sen sijaan tieteellinen todistusaineisto osoittaa vastaan sanomattomasti, että homoseksuaalisuus on psykoseksuaalisen

kehityksen häiriö. Ne, jotka väittävät homouden olevan luonnollinen, ”terve” seksuaalisuuden variaatio, mitätöivät perhetaustatutkimuksen todistusarvon poliittisista syistä. Homoaktivistien painostuksen ansiosta poliittiset tavoitteet ovat syrjäyttäneet tieteelliset faktat. (s. 10)

- Seksuaalisen identiteetin eheytyminen kohti normaalia heteroseksuaalista tunne-elämää on mahdollista, jos ihminen on itse motivoitunut ja halukas hoitoon. (s. 11)

- On huomattava, että homokulttuuri on osa seksuaalisen poikkeavuuden kokonaisuutta ja myös itsessään moninainen. (s. 12)

- Homoseksuaalisuuden harjoittamisessa on erotettavissa kaksi päälinjaa: irtosuhteet homoyhteisössä ja pysyvä parisuhde. Irto- ja avosuhteet laillistettiin rikoslain muutoksilla vuonna 1971 ja parisuhteen rekisteröityminen maaliskuussa 2002. Homoyhteisön yleisimpänä mallina vaikuttavat irtosuhteet ja vaihtuvat parisuhteet. Tämän voi väittää olevan seurausta pitkään länsimaisessa kulttuurissa homoihin kohdistuneesta syrjinnästä. Itse näen kuitenkin, että tämä osoittaa jotain myös homoseksuaalisten ihmisten rikkinaisuudesta. (s. 12)

- Eräät piispat ovat raamatuntulkinnassaan vedonneet siihen, että nykyisin homoseksuaalisuuden synnystä tiedetään enemmän kuin Raamatun kirjoittamisen aikoihin. Totta, tiedämme sen olevan psykoseksuaalisen kehityksen häiriö. Alkoholismien taustalta on puolestaan löydetty geneettistä alttiutta, haitallisia ympäristötekijöitä ja käyttäytymismalleja sekä rikollisen taipumuksen taustalta esimerkiksi yhteys tarkkaavaisuushäiriöön. Tulisiko rikollisuus sallia, jos siihen on pakottava taipumus? Jos kerran homoseksuaalisuus on kehityshäiriö, sen harjoittamiseen ei tule kannustaa. (s. 18)

Edellä siteeratuissa tekstiosioissa homoseksuaalisuuden esitetään olevan epäterve ja epäluonnollinen tila, psykoseksuaalinen kehityshäiriö, josta on päästävä eroon. Homoseksuaalit leimataan lasten hyväksikäyttöön sekä irtosuhteisiin ja vaihtuviin parisuhteisiin taipuvaisiksi, moraalittomiksi ja rikkinaisiksi ihmisiksi ja asetetaan heidän oikeuksiensa puolustaminen kyseenalaiseksi. Lausumillaan Räsänen väittää, että edellä mainitut ominaisuudet, moraalittomuus ja taipumus tai tarve lasten hyväksikäyttöön, ovat väistämättä homoseksuaalisuuteen liittyviä ominaisuuksia.

Väitteet siitä, että homoseksuaalisuus on psykososiaalisen kehityksen häiriö ja että se on tieteellisesti todistettu sellaiseksi, ovat myös totuutta vastaamattomia.

Räsänen väittää, että homoseksuaalisuus seksuaalisena suuntautumisena on itsessään negatiivinen ja tuomittava persoonallinen ominaisuus tai identiteetti, jonka perusteella kaikki homoseksuaalit ovat ja heitä tulee pitää muita ihmisiä alempi-arvoisempina. Tekstiosiot ovat homoseksuaaleja solvaavia sekä sellaisenaan, että osana koko kirjoitusta. Räsänen lausumat loukkaavat homoseksuaalien yhdenvertaisuutta ja ihmisarvoa ja ovat omiaan aiheuttamaan suvaitsemattomuutta, halveksuntaa ja jopa vihaa homoseksuaaleja kohtaan.

Tällaiset homoseksuaaleja halventavat lausumat ovat syrjiviä ja ylittävät siten sanan- ja uskonnonvapauden rajat.

Räsänen on 4.11.2019 levittänyt kirjoitusta edelleen omalla Facebook-sivullaan. Kirjoitus on 21.2.2020 julkaistu myös Räsänen omalla internet-sivustolla www.pai-virasanen.fi. Räsänen on tunnettu kansanedustaja ja useat tuhannet ihmiset seuraavat hänen sosiaalisen median tilejään.

...

Toinen syyte käsitteli Juhana Pohjolaa, joka Suomen Luther-säätiön asiamiehenä ja hallituksen jäsenenä, Suomen evankelisluterilaisen lähetyshiippakunnan hiippakuntadekaanina ja Aamutähti-julkaisusarjasta ja hiippakunnan verkkosivustoista vastaavana on julkaissut Päivi Räsänen kirjoittaman kirjoituksen. Sen sisältö ja perustelut puolesta ja vastaan ovat samat kuin Räsäsellä, joten emme käsittele sitä sen enempää.

...

Kolmas syyte (kiihottaminen kansanryhmää vastaan) koski Räsänen twiittejä vuodelta 2019.

Päivi Räsänen on asettanut yleisön saataville ja pitänyt yleisön saatavilla mielipiteen, jossa solvataan homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Räsänen on Suomen kristillisdemokraattien kansanedustajana toimiessaan julkaisut omalla @PaiviRasanen Twitter-tillillään, @p-rasanen Instagram-tillillään ja Päivi Räsänen-Facebook-sivullaan seuraavan tekstin.

”Kirkko on ilmoittanut olevansa Setan Pride 2019 virallinen partneri. Miten kirkon

oppiperusta, raamattu, sopii yhteen sen kanssa, että häpeä ja synty nostetaan ylpeyden aiheeksi?”

Tekstin yhteyteen Räsänen on liittänyt kuvan raamatun tekstistä, jossa Uuden Testamentin 1. roomalaiskirjeen kohdat 24 - 27.

Räsänen Twitterissä, Facebookissa ja Instagramissa julkaisema mielipide, jonka mukaan homoseksuaalisuus ja homoseksuaalina oleminen on häpeällistä ja synnillistä, solvaa kaikkia homoseksuaaleja ryhmänä. Perusteluina mielipiteilleen Räsänen esittää twiitissään Raamatun yllä mainitut kohdat. Lausuma ilmaisee, että homoseksuaalisuus itsessään on sellainen negatiivinen persoonallinen ominaisuus ja identiteetti, jonka perusteella homoseksuaalit ovat ja heitä tulee pitää moraalitomina ja ihmisinä muita alempiarvoisempina. Lausuma on homoseksuaalien yhdenvertaisuutta ja ihmisarvoa loukkaava ja on omiaan herättämään halveksuntaa, suvaitsemattomuutta ja jopa vihaa homoseksuaaleja kohtaan. Tällainen mielipide on syrjintäkiellon vastainen ja ylittää siten sanan- ja uskonnonvapauden rajat.

Räsänen on 17.6.2019 tehtyjen julkaisujen jälkeen 13.8.2019 ja 23.8.2019 levittänyt edellä kuvattua julkaisua edelleen Twitterissä. Räsänen on tunnettu kansanedustaja ja useat tuhannet ihmiset seuraavat hänen sosiaalisen median tilejään.

Neljäs syyte (kiihottaminen kansanryhmää vastaan) koski Räsänen lausuntoa homoseksuaalisuudesta ja raamatusta radio-ohjelmassa vuonna 2019.

Päivi Räsänen on levittänyt yleisön saataville mielipiteitä, jossa solvataan homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Räsänen on toimiessaan Suomen kristillisdemokraattien kansanedustajana lausunut Ruben Stillerin isännöimässä Yle Puhe - radiokanavan ohjelmassa ja sen ”Mitä Jeesus ajatteli homoista?”-nimisessä jaksossa seuraavaa.

”Ensinnäkin, aivan tuoreimmat tutkimukset ovat osoittaneet, että et se mahdollinen niin kun geneettinen perimä homoseksuaalisuudessa niin se on aika pieni. Mutta toisaalta ihmisen geeniperintökin on tässä vuosituhansien ja ihmiskunnan historian aikana rappeutunut, eli se ei ole niin ku välttämättä sitä, mitä se on ollut silloin, kun meidät on luotu.”

(Stiller: ”Siis se on rappeutumista vai?”)

”Siis tarkoitan sitä, että meille on tullut kaikenlaisia niin kun erilaista niin kun sairautta ja häiriötä aiheuttavaa geeniperintöä, joka joka voi... no nyt en vertaa alkoholismia ja homoseksuaalisuutta mut sanon sen, että onhan kyllähän me tiedetään, että tietyt geneettiset seikat niin ku voi vaikuttaa alkoholismin syntyyn. Että toisilla on sellainen geeniperimä, että ne herkemmin tulevat alkoholistiksi. Ja niin ku samalla tavalla pitäisin ihan mahdollisena, että et joku geeniperintö...”

”Mutta kun kysyt nimenomaan tästä geeniperinnöstä. Mut kyllä se on mun mielestäni ihan selkeä asia, et Jumala ei alun perin luonut ihmisiä homoseksuaaliksi. Hän loi heteroseksuaaliksi. Hän loi miehen ja naisen ja tarkoitti avioliiton näiden kahden välille, ja selkeästi se on Jumalan tahdon vastaista ja syntiä, jos ollaan jossain muussa seksuaalisuhteessa.”

Räsäsen lausumat ovat sellaisenaan ja osana Ruben Stillerin radio-ohjelman kyseisen jakson kokonaisuutta kaikkia homoseksuaaleja solvaavia. Räsäsen mukaan, jos homoseksuaalisuus on geneettinen ominaisuus, se on tällöin geneettinen rappeuma ja geeniperimä, joka aiheuttaa sairautta ja häiriötä. Väite on totuutta vastaa-maton ja homoseksuaaleja halventava. Mitään tosiasiaperusteita väitteen tueksi ei ole. Myös Räsäsen uskonnollinen näkemys, jonka mukaan homoseksuaalit eivät ole Jumalan luotuja kuten heteroseksuaalit, on homoseksuaaleja alempiarvoistava. Räsäsen lausumat loukkaavat homoseksuaalien ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta ja ovat omiaan aiheuttamaan halveksuntaa, suvaitsemattomuutta ja jopa vihaa homoseksuaaleja kohtaan. Lausumat ovat syrjiviä ja ylittävät sanan- ja uskonnon-vapauden rajat.

Rangaistusvaatimuksen lisäksi syyttäjän vaatimuksena oli rikosuhrimaksu syyte-kohdissa 1 ja 3-4. Lisäksi Räsänen ja Pohjola on syyttäjän vaatimuksen mukaan veloitettava poistamaan yleisön saatavilta ja hävittämään syytteissä 1 ja 2 yksilöi-dyt kirjoituksen osat, jotka ovat sisällöltään lainvastaisia verkkoviestejä, ja Räsänen on veloitettava poistamaan yleisön saatavilta ja hävittämään syytteessä 3 mainittu sisällöltään lainvastainen verkkoviesti. Syyttäjä vaati myös, että Yleisradio Oy ja Ylen Ville Vilén on veloitettava poistamaan yleisön saatavilta ja hävittämään syytteessä 4 yksilöidyt Ruben Stiller-ohjelman osat, jotka ovat sisällöltään lainvastaisia.

Syyttäjä vaati, että Suomen Luther-säätiö on tuomittava vähintään 10.000 euron yhteisösakkoon, koska sen lakisääteiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuu-luva ja oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen ri-kokseen.

Räsänen näkemys

Räsänen on kohdan 3 osalta vaatinut ensisijaisesti, että syyte jätetään tutkimatta ja että syyte joka tapauksessa hylätään. Kohtien 1 ja 4 osalta Räsänen on kiistänyt syytteet ja muut vaatimukset kokonaisuudessaan ja vaatinut, että ne hylätään. Räsänen on lisäksi vaatinut, että Suomen valtio velvoitetaan korvamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa.

Perusteet

Kohta 1

Räsänen kirjoitus oli vakaumuksellinen, kirkkopoliittinen ja hengellinen mielipidekirjoitus. Näin ollen se kuului uskonnonvapausliitántänsä vuoksi sananvapauden niin sanottuun ydinalueeseen. Kirjoituksen käsitellessä rekisteröidyistä parisuh-teista vuonna 2002 annetun lakiuudistuksen teemaa ja sen kirjoittajan ollessa is-tuva kansanedustaja kuuluu pamfletti myös vahvan poliittisen liitántänsä vuoksi sananvapauden ydinalueeseen.

Teko ei ollut tahallinen. Syytteeseen on nostettu irrallisia katkelmia kirjoituksesta. Syytteen johtopäätökset katkelmien tarkoitusperistä olivat virheellisiä mutta myös epäolennaisia, koska ne olivat ilmeisessä ristiriidassa samaisessa tekstissä erik-seen ilmaistun kirjoittajan tarkoitusperän kanssa. Tekstin sanomallinen kokonai-suus sulki pois solvaamis- ja panettelutarkoituksen.

Syyte oli myös laillisuusperiaatteen vastainen.

Huomioon oli otettava myös, että syytteessä siteeratut mielipiteet perustuivat Räsäsen uskonnolliseen vakaumukseen.

Kohta 3

Kohdassa 3 oli keskeisesti kyse raamatunjakeiden levittämisen ja yleisön saataville saattamisen lainsuojasta – ei sanottuja raamatunkohtia toistavista saatesanoista tai aihetunnisteista. Uskonnolliset tekstit, kuten Raamattu, olivat osa uskonnonva-pauden ydinaluetta, minkä vuoksi oikeuden ei tullut arvioida tällaisen tekstin sallit-tavuutta vaan jättää syyte tutkimatta.

Uskonnonvapauteen puuttuminen oli EIT:n ratkaisukäytännön mukaan sallittua vain siinä tapauksessa, että sille on pakottava sosiaalinen tarve ja että siitä johtuva seuraus on oikeasuhteinen turvattuun etuun nähden.

Syytteessä mainittu Twitter-päivitys oli ollut osa laajempaa Räsäsen julkisesti käymää dialogia evankelisluterilaisen kirkon kanssa. Twitter-päivityksen kohde ei siten ollut seksuaalivähemmistöt, vaan evankelisluterilainen Kirkko.

Synti ja häpeä olivat teologisia ilmaisuja, minkä vuoksi niitä ei voitu tarkastella tyypillisinä yleiskieleen kuuluvina solvauksina. Sanojen tulkinta oli siten sidottava sellaiseen uskonnollisfilosofiseen viitekehykseen, joka mahdollisimman täsmällisesti heijastaa Räsäsen tarkoitusta.

Kohta 4

Rikoksen tunnusmerkistö ei täytynyt eikä tekoa voitu pitää tahallisenä. Teon asia-yhteys huomioon ottaen Räsäsen mielipiteet tai niiden esittämistapa eivät ole olleet omiaan herättämään homoseksuaaleja kohtaan halveksuntaa, suvaitsemattomuutta tai vihaa. Kyseisessä radio-ohjelmassa kaksi uskonnollista mielipidevaikuttajaa oli esittänyt vakaumuksellisia – eli niin sanotun arvoasetelman piiriin kuuluvia – näkemyksiään. Näissä olosuhteissa Räsänen ei ole voinut pitää varsin todennäköisenä sitä, että jokin hänen esittämänsä mielipide uhkaisi, panettelisi tai solvaisi seksuaalivähemmistöjä.

Huomioon oli otettava myös, että syytteessä siteeratut mielipiteet perustuivat Räsäsen uskonnolliseen vakaumukseen.

KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISU

Tuomion perustelut

Yleiset perustelut

Sovellettavat säännökset

Rikoslain 11 luvun 10 §:n mukaan, joka asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, syntype-

rän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevan säännöksen esitöiden (HE 317/2010 vp. s. 42) mukaan mikä tahansa pykälässä tarkoitettua ryhmää väheksyvä julkinen lausuma ei välttämättä ole kiihottamisrikoksena rangaistava. Rangaistavuuden edellytyksenä kiihottamisrikoksessa on, että levitettävässä viestissä uhataan, panetellaan tai solvataan pykälässä tarkoitettua ryhmää. Ollakseen rangaistavaa kiihottamisen kansanryhmää vastaan on oltava tahallista. Rikos ei edellytä tarkoitustahallisuutta vaan niin sanottua olosuhdetahallisuutta eli teon vaatimaan tahallisuuteen riittää tekijän tietoisuus siitä, että hänen levittämänsä kirjoitus tai muu sellainen uhkaa, panettelee tai solvaa säännöksessä tarkoitettua kansanryhmää. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää, että rikoksen tekijän pyrkimyksenä on saada muut tuntemaan kansanryhmää kohtaan samanlaista halveksuntaa kuin hän itse tuntee.

Säännöksen esitöissä todetaan myös, että sääntelyn soveltamisessa ja rangaistavuuden rajaamisessa on tärkeää ottaa huomioon säännöksen suhde perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) suojaamaan sananvapauteen. Viestintään ei sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 1 §:n 2 momentin tapaan saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa. Niinpä esitöiden mukaan esimerkiksi maahanmuutto- ja ulkomaalaispolitiikan tai siitä vastuussa olevien ankarakaan arvostelu ei sellaisenaan täytä rikoksen tunnusmerkistöä. Rangaistavaa kuitenkin on kansanryhmien uhkaaminen, solvaaminen tai panettelu. Tyypillinen rangaistava menettely olisi esitöiden mukaan sellaisen tiedon, mielipiteen tai muun viestin levittäminen, joissa ryhmään kohdistuvaa väkivaltaa tai syrjintää pidetään hyväksyttävänä tai toivottavana tai ihmisiä verrataan eläimiin, loisiin jne. tai yleistäen väitetään heitä rikollisiksi tai esitetään alempiarvoisiksi jne.

Edelleen lainkohdan esitöissä todetaan, että sananvapaudella on korostunut merkitys yhteiskunnallisen ja poliittisen keskustelun samoin kuin tieteen ja taiteen aloilla. Säännöksillä ei rajoiteta vapautta keskustella yhteiskunnallisesti merkityksellisistä asioista. Sananvapauden ydinalueeseen kuuluvan poliittisen ja yhteiskunnallisen keskustelun yhteydessä rajoituksiin on suhtauduttava tiukemmin kuin esimerkiksi kaupallisessa mainonnassa.

Perustuslain 11 §:n mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Siten perustuslain suojaama sananvapaus ei ole rajoittamaton, vaan sitä rajoittaa muun ohessa rikoslain 11 luvun 10 §:ään sisältyvä rangaistussäännös kiihottamisesta kansanryhmää vastaan.

EIS 9 artikla koskee ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapautta. Artiklan 1. kappaleen mukaan jokaisella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai uskoa ja vapauden tunnustaa uskontoaan tai uskoaan joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin. Artiklan 2. kappaleen mukaan henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai uskoaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden vuoksi, yleisen järjestyksen, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Sananvapaudesta säädetään EIS 10 artiklassa. Artiklan 1. kappaleen mukaan jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viiranomaisten siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi. Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, voidaan sananvapaus artiklan 2. kappaleen mukaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovalan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

Väitteen valheellisuudesta ja toteen näyttämisestä

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että rikoslain 11 luvun 10 §:n mukaan rangaitava panettelu ja solvaus merkitsevät osapuulleen samaa kuin kunnianloukkauksirikosten yhteydessä on kysymys.

Korkein oikeus on kunnianloukkauksirikoksia koskevassa viimeaikaisessa oikeuskäytännössä tehnyt Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) tavoin eron tosiasiatoteamusten ja arvoarvostelmien välillä. Tosiasioiden olemassaolo voidaan näyttää, mutta arvoarvostelmien totuudenmukaisuus ei ole näytettävissä. Ratkaisussa KKO 2022:1 on todettu, että vaikka arvoarvostelman sisältävää lausumaa ei voida näyttää toteen, sellaisenkin lausuman esittäminen voi sen liittyessä tosiasioihin edellyttää sen selvittämistä, ettei lausuma ole täysin vailla perää (esim. Jerusalem v. Itävalta 27.2.2001, kohta 43 ja Pedersen ja Baadsgaard v. Tanska 17.12.2004, kohta 13 (28) 76). Ratkaisussa KKO 2021:45 (kohdat 9 ja 10) korkein oikeus totesi, että rikoslain 24 luvun 9 §:n 2 momentin 2 kohdassa on kysymys muunlaisesta halventavasta lausumasta, joka voi olla tosiseikkoihin perustuva lausuma tai arvostelulausuma ja jonka kohdalla ei ole mielekästä puhua lausuman totuudellisuudesta. Korkein oikeus totesi, että mainittua jaottelua vastaa EIT:n ratkaisukäytännössä omaksuttu jako yhtäältä tosiasiatoteamuksiin ja toisaalta arvoarvostelmiin. Korkeimman oikeuden mukaan EIT:n ratkaisukäytännössä on vakiintuneesti todettu, että tosiasioiden olemassaolo voidaan näyttää, mutta arvoarvostelmien totuudenmukaisuus ei ole näytettävissä (esim. Cumpăna ja Mazare v. Romania 17.12.2004, kohta 98 ja Egill Einarsson v. Islanti 7.11.2017, kohta 40).

Tällaista jaottelua tosiasiatoteamuksiin ja arvoarvostelmiin voidaan käyttää apuna arvioitaessa rikoslain 11 luvun 10 §:n tunnusmerkistön täyttymistä.

Sananvapautta koskevasta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä

EIT on useissa ratkaisuissaan korostanut sananvapauden merkitystä ja todennut EIS 10 artiklan keskeiset periaatteet eli sananvapauden merkityksen yhteiskunnassa, sen riippumattomuuden välitettävän informaation laadusta sekä sananvapauden puuttumisen korkean kynnyksen. Ratkaisuissa on todettu, että sananvapaus on yksi demokraattisen yhteiskunnan kehittymisen ja jokaisen yksilön menestymisen perusedellytyksistä. Sananvapaus koskee paitsi myönteisiä, vaarattomia tai yhdenenteviä ajatuksia, myös sellaisia ajatuksia, jotka ovat loukkaavia, järkyttäviä tai huolestuttavia. Tämä johtuu demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluvasta mo-

niarvoisuudesta, suvaitsevuudesta ja avaramielisyydestä. Sananvapauteen puuttuminen ja sen rajoittaminen edellyttää painavaa yhteiskunnallista syytä. Lisäksi puuttumisen tavan ja seuraamusten tulee olla suhteellisuusperiaatteen mukaisia eli kohtuullisessa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään. Puuttumiselle esitettyjen perustelujen tulee myös olla olennaisia ja riittäviä. (esim. Handyside v. Yhdistyneet Kuningaskunnat, 7.12.1976, kohta 49, Von Hannover v. Saksa (no. 2), 7.2.2012, kohta 101 ja Bédat v. Sveitsi 29.3.2016, kohta 48).

Ratkaisukäytännössä on todettu myös, että poliittisen keskustelun rajoittaminen on kaikkein tiukimman arvioinnin kohteena (esim. Piermont v. Ranska, 27.4.1995, kohta 76). Se puolestaan, mikä on poliittista keskustelua, on oikeuskäytännössä käsitelty laajasti. Poliittisesti valittujen edustajien yhteiskunnalliset mielipiteet ja ilmaisut ovat erityisen etuoikeutetussa asemassa niiden julkiseen keskusteluun antaman erityisen panoksen vuoksi (esim. Lombardo v. Malta ja muut, 24.4.2007, kohta 53).

Julkisen mielenkiinnon käsitteellä on EIT:n oikeuskäytännössä keskeinen merkitys. Mikäli julkaisulla tai puheenaiheella on yleistä mielenkiintoa ja se täyttää julkisen kiinnostavuuden kriteerin, sananvapauden rajoittamista tulkitaan tiukasti. Julkisen mielenkiinnon aihetta tulkitaan EIT:n oikeuskäytännössä laajasti. (Esim. Couderc ja Hachette Filipacchi Associés v. Ranska, 10.11.2015, kohdat 96 ja 103 ja Haldimann ym. v. Sveitsi, 24.2.2015, kohdat 57-59.)

EIT:n ratkaisukäytännössä on myös katsottu olevan olennaista, ovatko vastaajan kommentit kokonaisuutena ja niiden konteksti huomioon ottaen väkivaltaa, vihaa ja suvaitsemattomuutta edistäviä (Perincek v. Sveitsi, 15.10.2015, kohdat 204-208 ja 240). Tapauksessa Yefimov ja Youth Human Rights Group v. Venäjä, 7.12.2021, EIT on katsonut, että rikossyytteet olivat ristiriidassa 10 artiklan arvojen kanssa, koska kysymyksessä olleessa julkaisussa ei ollut osoitettu yllytetyn väkivaltaan, vihaan tai suvaitsemattomuuteen eikä yleisen häiriön aiheuttamiseen (kohta 48). Toisaalta vihan lietsominen ei välttämättä tarkoita nimenomaista väkivaltaan tai muuhun rikolliseen tekoon yllyttämistä. Myös kansanryhmien loukkaaminen, pilkkaaminen tai solvaaminen voi olla peruste rajoittaa ilmaisunvapautta, jota on käytetty vastuuttomasti muukalaisvihamielisellä tai muutoin syrjivällä tavalla (Atamanchuk v. Venäjä, 11.2.2020, kohta 52 ja siinä viitatu tapaukset).

EIT on katsonut myös, ettei pelkästään se, että jotkut henkilöt tai ryhmät kokevat sanoman loukkaavaksi tai häpäiseväksi, tee puheesta vihapuhetta. (Yefimov ja Youth Human Rights Group v. Venäjä, 11.2.2020, kohta 44, ja Ibragim Ibragimov ja muut v. Venäjä, 28.8.2018, kohta 115).

EIT on myös todennut, että esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen kohdistuvat loukkaavat hyökkäykset voivat oikeuttaa viranomaisten puuttumisen. Tapauksessa *Vejdeland ym. v. Ruotsi*, 9.2.2012 oli kysymys siitä, että henkilöt olivat jakaneet keskiasteen koulussa oppilaiden lukittuihin kaappeihin lehtisiä, joissa he hyökkäsivät homoseksuaaleja kohtaan muun muassa väittämällä, että homoseksuaalisuus oli poikkeava seksuaalivietti, että sillä oli moraalisesti tuhoava vaikutus yhteiskuntaan, että homoseksuaalit olivat vastuussa HIV:in ja aidsin syntymisestä ja leviämisestä ja että homoseksuaalit pyrkivät pedofilian laillistamiseen.

EIT otti punninnassaan huomioon (kohdat 52-55) sen, että vastaajien tarkoituksena oli ollut keskustelun herättäminen koulun opetuksen epäobjektiivisuudesta. Merkitystä annettiin myös lehtisissä käytetyille ilmaisuille. EIT:n mukaan vihaan yllyttäminen ei välttämättä tarkoittanut kehotusta väkivaltaan tai muihin rikollisiin tekoihin. Loukkaavat hyökkäykset ihmisiä vastaan saattoivat toteutua myös pitämällä kiinni naurettavista tai parjaavista asenteista tiettyä ryhmää kohtaan ja olla riittävä peruste viranomaisille taistella rasistista puhetta vastaan. Merkitystä annettiin myös sille, että lehtiset oli jaettu koulussa herkässä iässä olevien, vaikutuksille alttiiden nuorten kaappeihin, joilla ei ollut mitään mahdollisuutta kieltäytyä vastaanottamasta niitä. Tässä tapauksessa EIT katsoi, ettei rangaistukseen tuomittujen vastaajien 10 artiklan mukaisen sananvapauden loukkausta ollut tapahtunut.

Tapauksessa *Gündüz v. Turkki* (4.12.2003) EIT otti huomioon sen, että kysymyksenä olevia äärimmäisiä mielipiteitä oli tuotu esiin moniarvoisessa keskusteluohjelmassa, jonka tarkoituksena oli ollutkin tuoda esiin näitä äärimmäisiä mielipiteitä. Keskustelu kysymyksessä olleista aiheista oli muutoinkin hyvin vilkasta Turkissa, ja valittajan ajatukset olivat jo entuudestaan yleisölle tuttuja. Keskustelunaiheella oli siten yleistä mielenkiintoa. Valittajan keskustelussa esittämiä mielipiteitä ja sharia-lain puolustamista ilman kehottamista väkivaltaan ei siten voitu pitää uskonnollisena vihapuheena.

EIT:n käytännössä punninnassa on otettu huomioon ainakin kysymyksessä olevan puheen tai kirjoituksen tarkoitus, siinä käytetyt ilmaisut ja niiden esittämistapa, kirjoituksen aiheen yleinen mielenkiinto ja merkittävyys, kirjoituksen poliittinen ja sosiaalinen tausta, tekstikonteksti kokonaisuudessaan, tekstin potentiaalinen vahingollisuus sekä viestin lähettäjän vaikutusvalta ja viestin vastaanottajakunnan laajuus (mm. *Atamanchuk v. Venäjä*, 11.2.2020, kohta 50 ja siinä viitatu tapaukset).

Uskonnonvapaus

Uskonnon ja omantunnon vapaus ovat perus- ja ihmisoikeuksia. Näihin vapauksiin kuuluvat muun muassa oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa. Uskonnonvapaus käsittää niin yhteisöllisesti ja julkisesti kuin yksityisesti tapahtuvan uskonnon harjoittamisen, samoin kuin oikeuden oman vakaumuksen levittämiseen kanssaihmisille (EIT:n ratkaisu asiassa Kokkinakis v. Kreikka, 25.5.1993, kohta 31). Myös uskonnonvapauden osalta sallittuihin rajoitusperusteisiin kuuluu - EIS 9 artiklan 2 kappaleesta nimenomaisesti ilmenevin tavoin - toisen oikeuksien ja vapauksien turvaaminen. Hallituksen esityksessä perustuslain perusoikeussäännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp s. 56) onkin erikseen todettu, ettei uskonnonvapaus merkitse sitä, että siihen vedoten voitaisiin harjoittaa toimia, jotka loukkaavat ihmisarvoa tai muita perusoikeuksia.

EIT:n oikeuskäytännössä ajatuksen ja vakaumuksen ilmaisemisen on katsottu nauttivan sananvapauden suojaa, joten usein tapauksissa on ollut kysymys 10 artiklan mukaisesta sananvapauden suojasta. (Esim. Murphy v. Irlanti, 10.7.2003, kohdat 60 ja 61 sekä Mouvement raëlien v. Sveitsi 13.7.2012, kohta 79.)

Kysymyksenasettelu

Räsäselä ja Pohjolalle on vaadittu rangaistusta rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitetusta kiihottamisesta kansanryhmää vastaan.

Kohdassa 1 on kysymys siitä, onko Räsänen kirjoituksessaan ”Mieheksi ja naiseksi hän heidät loi. Homosuhteet haastavat kristillisen ihmiskäsityksen”, asettanut yleisön saataville 1.6.2011 ja pitänyt yleisön saatavilla 24.1.2022 asti mielipiteitä ja väitteitä, joissa on solvattu homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Kohdassa 2 on kysymys siitä, onko Pohjola kohdassa 1 tarkoitetun Räsänen kirjoituksen julkaistessaan asettanut yleisön saataville 1.6.2011 ja pitänyt yleisön saatavilla 24.1.2022 asti mielipiteen, jossa on solvattu homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Kohdassa 3 on kysymys siitä, onko Räsänen Twitter-, Instagram- ja Facebook-tileillään 17.6.2019 julkaisemallaan viestillä asettanut yleisön saataville ja pitänyt yleisön saatavilla 24.1.2022 asti mielipiteen, jossa on solvattu homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Kohdassa 4 on kysymys siitä, onko Räsänen Yle Puhe -radiokanavan ohjelmassa ja sen ”Mitä Jeesus ajatteli homoista?” -nimisessä jaksossa 20.12.2019 levittänyt yleisön saataville mielipiteitä, joissa on solvattu homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Näiden kysymysten ratkaisemiseksi käräjäoikeuden on punnittava keskenään kohdissa 1, 3 ja 4 Räsänen sekä kohdassa 2 Pohjolan sanan- ja uskonnonvapautta ja toisaalta homoseksuaalien oikeutta ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden loukkaamattomuuteen.

Mikäli syytteet näytetään toteen, on kunkin syytekohtan osalta vielä kysymys siitä, onko Räsänen kohdissa 1, 3 ja 4, Pohjola kohdassa 2 ja Yleisradio Oy sekä Vilén kohdassa 4 määrättävä poistamaan yleisön saatavilta ja hävittämään lainvastaisiksi todetut kirjoitusten ja radio-ohjelman osat.

Kohdat 1 ja 2

Näyttö

On riidatonta, että Räsänen on Suomen Kristillisdemokraattien kansanedustajana toimiessaan Suomen Luther-säätiön (Luther-säätiö) pyynnöstä vuonna 2003 tai 2004 kirjoittanut kirjoituksen ”Mieheksi ja naiseksi hän heidät loi. Homosuhteet haastavat kristillisen ihmiskäsityksen.” (Myllypaino, Leväsjoki 2004.) Kirjoitus on julkaistu Räsäsen luvalla säätiön internet-sivustolla www.luthersaatio.fi ja Suomen evankelisluterilaisen lähetyshiippakunnan (Lähetyshiippakunta) internet-sivustolla www.lhpk.fi.

Henkilötodistelu

Räsänen on kertonut, että Luther-säätiö oli vuonna 2003 pyytänyt häneltä omaan opetuskäyttöönään vihkosta silloin ajankohtaisesta aiheesta. Kirjoitusta oli pyydetty Räsäselä kansanedustajana, lääkärinä ja kristittynä. Kirjoitus oli ollut tarkoitettu Luther-säätiön piirissä toimiville seurakunnille ja sitä oli siinä tarkoituksessa tähän asti käytettykin, koska se oli edelleen mukana kyseisessä opetussarjassa.

Kirjoitus oli liittynyt silloin ajankohtaisiin teemoihin eli parisuhdelakikeskusteluun sekä lakihankkeisiin samaa sukupuolta olevien avioliitosta, adoptio-oikeudesta ja hedelmöityshoidoista. Näihin teemoihin liittyen Räsänen oli pitänyt tarpeellisena selkeyttää Raamatun näkemyksiä. Samalla kirjoituksella oli käyty kirkkopoliittista keskustelua. Sillä oli siten ollut monta tarkoitusta.

Räsänen oli kirjoituksellaan halunnut olla tuomassa myös ymmärtämystä niitä kohtaan, jotka kokevat vetovoimaa samaa sukupuolta kohtaan. Räsänen ei ollut kannattanut samaa sukupuolta olevien oikeutta avioliittoon mutta oli korostanut homoseksuaalien ihmisoikeuksia.

Räsänen oli muutama kuukausi ennen rikosilmoituksen tekemistä löytänyt laittomien näitä vihkosia ja todennut, että vihkoset olivat vanhentuneita, koska kirjoituksessa oli ollut vanhentunutta asiaa, lainsäädäntöä ja tutkimustietoa. Kirjoitus oli ollut dokumentti sen hetken keskustelusta.

Kun Valtakunnansyyttäjänvirasto oli tiedottanut esitutinnan aloittamisesta, oli Räsänen päättänyt julkaista pamfletin, koska hänelle oli tullut heti kyselyitä, mikä kirjoitus oli kyseessä. Hän oli siis kertonut, mistä oli kysymys, ja julkaissut tekstin, jotta ihmiset tietäisivät ja voisivat itse lukea, mistä kirjoituksessa oli kysymys.

Räsänen oli opiskellut lääketieteellisessä tiedekunnassa vuosina 1978-84. Silloisen psykiatrian opetuksen mukaan homoseksuaalisuudessa oli kysymys psykoseksuaalisen kehityksen häiriöstä. Se ei ollut 2000-luvun alussa ollut terminä solvaava vaan ymmärtävä.

Räsänen ei ollut kirjoituksessaan yhdistänyt lasten hyväksikäyttöä homoseksuaalisuuteen, kuten syytteessä väitettiin. Räsänen ei pitänyt homoseksuaaleja seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi moraalittomampina kuin muita tai katsonut, että heillä sen vuoksi olisi taipumusta lasten hyväksikäyttöön. Hän oli puhunut arvokehikosta ja seksuaalikasvatuksesta.

Räsäsellä itsellään ei ollut mitään tekemistä niin sanottujen eheytyshoitojen kanssa eikä hän ollut törmännyt sellaisiin. Hän ei ollut kirjoituksessaan puhunut eheytysterapiasta.

Räsänen on kiistänyt myös sen, että hän pitäisi homoseksuaalisuutta ominaisuutena, josta pitäisi päästä eroon. Hän ei ajatellut näin eikä ollut näin sanonut. Oli täysin vastoin Räsäsen omaa vakaumusta väittää, että hän pitäisi homoja alempiarvoisina tai että he eivät olisi Jumalan luotuja.

Räsäsen mukaan jokainen ihminen oli vastuussa teoistaan ja valinnoistaan. Jokainen ihminen oli jollain tavalla rikkinäinen ja haavoittuva sekä Jumalan edessä syntinen. Kristinuskon perusnäkemys on, että ihminen on samaan aikaan äärettömän arvokas ja samalla syntinen.

Räsäsen kirjoituksen päätarkoitus ei ollut ollut miehen ja naisen välisen avioliiton puolustaminen vaan halu rohkaista kristittyjä luottamaan Raamattuun Jumalan sanana. Kristityn tärkein päämäärä oli pelastus ja syntien anteeksianto. Pamfletin viimeiset lauseet olivat vihon päätarkoitus. Syytteessä ei ollut ymmärretty vihon hengellistä kontekstia.

Hän ei ollut ajatellut, että pamfletin ajatukset olisivat olleet ketään halventavia tai loukkaavia eikä se ollut ollut niiden tarkoitus.

Pohjola on kertonut, että syytteessä tarkoitettu Räsäsen kirjoitus oli julkaistu Aamutähti -nimisessä julkaisusarjassa, jonka julkaisu oli alkanut vuonna 2000 ja päätynyt vuonna 2006 tai 2007. Sitä oli lähetetty tutkijoille ja jaettu seurakunnassa. Julkaisusarjaan kuului lopulta yhteensä 33 vihkoa, jotka käsittelivät erilaisia kristillisiä teemoja. Koko julkaisusarjan taustana oli kristillinen ihmiskäsitys, synnin universaalisuus sekä armon universaalisuus.

Pohjola oli ollut julkaisusarjan toinen päätoimittaja. 2000-luvun alussa oli käyty keskustelua avioliittokäsityksestä ja sitä varten oli Räsäseltä pyydetty kirjoitusta aiheesta.

Kirjoitus oli ollut lähtökohtaisesti hengellinen. Se oli ollut noin 3.000 kappaleen ilmaisjakelu. Se ei ollut herättänyt ilmestyessään erityistä keskustelua. Kirjoitus oli julkaistu säätiön kotisivuilla vuonna 2006 tai 2007 ilman erillistä arviointia. Vuonna 2014 se oli siirretty Lähetysliiton sivuille.

Vihko oli perustunut luterilaiseen uskoon ja ottanut kantaa silloisiin yhteiskunnallisiin keskusteluihin uskoa puolustavasti. Kysymys ei ollut ollut homoseksuaalisuuden ja heteroseksuaalisuuden vastakkainasettelusta vaan kristillisestä avioliittokäsityksestä.

Pohjolan mukaan teologinen saarnaaminen kävisi mahdolliseksi, mikäli sanaa synty pidettäisiin halventavana, kuten syyttäjä oli väittänyt. Lisäksi jaottelu olemisen ja tekemisen välillä oli perustavaa laatua oleva kristillinen jaottelu.

Näytön arviointi ja johtopäätökset

Kirjoituksen otsikon mukaisesti siinä käsitellään Räsäsen uskonnollisen vakaumuksen mukaista perhe- ja sukupuolikäsitystä. Räsänen käsittelee kirjoituksessa myös sitä edeltävinä vuosina vireillä ollutta rekisteröityä parisuhdetta koskenutta lain-

säädäntöhanketta sekä kirjoituksen aikaan esillä olleita avioliitto- ja adoptiolakien muutoshankkeita.

Kirjoituksesta ilmenee, että Räsänen on kirjoittanut sen kansanedustajan ja lääkärin ominaisuudessa ja että kirjoitus sisältää syytteessä siteeratut kohdat. Kansanedustajan ominaisuudessa Räsänen on käsitellyt kirjoituksessaan näihin lakeihin liittyneitä keskusteluja eduskunnassa. Lääkärin ominaisuudessa Räsänen on esittänyt näkemyksiään siitä, mistä lääketiede on katsonut homoseksuaalisuuden aiheutuvan.

Edellä lausutuvin tavoin riidatonta on, että kirjoitus sisältää syyteestä ilmenevät sitaattit. Syytteessä väitetään siteerattujen tekstikohtien perusteella, että Räsänen esittää homoseksuaalisuuden olevan epäterve ja epäluonnollinen tila, psykoseksuaalinen kehityshäiriö, josta on päästävä eroon. Syytteen mukaan väitteet siitä, että homoseksuaalisuus on psykososiaalisen kehityksen häiriö ja että se on tieteellisesti todistettu sellaiseksi, ovat myös totuutta vastaamattomia.

Kirjoituksesta ilmenee, että Räsänen on kirjoittanut homoseksuaalisuuden olevan psykoseksuaalisen kehityksen häiriö. Käräjäoikeudessa Räsänen on kertonut, että hänen kirjoituksensa oli perustunut hänen opiskelujensa aikaiseen lääketieteen oppikirjaan ja että nykytietämyksen valossa kirjoitus oli tältä osin vanhentunut. Räsänen on kirjoituksessaan esittänyt, että homoseksuaalinen taipumus ei ole sinänsä mielenterveysongelmaan tai fyysiseen sairauteen verrattava ominaisuus. Räsänen ei kuitenkaan ole kirjoituksessaan väittänyt, että homoseksuaalisuudesta olisi päästävä eroon. Räsänen ajatus homoseksuaalisuudesta epäluonnollisena tilana on perustunut hänen tulkintaansa Raamatusta.

Syytteen mukaan Räsänen kirjoituksessa homoseksuaalit leimataan lasten hyväksikäyttöön sekä irtosuhteisiin ja vaihtuviin parisuhteisiin taipuvaisiksi, moraalittomiksi ja rikkinäisiksi ihmisiksi ja asetetaan heidän oikeuksiensa puolustaminen kyseenalaiseksi. Syytteen mukaan Räsänen väittää lausumillaan, että edellä mainitut ominaisuudet, moraalittomuus ja taipumus tai tarve lasten hyväksikäyttöön, ovat väistämättä homoseksuaalisuuteen liittyviä ominaisuuksia.

Edelleen syytteen mukaan Räsänen väittää kirjoituksessaan, että homoseksuaalisuus seksuaalisena suuntautumisena on itsessään negatiivinen ja tuomittava persoonallinen ominaisuus tai identiteetti, jonka perusteella kaikki homoseksuaalit ovat ja heitä tulee pitää muita ihmisiä alempiarvoisempina.

Käräjäoikeus katsoo, ettei Räsäsen kirjoituksen siteeratuista kohdista voi tehdä selaista johtopäätöstä, että Räsänen leimaisi homoseksuaalit lasten hyväksikäyttöön taipuvaisiksi. Räsänen ei myöskään ole kirjoituksessaan väittänyt, että homoseksuaalisuus seksuaalisena suuntautumisena olisi tuomittava ominaisuus tai identiteetti tai että kaikki homoseksuaalit ovat ja heitä tulee pitää muita ihmisiä alempi-arvoisempina. Räsäsen kirjoitusta ei voi tulkita laajentavasti hänen vahingokseen.

Käräjäoikeus katsoo edelleen, että syytteessä siteerattuja kirjoituksen kohtia voidaan edellä lausutusta huolimatta pitää homoseksuaaleja loukkaavina. Osa näistä kohdista on arvoarvostelmia ja osa tosiasiatoteamuksia.

Kuten edellä yleisissä perusteluissa on todettu, eivät uskonnonvapaus ja sananvapaus ole rajoittamattomia. Sananvapauteen puuttuminen ja sen rajoittaminen edellyttävät kuitenkin painavaa yhteiskunnallista syytä. Seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvien ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden turvaaminen voi olla tällainen syy.

Räsänen on kirjoittanut syytteessä tarkoitetun kirjoituksen vuonna 2003 tai 2004. Se on ollut tarkoitettu Luther-säätiön opetusmateriaaliksi. Sitä oli jaettu tutkijoille sekä Luther-säätiön piirissä toimivissa seurakunnissa.

Kirjoitus on liittynyt tuolloin ajankohtaiseen ja EIT:n ratkaisukäytännössä tarkoitetulla tavalla yleistä mielenkiintoa herättäneeseen aiheeseen. Räsänen on laatinut kirjoituksen kansanedustajana, mutta kirjoitusta ei sen kohdeyleisö huomioon ottaen voida pitää varsinaisesti poliittisena.

Kirjoitus ei ole herättänyt laajempaa yleistä huomiota ennen kuin vuonna 2019, jolloin siitä on tehty poliisille tutkintailmoitus ja jolloin esitutkinta asiassa on valtakunnansyyttäjän määräyksestä aloitettu.

Edellä lausutuilla perusteilla käräjäoikeus katsoo, että Räsäsen kirjoituksen tarkoitus ei ole ollut homoseksuaalien solvaaminen tai loukkaaminen vaan Räsäsen uskonnollisen vakaumuksen mukaisen miehen ja naisen välisen perhe- ja avioliitotököisyyksen puolustaminen.

Ottaen huomioon Räsäsen kirjoituksen tausta ja asiayhteys, syytteessä siteerattujen kohtien tekstikonteksti, kirjoitus kokonaisuudessaan sekä siitä ilmenevä kirjoituksen tarkoitus käräjäoikeus katsoo, ettei Räsäsen kirjoituksessaan esittämässä syytteessä siteeratuissa mielipiteissä ja väitteissä niiden loukkaavuudesta huolimatta ole kysymys vakavuudeltaan sellaisesta sananvapauden suojan ulkopuolella

olevasta vihapuheesta, joka olisi syytteessä väitetyin tavoin loukannut homoseksuaalien yhdenvertaisuutta ja ihmisarvoa ja ollut omiaan herättämään halveksuntaa, suvaitsemattomuutta ja jopa vihaa homoseksuaaleja kohtaan. Räsänen ei siten ole kirjoituksellaan solvannut homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Syyte kohdassa 1 on siten hylättävä.

Koska syyte kohdassa 1 on hylättävä, on myös siihen liittyvä kirjoituksen yleisön saataville asettamista ja saatavilla pitämistä koskeva Pohjolaa vastaan nostettu syyte hylättävä. Myös Luther-säätiötä vastaan esitetty rangaistusvaatimus kohdassa 2 hylätään.

Kohta 3

Tutkimatta jättäminen

Räsänen on vaatinut, että syyte kohdassa 3 on jätettävä tutkimatta, koska jos sen tutkittavaksi ottaminen olisi EIS 9 artiklan vastaista. Räsänen on katsonut, että syytteessä oli kyse tosiasiallisesti Raamatun jakeiden levittämisen ja yleisön saataville saattamisen laillisuudesta. Raamatun tekstiin perustuva syyte ei kelvannut oikeudenkäynnin perustaksi.

Käräjäoikeus toteaa, ettei Raamatun tulkinta kuulu käräjäoikeuden tehtäviin. Syytteessä on kysymys Räsäsen lausumien mahdollisesta solvaavuudesta eikä Raamatun merkityssisällöstä. Syyte on mahdollista tutkia ilman, että käräjäoikeuden tarvitsee ottaa kantaa Raamatun sisältöön.

Vaatimus tutkimatta jättämisestä hylätään.

Näyttö

On riidatonta, että Räsänen on 17.6.2019 julkaissut Twitter-tilillään, Instagram-tilillään ja Facebook-sivullaan tekstin: "Kirkko on ilmoittanut olevansa Setan Pride 2019 virallinen partneri. Miten kirkon oppiperusta, Raamattu, sopii yhteen sen kanssa, että häpeä ja synty nostetaan ylpeyden aiheeksi?" Tekstin yhteyteen Räsänen on liittänyt kuvan Raamatun tekstistä, jossa on Uuden Testamentin roomalaiskirjeen kohdat 24 – 27 (Raamatun käännös 1933/-38).

Riidatonta on myös, että Räsänen on 3. ja 23.8.2019 levittänyt edellä kuvattua julkaisua edelleen Twitterissä.

Räsänen on kertonut, että hän oli vuonna 2019 ollut Riihimäen seurakunnan kirkkovaltuutettu ja tuolloin oli käyty keskustelua kirkon osallistumisesta Pride-tapahtumiin. Räsänen oli ollut järkyttynyt, kun hän oli kuullut, että kirkko oli Pride-tapahtuman virallinen kumppani. Hän oli halunnut yrittää nostaa esiin Raamatun opetukset. Hän oli ottanut valokuvan roomalaiskirjeestä, jonka säkeet osoittivat, että kirkon Raamattuun perustuva oppi oli ristiriidassa Pride-tapahtuman ideologian kanssa. Näissä jakeissa oli Jumalan tahto asiasta sanottu selkeästi. Räsäsen mukaan häpeä ja synty merkitsivät ennen muuta ihmisen tilaa Jumalan edessä. Sanat eivät olleet moite ketään kohtaan. Tviitti oli kohdistettu kirkon johdolle. Kirkkovaltuutettuna Räsäsellä oli ollut oikeus ja velvollisuus arvioida kirkon toimintaa. Samaan aikaan keskustelua oli käyty kirkon sisällä.

Räsäsen todisteesta V9 ilmenee, että Riihimäen seurakunnan kirkkoneuvostossa on 13.6.2019 käsitelty aloitetta koskien seurakunnan osallistumista Pride-viikon tapahtumiin viikolla 26.

Räsäsen todisteesta V8 ilmenee, että Räsänen on 18.6.2019 lähettänyt arkkipiispa Tapio Luomalle avoimen kirjeen koskien kirkon kumppanuutta Pride-tapahtumassa. Arkkipiispa on vastannut Räsäselä 19.6.2019.

Räsäsen todisteesta V10 ilmenee, että Räsänen on 23.9.2019 julkaissut tviitin: "Tarkoitukseni ei ole tässä asiassa avata keskustelua #Pride -tapahtumasta vaan Kirkkolain 2. pykälästä. #Raamattu ei ole kielletty kirja. "Päivi Räsänen toisti eduskunnassa rikostutkintaan johtaneen kannanottonsa ja luki Raamattua: "Minä en tässä peräänny".

Näytön arviointi ja johtopäätökset

Käräjäoikeus toteaa, että Twitter on sosiaalisen median palvelu, jossa julkaistavissa tviiteissä voi olla enintään 280 merkkiä. Viestien lyhyden vuoksi ne ovat ytimekkäitä. Kuka tahansa Twitterin käyttäjä voi myös seurata ketä tahansa käyttäjää ilman erillistä hyväksymiskäytäntöä.

Käräjäoikeus toteaa, että tviitissä tarkoitetut Seta ry ja Pride-tapahtuma pyrkivät edistämään seksuaalista tasa-arvoa. Ne eivät puolusta pelkästään homoseksuaalien oikeuksia.

Räsänen on tviitin lähettäessään ollut Suomen Kristillisdemokraattien kansanedustaja ja Riihimäen seurakunnan kirkkovaltuutettu.

Räsänen mainitut todisteet tukevat hänen kertomustaan siitä, että syytteessä tarkoitettu julkaisu oli ollut kohdistettu kirkon johdolle. Räsänen tviitti oli liittynyt tuoloin käytyyn keskusteluun kirkon osallistumisesta Pride-tapahtumaan. Aihe on ollut yleisesti kiinnostava. Viestin suuntaaminen kirkon johdolle osoittaa osaltaan, että Räsäsen tarkoitus oli osallistua keskusteluun ja kritisoida kirkkoa.

Tviitin asiayhteys osana kirkon keskustelua sekä julkaisuun liitetyt Raamatun jakeet tukevat Räsäsen väitettä siitä, että hän oli tarkoittanut julkaisussa käytettyjen sanojen ”häpeä” ja ”synti” merkityksen tulevan Raamatusta. Käräjäoikeuden tehtävänä ei ole tulkita Raamatun käsitteitä. Käräjäoikeus toteaa kuitenkin, että sanoilla on myös yleiskielinen sävyiltään kielteinen merkitys, mutta niissä on kysymys arvoarvostelmista, joiden totuudenmukaisuus ei ole toteennäytettävissä.

Käräjäoikeus katsoo, että häpeän ja synnin liittäminen Pride-tapahtumaan on ollut tapahtumaan osallistuvia loukkaava.

Syytteen mukaan Räsäsen tviitti ilmaisee, että homoseksuaalisuus itsessään on sellainen negatiivinen persoonallinen ominaisuus ja identiteetti, jonka perusteella homoseksuaalit ovat ja heitä tulee pitää moraalittomina ja ihmisinä muita alempiarvoisempina. Käräjäoikeus katsoo, ettei Räsäsen tviitille voi tulkinnalla antaa syytteessä esitettyä merkityssisältöä hänen vahingokseen. Vaikka tviitti on voinut loukata Pride-tapahtumaan osallistuvia, siinä ei ole väitetty tapahtumaan osallistuvia esimerkiksi muita alempiarvoisiksi. Räsäsen tarkoituksena tviitin julkaistessaan ei siten voida katsoa olleen homoseksuaalien halventaminen.

Ottaen huomioon Räsäsen tviitissä käyttämän ilmaisun, tviitin tarkoituksen ja liittynän yhteiskunnallisen keskusteluun käräjäoikeus katsoo, että keskusteluun osallistuu ja kirkkoa kritisoidessaan Räsäsen kansanedustajana ja kirkkovaltuutettuna julkaisema tviitti ei ole ylittänyt sananvapauden rajoja eikä Räsänen siten ole tviitillään solvannut homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Syyte kohdassa 3 on siten hylättävä.

Kohta 4

Näyttö

Todisteena oleva tallenne kysymyksessä olevasta radio-ohjelmasta osoittaa Räsäsen sanoneen ohjelmassa syytteessä siteeratut seikat.

Räsänen on kertonut, että häntä oli pyydetty radiokeskusteluun ja kerrottu, että ohjelmassa keskusteltaisiin Jeesuksesta eli joulun keskushenkilöstä. Myöhemmin aihe oli kuitenkin täsmentynyt homoseksuaaleihin. Ohjelmaa vetänyt Ruben Stiller oli tiennyt, ettei Räsänen olisi halunnut keskustella tästä aiheesta. Räsänen oli toivonut keskusteltavan Jeesuksen merkityksestä joululle tai muusta vastaavasta aiheesta. Räsänen on kertonut ohjelmassa torjuneensa sen, että hän ajattelisi homoseksuaalisuuden olevan perinnöllistä. Hän ei pitänyt homoseksuaalisuutta myöskään geenirappeumana, kuten syytteessä väitetään. Oli tutkijoiden asia selvittää, mistä homoseksuaalisuus johtui. Räsänen itse suhtautui mahdollisesti löydettävään syyhyn avoimesti. Homoseksuaalisuuden syy ei kuitenkaan muuttaisi sitä Räsäsen kristillistä näkemystä, että homoseksuaaliset teot olivat Jumalan tahdon vastaisia.

Näytön arviointi ja johtopäätökset

Syyte koskee Räsäsen lausumia Yle Puhe -radiokanavan ohjelmassa Ruben Stiller ja sen jaksossa ”Mitä Jeesus ajatteli homoista?”.

Käräjäoikeus toteaa, että Stiller on yleisesti tunnettu keskusteluohjelmien vetäjä radiossa ja televisiossa. Hänen tyyliinsä on tyypillisesti viihdyttävä ja keskustelijoita provosoiva. Stillerin tapana on keskeyttää keskustelijoita, esittää omia mielipiteitään käsiteltävänä olevasta asiasta sekä tehdä omia, nopeatakin johtopäätöksiä keskustelijoiden vastauksista. Mainitut seikat käyvät ilmi myös kysymyksessä olevasta radio-ohjelmasta.

Ohjelmassa Stiller, Räsänen ja ohjelman toinen vieras ovat keskustelleet joulusta, kristinuskosta ja myös otsikon mukaisesta teemasta eli kristinuskon suhteesta homoseksuaalisuuteen. Viihdyttävän ja poleemisen keskustelun aikaansaamiseksi ohjelman keskustelijoiksi oli kutsuttu kaksi keskenään teemasta eri mieltä olevaa henkilöä. Keskustelussa Stiller on itse todennut, että aihe oli valittu siitä syystä, että se on kiinnostava ja myy hyvin, ja että hän on eri mieltä kuin Räsänen. Räsänen on ollut myös kyseisen radio-ohjelman aikaan Suomen Kristillisdemokraattien kansanedustaja.

Käräjäoikeus toteaa, että keskustelun aihe on ollut EIT:n ratkaisukäytännössä tarkoitettulla tavalla yleisesti kiinnostava. Huomioon ottaen radio-ohjelman esittämisaikankohta sekä kohdissa 1 ja 3 tarkoitettujen tekojen tekoajat Räsänen mielipiteet keskustelun teemasta ovat myös olleet yleisesti tiedossa jo ennen radio-ohjelman esittämistä.

Ohjelmassa Stiller on esittänyt keskustelijoille useita hypoteettisia ajatuskulkuja. Syytteessä siteeratut kohdat ovat osa tällaisen hypoteettisen kysymyksen johdosta käytyä keskustelua.

Käräjäoikeus toteaa, että radiokeskustelu on tyyliltään intensiivinen, joten siinä omia puheenvuoroja ja sanamuotoja ei ole mahdollista harkita ja hioa kuin hetken.

Syytteessä väitetään, että Räsänen mukaan, jos homoseksuaalisuus on geneettinen ominaisuus, se on tällöin geneettinen rappeuma ja geeniperimä, joka aiheuttaa sairautta ja häiriötä. Tällaista väitettä radio-ohjelmasta ei ilmene. Räsänen ei ole ohjelmassa väittänyt, että homoseksuaalisuus olisi geneettinen rappeuma ja geeniperimä, joka aiheuttaa sairautta ja häiriötä. Todisteena esitetystä ohjelmallenteesta käy ilmi, että Räsänen on puhunut geneettisen perimän osuudesta homoseksuaalisuudessa ja yleisesti ihmisen geeniperimän rappeutumisesta. Hän ei kuitenkaan ole tehnyt syytteessä esitettyä väitettä.

Käräjäoikeus katsoo myös, ettei syytteessä esitetty hypoteettinen väite voi lähtökohtaisestikaan olla laissa tarkoitettulla tavalla solvaava. Rikoksen tunnusmerkistö ei täyty vielä sillä, että Räsänen esittämistä lausumista mahdollisesti tehtävät johtopäätökset voisivat olla homoseksuaaleja loukkaavia.

Syytteessä väitetään myös, että Räsänen uskonnolliseen näkemykseen sisältyisi ajatus, jonka mukaan homoseksuaalit eivät ole Jumalan luotuja kuten heteroseksuaalit. Myöskään tällaista väitettä ei radio-ohjelmasta ilmene. Käräjäoikeus katsoo, ettei Räsänen uskonnollinen näkemys homoseksuaalisten tekojen synnillisyydestä tarkoita samaa kuin syytteen väite siitä, että homoseksuaalit eivät olisi Jumalan luotuja kuten heteroseksuaalit.

Räsänen on ohjelmassa lausunut myös, että kaikki ovat yhtä lailla syntyisiä Jumalan edessä ja ettei hän haluaisi rajata syntikeskustelua pelkästään seksuaalisuuteen.

Räsänen on ohjelmassa kuitenkin syytteessä kerrotuin tavoin väittänyt, että Jumala ei alun perin luonut ihmistä homoseksuaaliksi vaan heteroseksuaaliksi. Väite on

perustunut Räsäsen uskonnolliseen vakaumukseen. Räsäsen Raamattuun perustama väite on arvoarvostelma, jonka totuudenmukaisuus ei ole näytettävissä. Käräjäoikeus kuitenkin katsoo, että väite on sinänsä homoseksuaalien yhdenvertaisuutta loukkaava.

Räsänen on ohjelmassa vastannut Stillerin esittämiin kysymyksiin ja pyrkinyt osana keskustelua perustelemaan omia mielipiteitään. Räsäsen vastaukset ovat edustaneet hänen uskonsa mukaista näkemystä. Räsänen on keskustelussa tuonut esiin myös loukkaavina pidettäviä mielipiteitään tasapainottavia seikkoja.

Räsäsen homoseksuaalisuutta koskevat kannanotot ovat edeltä ilmenevin tavoin perustuneet hänen uskonnolliseen vakaumukseensa. Uskonnonvapaus ei yleisissä perusteluissa todettu tavoin kuitenkaan oikeuta jokaista tekoa, jonka vaikuttimena on uskonto, usko tai vakaumus.

Räsäsen kysymyksessä olevassa radio-ohjelmassa esittämiä homoseksuaaleja koskevia lausumia voidaan pitää heitä loukkaavina. Sananvapauteen puuttuminen ja sen rajoittaminen edellyttävät kuitenkin painavaa yhteiskunnallista syytä. Seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvien ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden turvaaminen voi olla tällainen syy.

Ottaen huomioon radio-ohjelman luonne ja asiayhteys, jossa loukkaavina pidettävät lausumat on esitetty, sekä lausumien sisältö, käräjäoikeus katsoo, ettei Räsäsen lausumissa ole kysymys vakavuudeltaan sananvapauden suojan ulkopuolella olevasta vihapuheesta. Edellä lausutuilla perusteilla käräjäoikeus päätyy siihen, ettei Räsänen ole lausumissaan solvannut homoseksuaaleja ryhmänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Syyte kohdassa 4 on siten hylättävä.

Menettämisseuraamukset

Koska syytteet kohdissa 1-4 on hylättävä, myös niihin liittyvät menettämisseuraamusvaatimukset hylätään.

LIITE 4 • TAPAUS TYNKKYKEN

SYYTTÄJÄN RANGAISTUSVAATIMUS

Sebastian Tynkkynen on asettanut yleisön saataville viestejä, joissa panetellaan ja solvataan maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita. Tynkkynen on julkaissut Facebook-sivuillaan kirjoituksia, joihin jäljempänä mainitut viestit ovat sisältyneet.

Tynkkynen oli ehdolla kevään 2017 kunnallisvaaleissa. Vaalikampanjansa osana Tynkkynen julkaisi sosiaalisen median palvelu Facebookissa sarjan kertomuksia turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien väitetystä käytöksestä erityisesti naisia ja lapsia kohtaan.

29.3.2017 Tynkkynen julkaisi kuvan, jossa oli teksti: "Tyttäresi ja vaimosi lopettivat lenkkeilyn iltaisin. Viereesi nousi vokki. Olisit äänestänyt Tynkkystä". Julkaisussa hän kirjoitti seuraavaa: "Eräs nuori tyttö tuli kertomaan, kuinka oli lähellä joutua raiskatuksi turvapaikanhakijan toimesta. Ahdistelusta on tullut Oulussa arkipäivää ja minä en voi hyväksyä sitä. En ole kansainvälistä osaamista vastaan, mutta olen nuorten miesten turvapaikkaturismia vastaan, joka on kohdistunut Ouluun. En halua, että Ruskea on uusi Valkea. En halua, että Mogadishu on uusi Oulu. Tänään alkoi ennakköäänestys, käy äänestämässä turvallisemman Oulun puolesta, olen ehdolla numerolla 284".

29.3.2017 Tynkkynen julkaisi tekstin, joka sisälsi seuraavaa: "Ystäväni ala-asteella olevia lapsia oli peloteltu ja yritetty saartaa (tarkoituksena ei varmaankaan mikään ystävällinen keskustelu), pääsivät karkuun. Mutta tästä ei saa puhua! Meidän pitää sanoa tytöille kouluissa, että ei saa katsoa silmiin tai pukeutua minihameeseen, koska se on toisessa kulttuurissa lupa raiskata. Tai tehdä pahempaa." "Jos sinä haluat viestisi eteenpäin, voit kirjoittaa minulle, miten maahanmuutto on vaikuttanut sinun turvallisuuteesi".

2.4.2017 Tynkkynen julkaisi tekstin, joka sisälsi seuraavaa: "Jos ajattelit, että turvapaikanhakijat ovat ahdistelleet Suomessa vain naisia, niin se ei pidä paikkaansa. He tekevät sitä myös nuorille pojille." "Hän jäi baariin, myöhemmin hän pani vessassa toisen suomalaisen jätkän kanssa, joka oli erittäin humalassa. Sanosin että nuo lähi-idän miehet on pian niinku kuume, koska just nyt monet tyypit mun työpaikalla on todella vihasia, koska ne tekee tota joka viikonloppu." "Teidän tarinoiden perusteella ihmiset alkaa heräämään eivätkä voi enää kiistää sitä, mitä turvapaikanhakijat on meidän nuorille tehneet."

Tynkkysen väitteet ja mielipiteet ovat olleet turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttajia solvaavia ja panettelevia. Ne ovat kohdistuneet yleisesti kaikkiin kyseisiin ihmisryhmiin kuuluviin ja ovat siten vahvasti yleistäviä ja ryhmiä leimaavia. Sellaisina ne ovat omiaan herättämään suvaitsemattomuutta, halveksuntaa ja jopa vihaa mainittuja ihmisryhmiä kohtaan. Poliittisessa tarkoituksessakaan esitetyt ilmaisut, jotka ovat omiaan ruokkimaan suvaitsemattomuutta, eivät nauti sananvapauden suojaa.

SYYTTÄJÄN MUUT VAATIMUKSET

Lisäksi syyttäjä vaati, että Tynkkynen on määrättävä poistamaan yleisön saatavilta ja hävittämään sisällöltään lainvastaiset syytteessä mainitut Facebook-tekstit, jos ne ovat edelleen yleisön saatavilla Facebookissa tai jollain muulla sivustolla.

VASTAUS

Tynkkynen on kiistänyt syytteen. Hän ei ole teonkuvauksessa kuvatulla toiminnallaan syöllistynyt kiihottamiseen kansanryhmää vastaan. Puolustuksen mukaan:

Syytteessä kuvatut lausumat tai ilmaisut eivät ole olleet turvapaikanhakijoita solvaavia tai panettelevia. Ilmaisut ovat olleet tyyliltään ja sisällöltään suhteellisen maltillisia, etenkin huomioiden niiden konteksti osana polarisoitunutta poliittista ja yhteiskunnallista keskustelua kuntavaalien alla. Tynkkysen tarkoituksena ei ole ollut solvata tai panetella mitään ihmisryhmää.

Ilmaisut eivät perustu tietyn ihmisryhmän kiihottamispykälässä viitattuun suojeltuun ryhmäidentiteettiin, vaan niiden peruste on julkaisuissa selostettu häiriökäyttäytyminen. Kansalaisten kielteisten kokemusten esiin nostamista ei tule pitää kiihottamisrikoksessa tarkoitettuna toimintana. Kyse on ollut yhteiskunnallisen ilmiön esiin nostamisesta ja vastustamisesta politiikan keinoin, eikä tiettyyn ihmisryhmään kohdistuvasta solvaamisesta tai panettelusta.

Ilmaisut kuuluvat perustuslaissa suojatun Tynkkysen sananvapauden piiriin jo yleisesti arvioiden, mutta erityisesti sananvapauden ydinalueena pidettävän poliittisen puheen alueelle asettuvina ilmaisuina.

TUOMION PERUSTELUT

Syyksilukeminen

Tynkkynen on syylistynyt siihen rikokseen, josta hänelle on vaadittu rangaistusta.

Syyksilukemisen perusteet

Lähtökohdat

Asiassa on riidatonta, että Tynkkynen on asettanut syytteessä kuvatut viestit yleisön saataville julkaisemalla kirjoitukset Facebook-sivuillaan. Kirjoitukset ovat käsitelleet maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden väitettyä käytöstä. Riidatonta on niin ikään, että Tynkkynen on ollut ehdolla kevään 2017 kunnallisvaaleissa ja syytteessä kuvatut kirjoitukset ovat osa Tynkkynen vaalikampanjaa. Kysymys on siitä, täyttääkö kirjoitusten julkaiseminen rikoslain 11 luvun 10 §:n mukaisen tunnusmerkistön.

Rikoslain 11 luvun 10 §:n mukaan kiihottamisesta kansanryhmää vastaan on tuomittava se, joka asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, painetellaan tai solvataan jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella.

Lain esitöistä (HE 317/2010 vp s. 42) sekä korkeimman oikeuden ratkaisusta 2012:58 (kappale 27) käy ilmi, että rangaistussäännöksen soveltamisessa ja rangaistavuuden rajaamisessa on tärkeää ottaa huomioon säännöksen suhde perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen suojaamaan sananvapauteen. Viestintään ei saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa. Niinpä esimerkiksi maahanmuutto- ja ulkomaalaispolitiikan tai siitä vastuussa olevien ankarakaan arvostelu ei sellaisenaan täytä rikoksen tunnusmerkistöä. Rangaistavaa kuitenkin on kansanryhmien uhkaaminen, solvaaminen tai panettelu. Esimerkkinä rangaistavasta menettelystä hallituksen esityksessä mainitaan se, että yleistäen väitetään tiettyyn ihmisryhmään kuuluvia rikollisiksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että poliittisen puheen vapaus on demokratian kulmakiviä kuten myös suvaitsevuus ja ihmisten tasa-arvo. Näin ollen demokratiassa saattaa olla välttämätöntä määrätä seuraamuksia tai ryhtyä ennalta

estäviin toimenpiteisiin, kun puheessa tai kirjoituksessa yllytetään suvaitsemattomuuteen perustuvaan vihaan. Rasistista syrjintää ja ulkomaalaisvihaa tulee vastustaa niiden kaikissa muodoissaan niin pitkälle kuin mahdollista ja silloinkin, kun ei ole kehoitettu ryhtymään mihinkään tiettyyn väkivaltaiseen tai muutoin rikolliseen tekoon. Poliittisilla puolueilla on oikeus julkisuudessa esittää käsityksiään maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista huolimatta siitä, että ne saattavat loukata, järkyttää tai huolestuttaa joitakin. Sananvapautta on kuitenkin käytettävä velvollisuuksien ja vastuiden mukaisesti. Rasistisen syrjinnän puoltamista tulee välttää ja uskonnollisten mielipiteiden esittämisen yhteydessä on velvollisuus välttää niin pitkälle kuin mahdollista ilmaisuja, jotka saattavat perusteettomasti loukata toisia ja jotka siten eivät edistä julkista keskustelua. Olennaisen tärkeää on, että poliitikot välttävät julkisissa puheissaan ilmaisuja, jotka ovat omiaan ruokkimaan suvaitsemattomuutta. Vihapuheet, jotka saattavat loukata henkilöitä tai henkilöryhmiä, eivät ansaitse 10 artiklan suojaa.

Maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat rikoslain 11 luvun 10 §:n tarkoittamana ryhmänä

Mitä tulee maahanmuuttajiin ja turvapaikanhakijoihin mainitun pykälän tarkoittamana ryhmänä, kärkeäjoikeus toteaa seuraavaa. Pykälässä on mainittu tyypillisimmät vähemmistöryhmät, joiden on katsottu tarvitsevan säännöksen suojaa. Tämän lisäksi pykälässä on lauseke, jonka mukaan suojan piiriin pykälässä nimenomaan mainittujen perusteiden lisäksi kuuluu myös niihin rinnastettavat muut perusteet. Syyttäjän ilmoituksen mukaan syyte perustuu tähän lausekkeeseen. Tältä osin on lain esitoissa (HE 317/2010 vp s. 41 - 42) todettu seuraavaa: "Arvioitaessa, mitkä perusteet voivat olla rinnastettavia säännöksessä nimenomaisesti mainittujen kanssa, voidaan huomiota kiinnittää siihen, millainen on kyseisen perusteen mukaan määräytyvän ryhmän yhteiskunnallinen asema. Varsinkin se, että ryhmä on suojan tarpeessa, voi olla perusteltu syy katsoa peruste, jonka mukaan ryhmä määräytyy, säännöksessä mainittuihin perusteisiin rinnastettavaksi. Esimerkiksi sukupuolivähemmistöjen, kuten transihmisten ja intersukupuolisten henkilöiden voidaan katsoa seksuaalivähemmistöjen lisäksi olevan suojan tarpeessa. Samoin maahanmuuttajat voitaisiin, kuten nykyisinkin, pitää säännöksen soveltamisen piirissä, vaikka ryhmää määritteleviä perusteita voi olla useita, ja myös muita kuin laissa mainittuja." "Soveltamisalan selkeyttämistä koskevat ehdotukset eivät muuta säännöksen soveltamista koskevia yleisiä periaatteita. Säännös antaa suojaa ennen kaikkea sellaisille vähemmistöryhmille, jotka yleensä ovat yhteiskunnassa sosiaalisesti heikommassa asemassa ja sen vuoksi erityisen suojan tarpeessa."

Edellä mainittuun nojaten käräjäoikeus toteaa, että maahanmuuttajat on vakiintuneesti katsottu pykälän suojan tarpeessa olevaksi ryhmäksi. Myös turvapaikanhakijoita voidaan pitää vähemmistöryhmänä, jotka yleensä ovat yhteiskunnassa sosiaalisesti heikommassa asemassa ja sen vuoksi erityisen suojan tarpeessa. Näin ollen myös turvapaikanhakijat ovat pykälän suojan tarpeessa oleva ryhmä.

Tynkkysen julkaisemat kirjoitukset

Seuraavaksi on ratkaistava se, onko Tynkkysen julkaisemissa viesteissä kyse sanavapauden suojan piirissä olevista kirjoituksista, vai onko Tynkkynen menettellyllään saattanut yleisön saataville viestejä, jossa panetellaan ja solvataan maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita siten, että menettely on kiihottamisrikoksena rangaittava.

Käräjäoikeus toteaa, että Tynkkysen julkaisemista kirjoituksista saa sellaisen käsityksen, että kirjoituksissa kuvatut asiat koskevat maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita yleisesti. Lukija jää sellaiseen käsitykseen, että kirjoituksissa viitatuilla asioilla kuten ahdistelulla, häirinnällä ja seksuaalirikoksilla on selvä yhteys maahanmuuttajiin ja turvapaikanhakijoihin.

Käräjäoikeus toteaa, että Tynkkysen julkaisemien kirjoitusten sävyä on pidettävä voimakkaan yleistävänä ja sisältöä yksipuolisena. Ahdistelu, häirintä ja seksuaalirikokset on

Tynkkysen julkaisemissa kirjoituksissa yhdistetty suoraan maahanmuuttajiin ja turvapaikanhakijoihin. Näin ollen kirjoitukset ovat kohdistuneet yleisesti kaikkiin maahanmuuttajiin ja turvapaikanhakijoihin ja ovat siten vahvasti yleistäviä ja ryhmiä leimaavia. Sellaisina ne ovat syytteen mukaisesti omiaan herättämään suvaitsemattomuutta, halveksuntaa ja jopa vihaa mainittuja ihmisryhmiä kohtaan. Tynkkysen kirjoituksissa julkaisemat väitteet ja mielipiteet ovat olleet turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttajia solvaavia ja panettelevia. Tynkkysen on täytynyt ymmärtää julkaisemiensa kirjoitustensa panetteleva ja solvaava luonne.

Tynkkynen on julkaissut kirjoitukset poliittisessa tarkoituksessa osana kunnallisvaalikampanjaansa vuonna 2017. Tynkkysen esille nostama tarkoitus vastustaa ja vaikuttaa vallitsevaan maahanmuuttopolitiikkaan olisi ollut mahdollista tehdä ilman kuvattujen ryhmien panettelua ja solvaamista. Käräjäoikeus toteaa, että Tynkkysen julkaisemia viestejä ei ole pidettävä sanavapauden rajoissa esitetynä asiallisena maahanmuuttopolitiikkaan liittyvänä, ankarassakin muodossa hyväksyttävänä kritiikkinä taikka sallittuna liioitteluna tai provokaationa, vaan panettelevat ja solvaavat viestit ovat kohdistuneet maahanmuuttajiin ja turvapaikanhakijoihin tavalla, jonka kaltainen toiminta on kriminalisoitu kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevassa tunnusmerkistössä. Sillä, että Tynkkysen julkaisemat kirjoitukset

ovat mahdollisesti suoraa kansalaispalautetta, ei ole Tynkkysen syyllisyyttä arvioitaessa merkitystä. Tynkkynen on vastuussa julkaisemistaan viesteistä.

Edellä kerrotuilla perusteilla Tynkkysen on näytetty syytteessä kuvatulla menettelyllään syyllistyneen kiihottamiseen kansanryhmää vastaan.

Seuraamusharkinta

Rangaistus on rikoslain 6 luvun 4 §:ssä säädettyllä tavalla mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen.

Tynkkysen syyksi luettu teko on sovitettavissa sakkorangaistuksella, joka on mitattu tuomiolauselmalta ilmenevällä tavalla. Mittaamisessa on otettu huomioon syyksi luetun teon lisäksi se, että Tynkkynen on aikaisemminkin tuomittu samankaltaisesta rikoksesta. Päiväsakon rahamäärä on laskettu viimeksi vahvistun verotuksen perusteella.

Rikosuhrimaksu

Asian lopputulos huomioon ottaen Tynkkynen veloitetaan rikosuhrimaksusta annetun lain 2, 3 ja 4 §:n perusteella maksamaan valtiolle 80 euron suuruinen rikosuhrimaksu.

Kirjoitusten hävittämistä koskeva vaatimus

Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annettu lain 22 §:n 3 momentin mukaan tuomioistuin voi määrätä sisällöltään lainvastaiseksi todetun verkkoviestin poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi. Syytteessä mainitut Facebook-tekstit on edellä todettu tavoin katsottu lainvastaisiksi. Ne määrätään edellä mainitun säännöksen nojalla poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi.

Tuomiolauselman mukaan Käräjäoikeus määrää Miika Sebastian Tynkkysen 29.3.2017 ja 2.4.2017 julkaisemat Facebook -kirjoitukset syytteessä kuvatuilta osin poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi ja hänet määrätään suorittamaan valtiolle rikosuhrimaksu 80,00 euroa.

Tynkkynen sai 70 päiväsakkoa à 63,00 euroa = 4 410,00 euroa.

LOPPUVIITTEET

- 1 <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:ennakkosensuuri>
- 2 <https://medium.com/@poundandgrain/cancel-culture-part-2-the-case-of-the-cancelled-youtube-stars-45bb782e805a>
- 3 <https://www.newsweek.com/cancel-culture-comes-banking-opinion-1668200>
- 4 <https://www.basicbooks.com/titles/jacob-mchangama/free-speech/9781541620339/>
- 5 <https://www.suomenuutiset.fi/eu-omaksui-neuvostoliiton-sananvapaustulkinnan/>
- 6 Jussi Heiskanen: Kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Teoksessa Kirjoituksia viestintäoikeudesta – Päivi Tiilikka (toim.), Helsingin hovioikeus, 2010.
- 7 ”Det är bra att lagtolkarna nu har fått ett prejudikat. Högsta domstolen har dragit en gräns som anger hur långt den som kritiserar makthavare har rätt att provocera och överdriva, säger Illman.”
<http://gamla.hbl.fi/nyheter/2012-06-08/yle-halla-aho-overklagar-domen>
- 8 <https://yle.fi/uutiset/3-6171365>
- 9 https://www.halla-aho.com/scripta/muutama_taky_illmanin_mikalle.html
- 10 <https://sarastuslehti.com/2016/07/30/miten-etninen-puhdistus-toteutetaan/>
- 11 <https://sarastuslehti.com/2021/08/17/etninen-puhdistus-ja-valtakunnansyyttaja/?fbclid=IwAR0NZsKVwYM-7-73c8XiguwnY-0K1DNeGXyZLM12cUromxdoXipfhvRQ8>
- 12 https://yle.fi/uutiset/3-12384379?fbclid=IwAR3sPTNG_70fBvusidq4_xKX7TKQD-zWDaDZzxYKcVgZf5KEM6MzjuBn5gU
- 13 <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/syyttajan-mukaan-kansanedustaja-paivi-rasasen-lausumat-syrjivat-homoseksuaaleja-puolustuksen-mielesta-lausumia-on-irrotettu-asiahyteydestaan>
- 14 Justice Department files antitrust suit against Microsoft for unlawfully monopolizing computer software markets - https://www.justice.gov/archive/atr/public/press_releases/1998/1764.htm
- 15 An Open Letter to President Clinton from 240 Economists on Antitrust Protectionism - https://www.independent.org/pdf/open_letters/antitrust.pdf

- 16 Cornell Law School - Legal Information Institute: 47 U.S. Code § 230 - Protection for private blocking and screening of offensive material - <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/230>
- 17 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2000, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista ("Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä") - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0031&from=EN>
- 18 Reform of the EU liability regime for online intermediaries, European Parliamentary Research Service
Author: Tambiama Madiaga - [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/649404/EPRS_IDA\(2020\)649404_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/649404/EPRS_IDA(2020)649404_EN.pdf)
- 19 Id. loppuviite iii.
- 20 Statista, Facebook Keeps On Growing, Felix Richter, Feb 4, 2021 - <https://www.statista.com/chart/10047/facebook-monthly-active-users/>
- 21 Google's Eric Schmidt: Internet could make censorship impossible, CBS News, Scott Pelley, Feb 24, 2014 - <https://www.cbsnews.com/news/googles-eric-schmidt-internet-could-make-censorship-impossible/>
- 22 The Guardian, 22.3.2012, Twitter's Tony Wang: 'We are the free speech wing of the free speech party' - <https://www.theguardian.com/media/2012/mar/22/twitter-tony-wang-free-speech>
- 23 The Daily Mail, Google's left-wing agenda revealed: Undercover video shows top exec pledging company would 'stop the next Trump situation' and exposes search giant's secret plan for radical social engineering, 25 June 2019 - <https://www.dailymail.co.uk/news/article-7178881/Undercover-video-shows-senior-Google-executive-vowing-prevent-Trump-situation.html>
- 24 Wikipedia-artikkeli, Milo Yiannopoulos (tarkistettu 12.5.2022) - https://en.wikipedia.org/wiki/Milo_Yiannopoulos#Social_media_controversies_and_bans
- 25 Reclaim the Net, September 15, 2019, Parody account Titania McGrath suspended by Twitter, Cindy Harper - <https://reclaimthenet.org/titania-mcgrath-suspended-by-twitter/>; Reclaim the Net, August 14, 2020, Tom Parker, Titania McGrath, popular parody account, restricted by Twitter - <https://reclaimthenet.org/twitter-restricts-parody-account-titania-mcgrath/>; Forbes, The Babylon Bee's Twitter Account Was Suspended, But That Made Its Story Go Viral, Peter Suciu, March 21, 2022 - <https://www.forbes.com/sites/petersuciu/2022/03/21/the-babylon-bees-twitter-account-was-suspended-but-that-made-its-story-go-viral/?sh=6a0f953b209d>

- 26 The New York Times, Twitter Permanently Suspends Marjorie Taylor Greene's Account - <https://www.nytimes.com/2022/01/02/technology/marjorie-taylor-greene-twitter.html>; Fox Business, Rand Paul quits YouTube, citing censorship - <https://www.foxbusiness.com/politics/rand-paul-quits-youtube-censorship>
- 27 Euronews, Ukraine war: Russia throttles social platforms as Big Tech bans RT and Sputnik state media - <https://www.euronews.com/next/2022/03/02/ukraine-war-facebook-and-youtube-block-russia-s-rt-and-sputnik-in-europe>; Politico, EU to ban Russia's RT, Sputnik media outlets, von der Leyen says - <https://www.politico.eu/article/ursula-von-der-leyen-announces-rt-sputnik-ban/>
- 28 New York Post, Twitter, Facebook censor Post over Hunter Biden exposé, October 14, 2020 - <https://nypost.com/2020/10/14/facebook-twitter-block-the-post-from-posting/>
- 29 The New York Times, Hunter Biden Paid Tax Bill, but Broad Federal Investigation Continues, March 16 2022 - <https://www.nytimes.com/2022/03/16/us/politics/hunter-biden-tax-bill-investigation.html>
- 30 Post Millennial, FLASHBACK: 16% of Biden voters would have voted differently if Hunter Biden laptop story was not suppressed by media, big tech - <https://thepostmillennial.com/flashback-16-of-biden-voters>; The Washington Free Beacon, Poll: Majority of Americans Say Big Tech Censorship of Hunter Laptop Story Interfered With Election, October 27, 2021 - <https://freebeacon.com/biden-administration/poll-majority-of-americans-say-big-tech-censorship-of-hunter-laptop-story-interfered-with-election/>
- 31 Aldous Huxley, Complete Essays: 1956-1963, and supplement, 1920-1948 (ed. 2002) – Ks. <https://libquotes.com/aldous-huxley/quote/lbs3z3e>
- 32 Facebook, Google, Microsoft, Twitter, and ADL Announce Lab to Engineer New Solutions to Stop Cyberhate, October 10, 2017 - <https://www.adl.org/news/press-releases/facebook-google-microsoft-twitter-and-adl-announce-lab-to-engineer-new>; The Daily Signal, Facebook, Amazon, Google, and Twitter All Work With Left-Wing SPLC, June 09, 2018 - <https://www.dailysignal.com/2018/06/09/exclusive-facebook-amazon-google-and-twitter-all-work-with-left-wing-splc/>
- 33 Real Clear Politics, How the Tech Worldview Affects Free-Speech Battles, Karl Zinsmeister, October 03, 2018 - https://www.realclearpolitics.com/articles/2018/10/03/how_the_tech_worldview_affects_free_speech_battles_138234.html#
- 34 Wikipedia-artikkeli: Transhumanismi (13.5.2022 viimeksi tarkistettu) - <https://fi.wikipedia.org/wiki/Transhumanismi>,
- 35 Joel Kotkin, The Coming of Neo-feudalism, Encounter books, 2020
- 36 The Wall Street Journal, When Digital Platforms Become Censors, Aug. 18, 2018 - <https://www.wsj.com/articles/when-digital-platforms-become-censors-1534514122>

- 37 PEW RESEARCH CENTERJUNE 28, 2018, Public Attitudes Toward Technology Companies - <https://www.pewresearch.org/internet/2018/06/28/public-attitudes-toward-technology-companies/>
- 38 Heute, 19.01.2022, Bank sperrt jetzt Konto von Identitären-Chef Sellner - <https://www.heute.at/s/bank-sperrt-jetzt-konto-von-identitaeren-chef-sellner-100185188;>
MALKIN: Questions For Chase (Away) Bank, Apr 21, 2019 - <https://www.dailywire.com/news/malkin-questions-chase-away-bank-michelle-malkin>
- 39 BBC News, Trudeau vows to freeze anti-mandate protesters' bank accounts, 15 February 2022 - <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-60383385>
- 40 Iltalehti, Jussi Halla-aho: Twitter-tilini lukittiin, 16.1.2019 - <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/e56a3099-62cb-4205-822a-87632ec2e329>
- 41 Business Insider, China's 'social credit' system ranks citizens and punishes them with throttled internet speeds and flight bans if the Communist Party deems them untrustworthy, Dec 24, 2021 - <https://www.businessinsider.com/china-social-credit-system-punishments-and-rewards-explained-2018-4?r=US&IR=T>
- 42 Ks. Patrick Joseph Buchanan, "Culture War Speech: Address to the republican national convention" (17 August 1992) - <https://voicesofdemocracy.umd.edu/buchanan-culture-war-speech-speech-text/>
- 43 Robert Paul Wolff, Barrington Moore, Jr., and Herbert Marcuse, A Critique of Pure Tolerance (Boston: Beacon Press, 1969), pp. 95-137 - <https://www.marcuse.org/herbert/publications/1960s/1965-repressive-tolerance-fulltext.html>
- 44 The Wall Street Journal, The Progressive Purge Begins, Tech's stampede against the right will lead to more populist anger, Jan. 10, 2021 - <https://www.wsj.com/articles/the-progressive-purge-begins-11610319376>
- 45 Time, Why Amazon's Move to Drop Parler Is a Big Deal for the Future of the Internet, Jan 21, 2021 - <https://time.com/5929888/amazon-parler-aws/>
- 46 BBC News, Elon Musk strikes deal to buy Twitter for \$44bn, 26 April 2022 - <https://www.bbc.com/news/business-61222470>
- 47 The Santa Clara Principles, On Transparency and Accountability in Content Moderation - <https://santaclaraprinciples.org/>
- 48 Library of Congress, Germany: Network Enforcement Act Amended to Better Fight Online Hate Speech - <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-07-06/germany-network-enforcement-act-amended-to-better-fight-online-hate-speech/>

- 49 Yle, EU nosti Suomen tikunnokkaan vihapuheen puuttellisesta kriminalisoinnista – komissio vaatii vihapuheen selvää kriminalisointia ja tutkintaa ilman uhrin ilmoitusta, 18.2.2021 - <https://yle.fi/uutiset/3-11797574>
- 50 MTV Uutiset, Komissio ehdottaa EU-rikosten luettelon laajentamista kattamaan vihapuheen ja -rikokset, 9.12.2021 - <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/komissio-ehdottaa-eu-rikosten-luettelon-laajentamista-kattamaan-vihapuheen-ja-rikokset/8308678>
- 51 Suomen Uutiset, EU omaksui Neuvostoliiton sananvapaustulkinnan, 2.8.2016 - <https://www.suomenuutiset.fi/eu-omaksui-neuvostoliiton-sananvapaustulkinnan/>
- 52 Press release: Digital Services Act: Commission welcomes political agreement on rules ensuring a safe and accountable online environment, 23.4.2022 - https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_2545; Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista (digipalvelusäädös) ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0825&from=en>
- 53 Reuters, Google, Facebook, Microsoft top EU lobbying spending – study, August 31 2021 - <https://www.reuters.com/technology/google-facebook-microsoft-top-eu-lobbying-spending-study-2021-08-30/>
- 54 CNBC, Google is tech's top spender on lobbying — Facebook and Amazon are also at record levels, June 9, 2019 - <https://www.cnbc.com/2019/06/09/google-is-techs-top-spender-on-lobbying-but-facebook-amazon-also-up.html>; Bloomberg, Google Amazon spent millions lobbying amid bipartisan scrutiny, April 23, 2021 - <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-04-23/google-amazon-spent-millions-lobbying-amid-bipartisan-scrutiny>
- 55 EU:n neuvosto, Lehdistötiedote 2. maaliskuuta 2022, EU-pakotteita valtion omistamille Russia Today (RT) ja Sputnik -tiedotusvälineille EU:ssa - <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2022/03/02/eu-imposes-sanctions-on-state-owned-outlets-rt-russia-today-and-sputnik-s-broadcasting-in-the-eu/>
- 56 Reclaim the Net, Issue: March 17, 2022, UK Online Safety Bill, that will censor some "legal but harmful" content, presented to Parliament - <https://reclaimthenet.org/uk-online-safety-bill-censorship-parliament/>; Reclaim the Net, Issue: March 21, 2022, Australia is working on laws to censor internet "misinformation" - <https://reclaimthenet.org/australia-is-working-on-laws-to-censor-internet-misinformation/>
- 57 Reclaim the Net, Issue: January 8, 2022, Telegram blocks Elijah Schaffer's comment section for Apple and Google - <https://reclaimthenet.org/apple-google-elijah-schaffer-telegram-comments/>

- 58 CNBC, Parler's de-platforming shows the exceptional power of cloud providers like Amazon, Jan 16 2021 - <https://www.cnn.com/2021/01/16/how-parler-deplatforming-shows-power-of-cloud-providers.html>
- 59 Independent, What is Gab? Inside the fast-growing Twitter competitor that has become a refuge for Trump and his supporters, 6 Feb 2021 - <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-gab-account-what-is-it-b1798516.html>
- 60 Ks. horisontaalinen ja vertikaalinen kilpailurajoitus yleisesti: Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Toimitus- ja jakelusopimukset - <https://www.kkv.fi/kilpailuasiat/toimitus-ja-jakelutiesopimukset/>; Määrävän markkina-aseman väärinkäyttö - <https://www.kkv.fi/kilpailuasiat/maaraavan-markkina-aseman-vaarinkaytto/>
- 61 Pew Research Center, NOVEMBER 20, 2015, 40% of Millennials OK with limiting speech offensive to minorities - <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/11/20/40-of-millennials-ok-with-limiting-speech-offensive-to-minorities/>
- 62 Marko Hamilo, Punavihreä kupla, perussuomalaiset ja media - <https://www.suomenperusta.fi/wp-content/uploads/2015/06/Punavihre%C3%A4-kupla-pdf.pdf>
- 63 Quillette, A Black Eye for the Columbia Journalism Review, Jonathan Kay, 18 Jun 2019 - <https://quillette.com/2019/06/18/a-black-eye-for-the-columbia-journalism-review/>
- 64 The College Fix, Universities require scholars pledge commitment to diversity, April 14, 2017 <https://www.thecollegefix.com/universities-require-scholars-pledge-commitment-diversity/>; The Imposition of Diversity Statements on Faculty Hiring and Promotion at Oregon Universities, A Report of the Oregon Association of Scholars, 7 March 2017 - https://www.oregonscholars.org/wp-content/uploads/2017/01/DiversityStatements_Rev16Mar17.pdf
- 65 Rules for radicals, A Practical Primer for Realistic Radicals, Saul D. Alinsky, Random House, New York, 1971 - <https://archive.org/details/RulesForRadicals/page/n1/mode/2up>

Suomen Perusta -ajatuspajan julkaisuja

Miten euroalue kehittyi? (2013)

Euro vai ei? – Eurokriisi ja Suomen vaihtoehdot (2013)

Kunnat kuntoon! – Puheenvuoroja kuntien ongelmista ja mahdollisuuksista (2014)

Kohti parempaa Eurooppaa (2014)

Suomen talous ja talouspolitiikan linja – Miten Suomi saadaan uudelleen nousuun? (2014)

Vapaaehtoinen ruotsi on hyvinvointietu – Suomenkielisten näkökulma kielipolitiikkaan (2014)

Venäjä: uhka vai mahdollisuus? – Avointa keskustelua Suomen Venäjä-suhteesta (2014)

Kansankodin kuolinvuoteella – Ruotsalainen hyvinvointivaltio ja maahanmuutto (2015)

Liberaalin dilemma – Monikulttuurisuus ja vapaa yhteiskunta (2015)

Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous – Osa 1:

Toteutuneet julkisen talouden tulot ja menot (2015)

Punavihreä kupla – Perussuomalaiset ja media (2015)

Siirtolaiskriisi – puheenvuoroja muuttoliikkeen syistä ja seurauksista (2015)

Onko Euro pelastettavissa? – EMU:n kehittämis ehdotusten arviointia ja Suomen linja (2016)

Turvallisuus uhattuna – maahanmuutto, turvallisuustilanne ja kansalaispartiot (2016)

Kansainvälinen pakolaisinstituutio ja valtioiden mahdollisuudet –
imagon suojelusta rajojen suojeluun (2016)

Epäneutraali sukupuoli kirja – puheenvuoroja sukupuoli kysymyksistä (2016)

Integraatio vastatuulella – kuinka Brexit ja Trump-ilmiö haastavat
globalisaation ja federalismin (2016)

ME – ajatuksia perussuomalaisuudesta (2016)

Maahanmuutto – talouden ongelma vai ongelmien ratkaisu? (2017)

Seitsemän näkymää Suomelle – ajatuspajojen tulevaosuusvisioita (2017)

Mitä maahanmuutto maksaa? – katsaus maahanmuuton julkisen
talouden vaikutuksiin (2017)

Tuleeko Amerikasta jälleen suuri? – Mitä Donald Trump on saanut aikaan ensimmäisenä vuotenaan Yhdysvaltojen presidenttinä (2018)

Maahanmuutto - kriitikon käsikirja (2018)

Syteen tai soteen - sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusesityksen kritiikki (2018)

Veroja, velkaa ja kaverikapitalismia - näkökulmia Suomen talouden ongelmista ja mahdollisuuksista (2018)

Kuinka kalliiksi halpätövoima tulee? - Ulkomaisen työvoiman aatavuusharkinta, työmarkkinat ja julkinen talous (2018)

Loppu halpätövoiman maahantuonnille (2019)

Humanitaarisen auttamisen reformi (2019)

Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous: Osa 2: Elinkaarivaikutukset (2019)

Ympäristörealistin käsikirja (2019)

Maahanmuuttajien toimeentulotuet (2020)

Aloite Suomen koronapolitiikkaan (2020)

Totuus kiihottaa (2020)

Kuinka kalliiksi 175 nuoren turvapaikanhakijan vastaanottaminen tulee (2020)

Kummallisvaalit - mistä kuntavaaleissa on kyse? (2020)

Koulukirja - Kymmenen myyttiä suomalaisesta peruskoulusta (2021)

Kuinka kalliiksi 1 000 Afganistanista otettavaa humanitaarista maahanmuuttajaa tulee? (2021)

Tulvia ja tulikiveä - Maailmanlopun tematiikka ilmastokeskustelussa (2021)

Ydinvoima Suomessa 2050 - Miten Suomesta hiilinegatiivinen ja kilpailukykyinen uuden ydinvoiman avulla (2021)

Perhepolitiikka ja syntyvyys (2021)

Some, sananvapaus ja vihapuhehysteria (2022)

